

မြန်မာသမိုင်း နိဒါန်း

ဒေါက်တာ သန်းထွန်း

မြန်မာသမိုင်းနိဒါန်း

မြန်မာသမိုင်း နိဒါန်းသည် သမိုင်းရဲ့သဘော၊ သမိုင်းရဲ့သမ္ဘာ၊ သမိုင်းရဲ့သမိုင်းနှင့်မြန်မာစာပေ သမိုင်းအစ အကြောင်းအရာ သုံးခုကို ပေါင်းစပ်စီစဉ်ထားသော စာအုပ်ဖြစ်သည်။

သမိုင်းရဲ့သဘော သမိုင်းရဲ့သမ္ဘာသည် အတိတ်ကို မှတ်တမ်းတင်ပြီး အနက်ကောက်ချက်ထုတ်ခြင်း၊ အနာဂတ်ကို မှန်းကြည့်ခြင်းအလုပ်များ ဖြစ်သည်ကို ဖွဲ့စည်းရှင်းပြထားသည်။ သမိုင်းရဲ့သမိုင်းတွင် သမိုင်းသုတေသနလုပ်နည်းလုပ်ဟန်နှင့်ပတ်သက်၍ ဖော်ပြထားသည်။ **မြန်မာစာပေသမိုင်းအစ**တွင် စာရေးနည်းပညာ မပေါ် ထွန်းခင်ကတည်းက ရှိခဲ့သော မြန်မာစာပေနှင့်ပတ်သက်၍ အသေးစိတ် ဖော်ပြထားသည်။

ဒေါက်တာသန်းထွန်းသည် မြန်မာသမိုင်းသုတေသနအဖွဲ့ အဖွဲ့ဝင်တစ်ဦးဖြစ်ပြီး မြန်မာနိုင်ငံ၏ ထင်ရှားသော သမိုင်းသုတေသနပညာရှင်တစ်ဦး ဖြစ်သည်။

မြန်မာသမိုင်း နိဒါန်း

ဒေါက်တာသန်းထွန်း

A Publication of Myanmar Heritage

Myanmar Heritage
197 (b), 33 rd Street, Yangon, Myanmar.
Copyright @ 2001, Dr. Than Tun

ပထမအကြိမ်

၂၀၀၁ (ဧပြီ)

စာမူခွင့်ပြုအမှတ် ၄၁၆/၂၀၀၀ (၆)၊ မျက်နှာဖုံးခွင့်ပြုအမှတ် ၈၇/၂၀၀၁ (၁)၊ စောင်ရေ ၅၀၀၊ တန်ဖိုး ၁၅၀၀

ဦးအောင်ကြီး(၀၉၈၆)ရွှေပုရပိုက်စာပေ၊ ၅၊ တင့်ဆန်းလမ်း၊ ဗဟန်း၊ ရန်ကုန်က ထုတ်ဝေ၍ ဦးမျိုးသန့်(၀၅၅၆၄)၊ အာရောဂျုံပုံနှိပ်တိုက် ၆၉၊ သုနန္ဒာကမ်းခြေ၊ ရတနာကျွန်းရိပ်သာ၊ မြောက်ဥက္ကလာပ ရန်ကုန်တွင် ပုံနှိပ်သည်။
မျက်နှာဖုံး သိန်းဇော်

မာတိကာ

အမှတ်

- ၁။ သမိုင်းရဲ့သဘော သမိုင်းရဲ့သမ္ဘာ
- ၂။ သမိုင်းရဲ့သမိုင်း(၁)
သမိုင်းရဲ့သမိုင်း(၂)
သမိုင်းရဲ့သမိုင်း(၃)
သမိုင်းရဲ့သမိုင်း(၄)
သမိုင်းရဲ့သမိုင်း(၅)
သမိုင်းရဲ့သမိုင်း(၆)
သမိုင်းရဲ့သမိုင်း(၇)
သမိုင်းရဲ့သမိုင်း(၈)
- ၃။ မြန်မာစာပေသမိုင်းအစ

အမှာ

သမိုင်းရဲ့သဘော သမိုင်းရဲ့သမ္ဘာကို မေးလို့သာ ဖြေရတာ၊ ကိုယ့်ကိစ္စ မဟုတ်လို့ထင်ပါတယ်။ ဘာပြုလို့လဲဆိုတော့

- (၁) လူတိုင်း သမိုင်းသိတယ်လို့ ထင်တယ်။ သူ့ဘာသာ ဘဝင်မြင့်နေတာ ကိုယ်က အနေသာကြီးပါ။
- (၂) အဲဒီလူတွေက သမိုင်းကို ကိုယ်လိုရာ ဆွဲသုံးတာ။
- (၃) ကျွန်တော်တို့က အကျိုးနဲ့အကြောင်း ဆက်စပ်ပြတယ်။ ရလဒ်ကို ဝေဖန်ပိုင်းခြားပြီး စကြဝတေးမင်းလဲ သေတာပဲဆိုပြီး ကမ္မဋ္ဌာန်းစာ လိုဖတ်တာ ဖြစ်တယ်။ ဘယ်လိုလုပ်ရင် ပိုကောင်းမယ်ဆိုတာကိုလဲ တတ်နိုင်သလောက် ဖော်ထုတ်တယ်။
- (၄) ဂတိမလိုက်ဘူး၊ အားမနာဘူး၊ ချစ်လို့မုန်းလို့ ကြောက်လို့ မသိလို့ အတိုးအဆုတ် မလုပ်ဘူး၊ သိတဲ့အတိုင်းပြောတယ်။ အဲဒီလို ရိုးသား ရမယ်လို့ဆုံးဖြတ်ပြီးသား ဖြစ်တယ်။ ရေးသာရေးတယ် အလင်းမ ဝင်တဲ့စာလဲ ရှိတယ်။ ကြိုးစားပြီး သူများမသိတာကို ဖော်ထုတ်တယ်။ သူများမှားတာကိုပြင်ပေးတယ်။ အဲဒါကို နားမထောင်ရင် မထောင် တဲ့လူမှာသာ နှစ်နာမှာ ဖြစ်တယ်။

သမိုင်းရဲ့သမိုင်းစာတမ်းမှာဆိုရင် သူများမှားတာ ကြားတာတွေကို ရေးပြထားတယ်။ သူများမှားသလို ကျုပ်လိုက်မမှားဘူးလို့ သိစေချင် တယ်။ သမိုင်းသုတေသနကို ဘယ်လိုလုပ်တယ်ဆိုတာလဲ နည်းနည်းတော့ အစမ်းသဘော ဖော်ပြထားတယ်။ သမိုင်းသုတေသန လုပ်နည်းမခက်ပါ။ လက်ဝင်တယ်။ စေ့စပ်သေချာဖို့လိုတယ်။ ပင်ပန်းတယ်။ ရွှေကျင်တဲ့လူ၊

ကျောက်ရှာတဲ့လူက ချက်ချင်း စားရသောက်ရတယ်။ ချမ်းသာနိုင်တယ်။ သမိုင်းသုတေသနက စာတမ်းတစ်စောင် ရေးပြီးရင် ကီဝီဖိနပ်ဆေးနက် တစ်ဘူးလောက်တောင် အသုံးမဝင်ဘူး။ အဖိုးမတန်ဘူးလို့ပြောတဲ့လူရှိ တယ်။ အဲဒီလူ မှန်ပါတယ်။ သူများမသိတာကို သိရလို့ ကိုယ့်ဘာသာကျေ နပ်တာကလွဲလို့ တခြားအသုံးမရှိပါ။ အရင်မှားသလို မမှားစေနဲ့၊ အရင် ကထက် ကောင်းအောင် လုပ်ဖို့ဆိုတဲ့ သင်ခန်းစာတော့ ဝေငှဖို့ တာဝန်ကို လဲ မေ့မထားရပါ။

မြန်မာစာပေသမိုင်းအစကို ရှိပြီးသား စာအုပ်မျိုးနဲ့ မတူအောင် ရေးထားတယ်။ ရှိပြီးသားစာအုပ်က သမိုင်းမဟုတ်(Catalogue)တွေဖြစ် နေတယ်။ အခုစာရေးနည်းပညာ မတတ်ခင်က စာပေကို ရေးပြထား တယ်။ စာနဲ့ရေးမထားဘဲနဲ့ ဘယ်လိုစာပေရှိမှလဲလို့ မေးစရာ ရှိတယ်။ ဗုဒ္ဓစာပေ(Buddhist Literature)ဆိုရင် မြတ်စွာဘုရား နှုတ်ကပါဌ်တော် ဖြစ်တယ်။ အဲဒါပဲ ဗုဒ္ဓစာပေ ဖြစ်တယ်။ မြတ်စွာဘုရား ပရိနိဗ္ဗာန်စံပြီး အနှစ်လေးရာကျော် ၃၅ ဘီစီ ရောက်မှ ပိဋကတ်ကို စာနဲ့ချရေးတာ ရှိ တယ်။ အဲဒီလိုပဲ ရှေးပဝေသဏီက လူ့ဓလေ့တွေဟာ စာမရေးတတ်ပေ မယ့် အစဉ်အဆက် မှတ်သားလာခဲ့တယ်။ အဲဒါတွေဟာ စာမရေးတတ် ခင်ကပဲ ရှိခဲ့တဲ့မြန်မာစာပေပေါ့။ အဲဒါကို လက်မခံရင် အခုရေးလိုက်တဲ့ မြန်မာစာပေသမိုင်းအစကို မဖတ်ပါနဲ့။

ကျေးဇူးတင်ပါတယ်။

သန်းထွန်း

၈၊ ဩဂုတ်၊ ၂၀၁၀

သမိုင်းရဲ့သဘော သမိုင်းရဲ့သမ္ဘာ *

သမိုင်းသင်တန်းဆိုတာ လူ့အတွေ့အကြုံအဖြစ်အပျက်တွေရဲ့ဖြစ်စဉ်ရှည်ကြီးသက်သက်ကို ပြောပြတာလား၊ ဖြစ်စဉ်ထဲကနေပြီး သဘောအဓိပ္ပါယ်တွေ ကောက်ယူတာမျိုးကိုကော အားပေးသလားဆရာ။

သမိုင်းစာအုပ်တွေ ရေးကြပြီဆိုတော့ ခင်ဗျားမေးခွန်းအရဆိုရင် ရေးပုံရေးနည်းပေါ် မူတည်တယ်လို့ပြောရမှာပဲ။ အဖြစ်အပျက်တွေကို ချည်း စုပြီးရေးတယ်ဆိုတာက ရှေးတုန်းက ရေးလေ့ရေးထရှိတယ်။ ရာဇဝင်သို့မဟုတ် မင်းစဉ်မင်းဆက်တွေအကြောင်းပေါ့။ ရှေးရာဇဝင်စာအုပ်ကို အရေးတကြီး ဖတ်ကြည့်ရင် အဖေက ဘယ်သူ၊ သားက ဘယ်သူ၊ မင်းဆက် မပြတ်ဘူး ပြတ်တယ် ဆိုတာလောက်ပဲ တွေ့ရတတ်တယ်။ ဒီထဲမှာ ဆွေးနွေးတာတွေ ဘာတွေ မပါဘူး။ ဘယ်ဟာက ကောင်းတယ် မကောင်းဘူး၊ ဘာကြောင့် ဘယ်လိုဖြစ်တယ်၊ ဘာကို အခြေခံပြီးတော့ ဒီအဖြစ်အပျက် ပေါ်လာတယ်၊ ဒီဖြစ်ရပ်ပေါ်လာလို့ ဘယ်အကျိုးဆက်ဖြစ်တယ်ဆို တဲ့ဆွေးနွေးခြင်း၊ ဝေဖန်ခြင်း မရှိဘူး။ မရှိတော့ သိပ်အသုံးမတည့်ပါဘူး။ မင်းစဉ်မင်းဆက် ရက်စွဲသိတာလောက်ပဲ ရှိတယ်။

အဲဒီရေးနည်းကနေ နောက်ပုံစံတစ်မျိုး ပြောင်းသွားတယ်။ သုတေသနလုပ်လာကြပြီးတော့ ဘုရင်တွေ အကြောင်းသာ မဟုတ်တော့ဘဲနဲ့ အဲဒီခေတ် အနုပညာအကြောင်း၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးအကြောင်းတွေ ပါလာတယ်။

* သင့်ဘဝမဂ္ဂဇင်း၊ အမှတ်(၁)၊ ဇွန်၊ ၁၉၉၆။

အကြောင်းနဲ့အကျိုး နှိုင်းယှဉ်ပြီး ဆွေးနွေးတာတွေ နောက်ပိုင်းမှာ ရေးလာကြတယ်။ အခုရေးနေတဲ့ ရေးပုံရေးနည်းက ဖြစ်စဉ်သက်သက် တင် မဟုတ်ဘဲနဲ့ သဘောတရားထုတ်ရတယ်။ ဘယ်လိုအဖြစ်အပျက်မျိုး ဟာ ဘယ်လိုအခြေခံရင် ဘယ်လိုဖြစ်မယ်၊ အဲဒီလိုဖြစ်ရင် ရလာမယ့်အ ကျိုးအပြစ်က ဘယ်လိုဆိုပြီး ရလဒ်ကို ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးဝေဖန်တာမျိုးကို အခုတော့ ရေးကြတယ်။ မှန်မှန်ကန်ကန်နဲ့ လုပ်သင့်လုပ်ထိုက်တာမျိုး ပေါ့လေ။ ကျွန်တော်တို့ လက်ခံတာကတော့ အကြောင်းနဲ့အကျိုး ယှဉ် ဆွေးနွေးတဲ့ရေးပုံရေးနည်းမျိုးကိုပဲ လက်ခံပါတယ်။

သမိုင်းမှာသဘောနဲ့သမ္မာဆိုတာက ကျွန်တော် နားလည်သလောက် ပြောရရင် တစ်ခုက experience အတွေ့အကြုံပေါ့။ သမ္မာပေါ့။ အဲဒီအ တွေ့အကြုံကို မှတ်တမ်းတင်ပြီးထားရင် အဲဒီအတွေ့အကြုံပေါ်က သ ဘောအဓိပ္ပါယ်တစ်ခု သင်ခန်းစာလို့ပဲ ပြောပြောပေါ့။ သဘောတစ်ခု ရ နိုင်တယ်။ ရနိုင်တယ်ဆိုတာ ဖတ်တဲ့လူကလည်း ဖတ်ပြီး သူ့ဘာသာသူ သင် ခန်းစာတစ်ခု ယူလို့ရနိုင်တာပဲ။ သမိုင်းဆရာကတော့ ဘာလုပ်မလဲဆို တော့ အဲဒီအဖြစ်အပျက်ကို မူတည်ပြီးတော့ တခြားနှိုင်းယှဉ်ချက်တွေနဲ့ အလားတူဖြစ်ရပ်တွေ အတော်များများ ထည့်သွင်းပြီး အမြင်ကျယ်ကျယ် နဲ့ အတွေ့အကြုံတွေ အကုန်ပေါင်းစပ်ပြီးတော့ ဒါ ဘယ်လိုကြောင့် ဖြစ် တာ၊ ဒါကြောင့်မို့ ရှေ့မှာ ဘယ်လိုတွေ အကျိုးအပြစ်ဖြစ်နိုင်တယ် ဆိုတဲ့ projection ပေါ့။ ရှေ့ကို မျှော်မှန်းပြီး ပြောကြည့်မယ်။ အဲဒါမျိုးကို ကျွန် တော်အများကြီး အားပေးတယ်။ သမိုင်းရေးတဲ့အခါမှာ ဒါမျိုးတွေ ပါ စေချင်တယ်။ ဒါမှလည်း သမိုင်းသင်ရကျိုး နှံ့မှာကိုး။ နို့မို့ရင် သမိုင်း သင်ရတာ ဘာမှအဓိပ္ပါယ် မရှိဘူး။ ဝတ္ထုတိုပေါင်းချုပ် ဖြစ်နေမယ်။ ဘာ ပြီးရင် ဘာဖြစ်တယ်ဆိုတဲ့အစဉ်ကြီး ဖြစ်နေမယ်။ ဖတ်တဲ့သူအတွက်တော့ သင်ခန်းစာ ယူမယ်ဆို ယူလို့တော့ ရတာပေါ့ဗျာ။ ပုံပြင်လေးတစ်ခုဆီက

တောင် ရနိုင်သေးတာမျိုးပဲဟာ။ သမိုင်းကျတော့ ရှေ့မှာ အလားအလာ ဘယ်လိုရှိတယ်ကို ဆွေးနွေးတာ။ ကျွန်တော့်ကျောင်းသားတွေကို သူတို့ ကျမ်းရေးတဲ့အခါမှာ ရှေ့အလားအလာကို တတ်နိုင်သလောက် အရေး ခိုင်းတယ်။ သမိုင်းဆိုတာ အတိတ်ကို မှတ်တမ်းတင်တယ်။ ပြီးတော့ အ နက်ကောက်ချက် ထုတ်တယ်။ ပြီးတော့ အနာဂတ်ကို မှန်းကြည့်တယ်။

ဒါ သမိုင်းရဲ့အလုပ်ပဲ။

သမိုင်းကို ဘာကြောင့် သင်သလဲလို့ ဆရာကဲ့မေးတော့ ဆရာက “မအ၊ အောင်လို့” လို့ဖြေလိုက်တယ်လို့ ဖတ်ရပါတယ်။ ဘယ်လို မအ၊တလဲ ဆရာ။

သမိုင်းဆိုတာ ရှိရှိသမျှ ဖြစ်ဖြစ်ခဲ့သမျှ လူအတွေ့အကြုံတွေ အား လုံးကို စုပြီး မှတ်တမ်းတင်ထားတာပဲဗျာ။ စောစောက ပြောခဲ့သလို အ တိတ်အဖြစ်အပျက်တွေကို မှတ်တမ်း record လုပ်ရတယ်။ သဘောအ ဓိပ္ပါယ် အနက်ကောက်ချက် interpretation လုပ်ရတယ်။ ရှေ့ဖြစ်လာနိုင် မယ့်ကိစ္စကို ကြိုတင်မှန်းဆချက် projection လုပ်ရတယ်ဆိုတော့ သမိုင်း ဟာ ခင်ဗျားတို့ပြောတဲ့သဘောနဲ့သမ္ဘာ အစုအဝေးကြီးပေါ့။ ကောင်းခဲ့ တာ၊ ဆိုးခဲ့တာတွေ၊ ဘာကြောင့် ကောင်းခဲ့တယ်၊ ဆိုးခဲ့တယ်ဆိုတဲ့သဘော သမ္ဘာများများရှိရင် ရှေ့ကို မှန်းလို့ရတယ်။ မှန်းလို့ရရင် မအ၊တော့ဘူး ပေါ့။ မအ၊ရင် ရှေ့ဘာလုပ်ရမလဲ သိလာတာပေါ့။ အနည်းဆုံးအားဖြင့် ဗျာ ခင်ဗျားက ကျွန်တော့်ရဲ့အကြောင်းကို နောက်ခံသမိုင်းနဲ့တကွ သိ ထားတယ်ဆိုရင် ကျွန်တော် ကိစ္စတစ်ခုလုပ်တဲ့အခါ ဘာကိုအခြေခံပြီးလုပ် တယ်၊ ဘယ်လိုစိတ်ကူးနဲ့လုပ်တယ်ဆိုတာ ဘယ်လိုပြောပြီး ဘယ်လိုလုပ် တယ်ဆိုတာ သိမယ်။ အနည်းဆုံးတော့ ကျွန်တော် ခင်ဗျားကို မလိမ်နိုင် တော့ဘူး။

သမိုင်းမှာ အချက်အလက်ရှာတယ်ဆိုတာ ဒီအခြေခံပေါ်မှာ ရှာတာ။ ဘာကြောင့်ဖြစ်သလဲ ရှာတာ။ ဘယ်လိုဖြစ်သလဲ ရှာတာ။ ဘယ်လိုရလဒ်ရှိမလဲဆိုတာ ရှာတာ။ ဒီလိုကိုယ်တိုင် အမြဲအလုပ်လုပ်နေတဲ့အခါ ကျတော့ ဒီ training က ပါလာပြီ။ ဒီတော့ သမိုင်းတတ်ထားရင် မအ,ဘူး။ မည့်ဘူး၊ အနည်းဆုံး အညာမခံရဘူးပေါ့ဗျာ။

သမိုင်းရေးတဲ့အခါမှာ ဆွေးနွေးချက်၊ ဝေဖန်ချက်တွေ ထည့်ရေးလာတယ်ဆိုတော့ ရေးသူရဲ့(prejudices)အစွဲတွေ၊ အာသာတတွေ မပါနိုင်ဘူးလား ဆရာ။

မပါအောင် ကျွန်တော်တို့က ထိန်းတယ်။ ထိန်းတယ်ဆိုတာက တိုတိုပြောရရင် အားမနာရဘူး။ ကျောင်းသားကို အားမနာအောင် သင်ပေးထားတယ်။ အားမနာရဘူးဆိုတာက ဥပမာ - ငါ မြန်မာပဲ၊ မြန်မာအတွက် ကောင်းတာတွေရင်တော့ တစ်ခါတည်း အကြီးအကျယ်ချဲ့ရေးမယ်ပေါ့ဗျာ။ ရှက်စရာကောင်းတာတွေရင် ဖယ်ထားမယ်ပေါ့ဗျာ။ ကျွန်တော်က အဲဒါမျိုး လုပ်ခွင့်မပေးဘူး။ Bias ပြောပြော၊ prejudices ခေါ်ခေါ်ပေါ့ဗျာ။ အဲဒါတွေ လုံးဝမပါရဘူး။ “မင်းက တရားသူကြီးနေရာမှာ နေရမယ်၊ တရားလိုပြောတဲ့စကားလည်း နားထောင်ရမယ်၊ တရားခံပြောတဲ့စကားရော၊ တရားခံပြသက်သေရဲ့စကားရော နားထောင်ရမယ်၊ အခင်းဖြစ်ရာနေရာကိုလည်းကိုယ်တိုင်သွားစုံစမ်းရမယ်။ ပြီးတော့မှ ကောက်ချက်ချတာက မင်းရဲ့ဆုံးဖြတ်ချက်။ ပြောတာတော့ အားလုံးပြောကြမှာပဲ။ မှန်ချင်မှလည်း မှန်ကြမှာပဲ။ အားလုံးပေါင်းပြီးမှ တရားသူကြီးက A မှန်သမား မှားသလား၊ B မှန်သလား မှားသလား ပြောရမှာပါ။ ဘာကိစ္စဖြစ်ဖြစ် Conclusion ကောက်ချက်ကတော့ အမြဲပါရတယ်။ ဘယ်အကြောင်းပဲပြောပြော Conclusion ပါမယ်။ အဲဒီ Conclusion မှာ ရှေ့အဖို့

အလားအလာလည်း ထည့်ရမယ်။ အဲဒါထည့်တဲ့အခါမှာ ဆုံးဖြတ်ချက်က တော့ အားမနာရဘူး။ ကောင်းတာရှိရင်လည်း ပြော၊ ဒါကောင်းတယ်။ ညံ့ရင်လည်း ပြော။ ဘက်မလိုက်ရဘူး” လို့ ကျောင်းသားတွေကို သင်ပေး ထားတယ်။

ကျောင်းသားတွေကလည်း သူတို့အခက်အခဲနဲ့ သူတို့ပဲ။ တရားသူ ကြီးအလုပ်ကို လုပ်ရမယ်ဆိုတော့။ ဒါပေမဲ့ ကျွန်တော့်ကျောင်းသားတွေ ရေးထားတာတွေကလည်း စာအုပ်တိုင်းလည်း ပုံနှိပ်မှာမှ မဟုတ်ဘဲ။ ဒါ ဆက်လက်လေ့လာဖို့အတွက် စာကြည့်တိုက်မှာတော့ ရှိမှာပဲ။

နောက်ပြီး တကယ် prejudice ရှိတာက သမိုင်းတစ်လျှောက် ပြန် ကြည့်ရင် ရှေးကရော အခုထိရောပေါ့။ ယုံကြည်မှုသက်သက်ကို အခြေခံ တဲ့ဘာသာရေးလို၊ နိုင်ငံရေးဝါဒလို အဖွဲ့အစည်းတွေကမှ ကြောက်ရတာ။ ရှေးဟောင်းခရစ်ယာန်အယူနဲ့ဖွံ့ဖြိုးစ သိပ္ပံပညာ ပဋိပက္ခဖြစ်ခဲ့တာတွေ ကြည့်ပေါ့။ သူတို့ပြောတာနဲ့ လွဲနေရင် ချက်ချင်းပြဿနာ အကြီးကြီးထ လုပ်တာ။ နည်းနည်းလေးမှ သည်းမခံဘူး။ prejudice အရှိဆုံး အကြီးဆုံး ပဲ။

ကိုယ်ဆုံးဖြတ်တာကတော့ ကိုယ့်တာဝန်ပေါ့ဗျာ။ ကိုယ်ရေးတဲ့ကျမ်း ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေဖြစ်လို့ အမြင်မတူတဲ့ပြဿနာတွေလည်း ရှိမှာပေါ့။ ဒါက တစ်ကဏ္ဍ။ ကျောင်းသားဘဝတုန်းက ကျွန်တော် ရေးခဲ့တာတွေ ရှိတယ်။ ပြဿနာဖြစ်ခဲ့တာတွေလည်း ရှိတယ်။ ဖြစ်တာ မတတ်နိုင်ဘူးလေ။ ကျွန် တော်ကတော့ မညာဘူး။ တွေ့ရင် ရေးတာပဲ။

သမိုင်းရဲ့သမိုင်း (၁)*

သမိုင်းကို တကယ်ဟုတ်မှန်တဲ့အဖြစ်အပျက်တွေပဲ၊ အကြောင်းအကျိုး စဉ်ပြီး တင်ပြတယ်လို့ ယူဆပြီး စနစ်တကျ မှတ်တမ်းရေးတဲ့အခါ လူတစ်ယောက်အကြောင်းပဲဖြစ်ဖြစ်၊ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံရဲ့ အကြောင်းပဲဖြစ်ဖြစ် လူအများအကျိုးရှိအောင် ဘယ်လို တွေ့ကြုံခဲ့ရတယ်၊ နောင်အရှည်သဖြင့် နမူနာယူစရာ ဘယ်လောက်ကောင်းတယ်လို့ သိအောင် ရေးရပါမယ်။ အဲဒါကြောင့် အခြေပြုစရာ မှတ်တမ်းမရှိရင် သမိုင်းရေးလို့မရပါ။ အဖြစ်အပျက် တစ်ခုပြီးတစ်ခု ပေါ်ပေါက်ခဲ့ရာမှာလဲ ပေါ်လာသမျှ အဖြစ်အပျက်တွေကို သဘောယူတ္တိရှိရာ သင့်မြတ်သလို ဆက်သွယ်ဖော်ပြရေးသားတဲ့အခါ ရှေးရှေးက ပြောစကားတွေကိုလဲ မှတ်ကျောက်တင်စစ်ဆေးပြီးမှ ရှေးနုတ်သုံးစွဲတာဖြစ်လို့ ပုံပြင်ဒဏ္ဍာရီတွေနဲ့ သမိုင်းဟာ အများကြီး ကွာခြားပါတယ်။

ရှေးကျလွန်းမကကျတဲ့ခေတ်ကာလတွေအတွက် အကွာရာတင်ပြီး ကမ္ဘာဦးကျောက်စာဆိုတာမျိုးတွေ မရှိလို့ ရှေးဟောင်းသုတေသန (Archaeology) ကိုပဲ အားကိုးရပါတယ်။ သိပ်စောတဲ့အကြိုသမိုင်း (Prehistory)၊ အရုပ်စာ (Hieroglyph) လို မှတ်တမ်းတစ်မျိုးရှိတဲ့အကြိုသမိုင်း (Proto-history) ခေတ်တွေ လွန်ပြီးမှ သမိုင်း (History) ခေတ်ကို ရောက်ပါတယ်။ အထောက်အထားရှိတဲ့တကယ့်အဖြစ်အပျက်ကိုပဲ သုံးသပ်ဆင်ခြင်မြဲဖြစ်လို့ သမိုင်းဝင် (Historicity) ဆိုတဲ့ဝေါဟာရ အသုံးအနှုန်း ပေါ်လာတယ်။ အကြောင်းအရာတစ်ခု၊ ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦး၊ မော်ကွန်းမှတ်တိုင်တစ်တိုင်ဟာ သမိုင်းဝင်ဖြစ်တယ်ဆိုရင် တကယ်စစ်မှန်တယ်လို့ စိတ်ချပါဆိုတဲ့အာမခံချက်ရှိတယ်။ သမိုင်းပညာရှင်ဆိုတာကိုလည်း ဖြစ်ရပ်တွေကို ရက်စွဲစဉ်ပြီး

* သင့်ဘဝမဂ္ဂဇင်း၊ အမှတ်(၇)၊ ဒီဇင်ဘာ၊ ၁၉၉၆။

မှတ်တမ်းတင်တာလောက် လုပ်တဲ့လူ မဟုတ်ဘူးဆိုတာ ခွဲခြားသိသင့်ပါတယ်။

နန်းတွင်းထူးခြားတဲ့ကိစ္စတွေလို နေ့စဉ်မှတ်သားရတဲ့“နေ့စဉ်မှတ်” ပုရပိုက်ရှိတယ်။ (တာဝန်ယူပြီး ရေးသူဟာ သံတော်ဆင့်တစ်ဦးဖြစ်မယ် ထင်တယ်။) သမိုင်းပညာရှင်က နေ့စဉ်မှတ်သူနဲ့ လုံးဝမတူပါ။ သမိုင်းရေးသူတိုင်းမှာ ရည်မှန်းချက်တစ်ခုတော့ ရှိစမြဲ ဖြစ်တယ်။ ဘယ်သမိုင်းကို ဘယ်လိုရေးတယ်လို့ စစ်ဆေးတာဟာ သမိုင်းရဲ့ သမိုင်း(Historiography) ဖြစ်ပါတယ်။

သမိုင်း(History)နဲ့နေ့စဉ်မှတ်(Chronology)ကွဲလွဲခြားနားပုံကို ၂ ရောပစာပေမှာ ခရစ်တစ်ဆယ့်ခြောက်ရာစုနှစ်ကပဲ ထင်ရှားသိသာနေပါပြီ။ မြန်မာနိုင်ငံမှာဆိုရင် နောက်ဆုံးဘုရင့်အမိန့်တော်နဲ့ပြုစုတဲ့ မဟာရာဇဝင်တော်ကြီး(မှန်နန်း)ကို နေ့စဉ်မှတ်အဆင့်ပဲရှိတယ်လို့ သတ်မှတ်ရမှာ ဖြစ်ပါတယ်။ တိုင်းပြည်အုပ်ချုပ်တဲ့မင်းတွေရဲ့ အဆက်အနွယ်ကို သိပ်ပြီး ပြည့်စုံအောင် ဖော်ပြဖို့ ကြိုးစားတယ်။ ပြီးတော့ ဘယ်ဘုရင်ရဲ့ ကောင်းမှုဟာ ဘာတွေဖြစ်တယ်လို့ ဖော်ပြတယ်။ အဲဒါလောက်ဆိုရင် အားလုံးကျေနပ်ကြတယ်။ ဒါကြောင့် ရာဇဝင်ဟာ မင်းဆက်ကိုပဲ ပြောမယ်။ မင်းတစ်ပါးစီ သာသနာ့ဒါယကာဖြစ်ကြောင်း ပြောမယ်။ ဒီနှစ်ချက်ဟာ ရာဇဝင်ကျမ်းရဲ့ ပဓာနတာဝန် ဖြစ်တယ်လို့တောင် အချုပ်စကား ပြောနိုင်ပါတယ်။

အထောက်အထားမရှိဘဲ သမိုင်းမဖြစ်ဘူးဆိုတဲ့စကားအရ အထောက်အထားဆိုတာ စာနဲ့ရေးမြဲဖြစ်လို့ စာရေးနည်းပညာအကြောင်း အချုပ်ပြောပါရစေ။ ဘေဘီလုံ(Babylon)၊ အီဂျစ်(Egypt)စတဲ့နိုင်ငံတွေမှာ ခရစ်မပေါ်မီ သုံးရာစုနှစ်(3rd Century B.C)အရင်နှစ် ၅၀၀၀(5000 B.P)ကတည်းက မှတ်တမ်းရေးသားနေပါပြီ။ အဖြစ်အပျက်ကို အရုပ်နဲ့ ဖော်ပြတာကနေပြီး အရုပ်တစ်ခုကို အသံထွက်တစ်ခု ပေးပြီး အသံထွက်

အက္ခရာ ပေါ်လာပါတယ်။ ဘေဘီလုံမှာ သတ်ပုံရေးနည်း(Cunifom writing)ကို ခရစ်မပေါ်မီ အနှစ် ၂၀၀၀ အရင် အနှစ် ၄၈၀၀(4800 B.P)က သုံးစွဲနေပါပြီ။ အီဂျစ်မှာ အရုပ်၊ အရုပ်စာရေးနည်း(Hieroglyphic writing)ကို ခရစ်မပေါ်မီ အနှစ် ၂၀၀၀ အရင်အနှစ် ၄၀၀၀ (4000 B.P)က ပဲ သုံးနေပါပြီ။ အိန္ဒိယမှာ ဟာရပါ(Harapa) ခရို(Crote)၊ လီနီယာ(Linear) ရေးနည်းတွေလဲ ခရစ်မပေါ်မီ အနှစ် ၂၀၀၀ က ဖြစ်မယ်လို့ပဲ သတ်မှတ် လို့ ဖြစ်ပါတယ်။ မက္ကစီကို(Mexico)ရဲ့ မာယာရေးနည်း(Maya Writing)ကို ခရစ်မပေါ်မီ အနှစ် ၁၅၀၀ (1500 B.C)အရင်အနှစ် ၃၅၀၀(3500 B.P)က သုံးစွဲခဲ့တာ ဖြစ်ပါတယ်။ အရုပ်မှတ်တမ်းကတစ်ဆင့် အက္ခရာရေးနည်း ပေါ်ပေါက်တာ ဖြစ်ပါတယ်။ အီဂျစ်မှာ အက္ခရာရေးနည်း ခရစ်မပေါ်မီ နှစ် ၁၀၀၀ (1000 B.C)အရင်အနှစ် ၃၀၀၀(3000 B.P)၊ အိန္ဒိယဗြဟ္မီ(Brahmi)အက္ခရာ ခရစ်မပေါ်မီ နှစ် ၈၀၀(800 B.C)အရင်အနှစ် ၂၈၀၀(2800 B.P)၊ အီတလီမှာ ရောမ(Roman)အက္ခရာ ခရစ်မပေါ်မီ နှစ် ၇၀၀(700 B.C)အရင်အနှစ် ၂၇၀၀(2700 B.P)က စတင်အသုံးပြုခဲ့ကြတာ ဖြစ်ပါတယ်။ စာရေးနည်းပေါ်မှ သမိုင်းခေတ်ရောက်တယ်။ ယဉ်ကျေးမှု(Civilization) စပြီလို့ ပြောလေ့ရှိကြပါတယ်။

သမိုင်း(History)အထက်က အကြိုသမိုင်း(Prehistory)ရှိတယ်။ အကြိုသမိုင်းက လေးပိုင်း ပိုင်းပါတယ်။

- ၁။ ပွဲဦးထွက်သမိုင်း(Antehistory)
- ၂။ အဝေးသမိုင်း(Telehistory)
- ၃။ အယောင်သမိုင်း(Parahistory)
- ၄။ အစသမိုင်း(Protohistory)

မြန်မာရေးအရေးအသားကို ကျောက်စာတွေမှာ တွေ့နိုင်ပါတယ်။ ပျူခေတ်ကပဲ စာရေးနည်းပညာ တတ်မယ်ဆိုရင် ခရစ်တစ်ရာစုနှစ်(First

Century A.D)မှာ ယနေ့ မြန်မာနိုင်ငံလို့ခေါ်တဲ့ဒေသမှာ ဗြဟ္မိအက္ခရာက ဆင်းသက်တဲ့အက္ခရာနဲ့စာရေးတတ်ပြီလို့ ဆိုနိုင်ပါတယ်။ ပျူကျောက်စာ တချို့ဟာ ဗုဒ္ဓကျမ်းတွေထဲက ကောက်နုတ်ချက်တွေဖြစ်လို့ သမိုင်းဆိုင်ရာ အဖြစ်အပျက်အကြောင်းအရာ မဟုတ်ပေမယ့် ပျူတွေ ကိုးကွယ်ယုံကြည်တဲ့ဗုဒ္ဓသာသနာဟာ စောစောက မဟာယာန၊ နောက် ဟိနယာနဖြစ်တယ်လို့ သမိုင်းကြောင်းတစ်ခု ပြောလို့ရပြီ ဖြစ်ပါတယ်။ နောက် ပျူသင်္ချိုင်းစာ(ကျောက်အရိုးအိုးစာ)တွေအရ ပျူတွေရဲ့ဝိကြမ(Vikrama) မင်းဆက်ဘုရင့်ဘွဲ့နဲ့ကွယ်လွန်တဲ့နှစ်ကို သိနိုင်ပါတယ်။

ဟရိဝိကြမ (Harivikrama)သက်တော် ၅၇-နှစ်၊ အေဒီ ၁၂၀ နတ်ရွာစံတယ်။

သီဟဝိကြမ (Sihavikrama)သက်တော် ၅၀၊ အေဒီ ၁၄၃၊ နတ်ရွာစံတယ်။

သုရိယဝိကြမ(Suriyavikrama)သက်တော် ၅၀၊ အေဒီ ၁၂၃ နတ်ရွာစံတယ်။

အာဒိတျဝိကြမ(Adityavikrama)အေဒီ ၁၆၃ နတ်ရွာစံတယ်။

အခုပြောပြတဲ့မင်းဆက်နဲ့မင်းတွေ နတ်ရွာစံတဲ့နှစ်ကို ထောက်ပြီး ပျူသမိုင်းကို ဖော်ထုတ်နိုင်ပြီ။ ပျူဝေါဟာရငါးဆယ်ကျော် တစ်ရာလောက်ပဲသိလို့ ကျောက်စာပါအဖြစ်အပျက်စုံအောင် မဖော်ထုတ်နိုင်သေးပါ။ ပျူအက္ခရာတွေဟာ မြောက်ပိုင်းအိန္ဒိယ ခရစ်လေးရာစုနှစ် ဂ္ဃ(Gupta)လက်ရေး၊ တောင်ပိုင်းအိန္ဒိယ ခရစ်လေးရာစုနှစ်ကဒိဗ(Kadamba)လက်ရေးတွေနဲ့ ဆင်တူတယ်။ ဒါပေမဲ့ ပျူတွေသုံးတဲ့ပြက္ခဒိန်က အေဒီ ၇၀-၇၉ မှာစတဲ့ သက(SAKA)ပြက္ခဒိန်ဖြစ်တယ်။ မဟာသက္ကရာဇ်နဲ့ဆိုင်ပါတယ်။ ပုဂံခေတ် ရွှေဂူကြီးကျောက်စာမှာ ဒီသက္ကရာဇ်ကို သုံးတာ တွေ့နိုင်ပါတယ်။ အစောဆုံး မှန်ကျောက်စာကို ရန်ကုန် ဗိုလ်တစ်ထောင်ဘု

ရား ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အတွင်း ပျက်စီးတဲ့အခါ ဌာပနာတိုက်ကရတဲ့ဆင်းတု
တော်မှာ တွေ့ရပါတယ်။ ခရစ်(၇)ရာစုနှစ် မှတ်တမ်းလို့ ဆုံးဖြတ်ကြပါ
တယ်။ ပျူနဲ့မွန်တွေက မြန်မာတွေကို ဗုဒ္ဓဘာသာနဲ့စာရေးနည်းပညာကို
သင်ကြားပေးခဲ့ကြလို့ မြန်မာတွေ ခရစ်(၁၀)ရာစုနှစ်လောက်ကပဲ ဗုဒ္ဓသာ
သနာဝင် ဖြစ်လာကြပြီး ခရစ်တစ်ဆယ့်တစ်ရာစုမှာ စာရေးနည်းပညာ
တတ်ပြီလို့ ပြောနိုင်ပါတယ်။

ဒီမှာ ကျွန်တော် ဆိုလိုတာက ယနေ့မြန်မာနိုင်ငံလို့ခေါ်တဲ့ဒေသမှာ
နေကြတဲ့ပျူတွေဟာ ခရစ်တစ်ရာစုနှစ်ကစပြီး စာရေးနည်းတတ်ပြီး မွန်
တွေကလည်း ပျူနဲ့တန်းတူ စာရေးနည်းပညာကို တတ်မယ်။ ဘာပြုလို့လဲ
ဆိုတော့ ပျူရော မွန်ပါ ဗုဒ္ဓသာသနာဝင် မဖြစ်မီက ဗြဟ္မဏသာသနာဝင်
တွေ ဖြစ်ခဲ့တယ်လို့ ရှေးဟောင်းသုတေသန(Archaeology)အထောက် အ
ထား အများကြီးပြနိုင်ပါတယ်။ မင်းတွေရဲ့ဘွဲ့ကို ကြည့်ရင် ကုလားဘွဲ့ဖြစ်
တဲ့အတွက် အရှေ့တောင်အာရှ(South East Asia)မှာ ကုလားဓလေ့ ပျံ့နှံ့
လွှမ်းမိုး(Indian Cultural Influen)တာကို ခရစ်နှစ်ဦး(Beginning of Chris-
tian Era)က ဖြစ်တယ်လို့ပဲ ယူဆစရာ ရှိပါတယ်။

အနောက်တိုင်းဓလေ့(Western Culture)ကို ကုန်သည်က ယူလာသ
လိုလို၊ စစ်သားက ယူလာသလိုလို၊ ခရစ်သာသနာပြုက ယူလာသလိုလို
တွေးတောကြံဆကြတယ်။ နောက်တော့ ဒီကလူတွေကပဲ သူတို့ဓလေ့ကို
ကျိုက်လို့ လိုက်လုပ်တာက ဖြစ်ဖို့ပိုများတယ်လို့ သဘောပေါက်ပါတယ်။
ဒီလိုပဲ ဒီကလူတွေက ကုလားဓလေ့ကို ကျိုက်လို့ ရိုးရာကိုယ်ဝတ်နဲ့ခါးစည်း
ကိုဖယ်ပြီး ဒိုတီဆာဒီဝတ်တယ်၊ ဟိန္ဒူနတ်တွေကို ကိုးကွယ်တယ်၊ ဗုဒ္ဓအ
ယူကို ပြောင်းတယ်၊ ဗြဟ္မဏစကြဝဠာတည်ပုံကို လက်ခံတယ်။ ဗြဟ္မဏ
ပြက္ခဒိန်ဖြစ်တဲ့စန္ဒြမာသကို သုံးတယ်။ လောကီကိစ္စတွေဖြစ်တဲ့လက်ထပ်
နည်း၊ သေသူကို သင်္ဂြိုဟ်နည်းတွေကို အတုယူတယ်၊ မင်းက ဘိသိက်ခံ

တယ်။ ခေါင်းဆေးမင်္ဂလာလုပ်တယ်၊ ဗေဒင်မေးတယ်၊ ဓာတ်ဆင်ဓာတ်
ရိုက်၊ ယတြာချေတာတွေ ပါလာတယ်။ ရိုးရာအမွေခန်း၊ အိမ်မှုခန်းထုံး
နည်းတွေကို စုစည်းပြီး စာနဲ့ရေးတဲ့အခါမှာတောင် ဓမ္မသတ်လို့ကုလား
နာမည်ပေးပြီး ကုလား၊ ရသေ့၊ မင်း၊ အမတ်၊ ပညာရှိ မနုဿိက ရသလို
ကျမ်းဦးမှာဖော်ပြလေ့ရှိတယ်။ အဲဒီသမိုင်းကောက်ချက်တွေဟာ ကျောက်
စာနဲ့ရှေးဟောင်းသုတေသန နှိုင်းယှဉ်ဖက်တဲ့ လေ့လာချက်တွေ ဖြစ်ပါ
တယ်။ မှန်းဆချက်(Guess)ဖြစ်တယ်ဆိုရင်လည်း လေ့လာမှန်းဆချက်
(Studied Guess)ဖြစ်တယ်လို့ ပြောပါရစေ။

မြန်မာရာဇဝင်ကို ရှေးက ရေးခဲ့တာတွေကို ကြည့်ပါ။ ရှင်မဟာသီလ
ဝံသရေး ရာဇဝင်ကျော်၊ ဦးကုလားရေး မဟာရာဇဝင်၊ ပုဂံရာဇဝင်သစ်၊
ဦးထွန်းညိုရေး ရာဇဝင်သစ်(မှန်နန်း) မဟာရာဇဝင်တော်ကြီး အဲဒါတွေ
ရှိခဲ့တယ်။ အားလုံးဟာ နေ့စဉ်မှတ်(Chronology)အဆင့်ပဲ ရှိတယ်လို့ပြော
ခဲ့ပြီးပါပြီ။ ရှေးပဝေသဏီကာလမှာ အားလုံးပဲ ဟိန္ဒူစကြဝဠာတည်ဟန်
မဟာသမ္မတမင်း တင်မြှောက်ဟန်တွေကို သီဟိုဠ်(သီရိလင်္ကာ)မဟာဝင်
ရေးနည်းအတိုင်း ယူပြီးတဲ့အခါ ဒေသဆိုင်ရာ ပုံပြင်တွေကို နောက်ဆက်
တွဲ ဖြည့်ထားတာပဲ ဖြစ်ပါတယ်။ ပျူရာဇဝင်၊ ပုဂံရာဇဝင်မှာပဲ သမိုင်းဝင်
(Historicity)မဖြစ်နိုင်တဲ့ မင်းဆက်ဇယားတွေ အများကြီးပေးထားတယ်။
နောက်ဆုံးမင်းဆက်ကို ကုလားနိုင်ငံက မဟာသမ္မတနဲ့ဆက်ပေးသေး
တယ်။ ကုန်းဘောင်ခေတ်ရောက်တော့ ရာဇဝင်ဟာ ရာဇဝံသဆိုတဲ့အ
တိုင်း မင်းအစဉ်အဆက်ကိုပဲ ခမ်းနားကြီးကျယ်အောင်ရေးပြီး နန်းတွင်း
နေ့စဉ်အကြောင်းအရာတွေကို တရုတ်ကေရာဇ်မှတ်တမ်း(Chinese Em-
perial Annals)အတိုင်း ရေးဟန်ပြောင်းခဲ့ပါတယ်။ တစ်နေ့အဖြစ်အပျက်
ကို နှစ်ကုန်တော့ ပေါင်းစပ်ပြီး အချုပ်ရေး၊ မင်းတစ်ပါး နတ်ရွာစံတော့
အဲဒီမင်းလက်ထက် အဖြစ်အပျက်တွေကို ပေါင်းစပ်ပြီး အချုပ်ရေးလို့

နှစ်ချုပ်လို့ ခေါ်တာ ဖြစ်ပါတယ်။ ဘယ်မင်း လက်ထက်တော်ကြီး အကြောင်းလို့ မင်းကိုလိုက်ပြီး ခေါ်ရင်လည်း ဖြစ်ပါတယ်။

အခုပြောပြချက်ကို ပိုပြီးထင်ရှားစွာ မြင်သာအောင် မှန်နန်းရာဇဝင်ကိုပဲ နမူနာယူကြည့်ပါ။ ကမ္ဘာပျက်ဟန်က စတင်ဖော်ပြတယ်။ ပြီးတော့ ကမ္ဘာသစ်တည်တယ်။ လူပေါ်လာတယ်။ လူတွေဟာ အသက် သိပ်ရှည်တယ်။ ဘာမှမကြောင့်မကြ ပျော်ပျော်ရွှင်ရွှင်နေတယ်။ စားစရာကောင်းကောင်းကို ဝအောင် မပင်မပန်း စားရတယ်။ လိုချင်တာ တောင့်တသမျှ သီးပေးတဲ့ပဒေသာပင် ရှိနေလို့ ဖြစ်တယ်။ ဒီအတိုင်းသာဆိုရင် ဘာဒုက္ခမှ မတွေ့နိုင်ဘူး။ ဒါပေမဲ့ တစ်ဖက်က လောဘ ဒေါသ မောဟဆိုတာတွေ ရှိနေတော့ သက်တမ်းလည်း တိုလာတယ်။ ဘဝရပ်တည်ရေးလည်း ခက်ခဲလာတယ်။ အဲဒီအခါ အခက်အခဲ ဖြေရှင်းပေးဖို့ ခေါင်းဆောင်လိုတယ်။ ရွေးကောက်တင်မြှောက်တဲ့သမ္မတပေါ်လာတယ်။ အဖအရိုက်အရာကို သားဆက်ခံတဲ့ထုံးကို လက်ခံပြီး မင်းဆက်ဖြစ်လာတယ်။ ကိုယ်ပိုင်ပစ္စည်း၊ သားမယားမိသားစု၊ အိမ်ထောင်။ အဲဒါဟိန္ဒူတွေ ကမ္ဘာအစကို ကြံဆပုံကို ကူးယူထားတာ ဖြစ်ပါတယ်။

မြန်မာရာဇဝင်ကို ရှေးက ရေးပုံကို ကြည့်ရင် ကမ္ဘာတည်ပြီး သမ္မတပေါ်တာက စတယ်။ ပထမပေါ်တဲ့မင်းဟာ တရားမျှတတယ်။ တစ်ဖက်သားကို ကူညီချင်တယ်၊ ကိုယ်ကျိုးမဖက်၊ လူအများကို စည်းရုံးနိုင်စွမ်း ရှိတယ်။ လူအများကို ငြိမ်းချမ်းသာယာနေနိုင်စေရမယ်လို့ အာမခံတယ်။ အတွင်းရန် အပြင်ရန် အားလုံးကို ဖြေရှင်းပေးမယ်။ သမ္မတက လူတွေရဲ့ မကောင်းတဲ့စရိုက်အားလုံးကို ပပျောက်အောင် လုပ်ပေးမယ်လို့လည်း ယုံတယ်။ လူတိုင်း အသက်အိုးအိမ်စည်းစိမ်ကို ကာကွယ်ပေးမည့်သူ ဖြစ်တယ်။ သူတစ်ပါး ကောင်းစားရေးအတွက် သူက အချိန်ပြည့်ဆောင်ရွက်နေတယ်ဆိုရင် သူ့ကိုယ်ရေး၊ သားမယားအရေး၊ စားဝတ်နေရေးကို သူ

ဘယ်လိုလုပ်ပြီး တာဝန်ယူမလဲ။ ဒါကို ဖြေရှင်းဖို့လည်း မခက်ပါ။ လူတိုင်း လူတိုင်းက မိမိတစ်နေ့တိုင်း၊ တစ်လတိုင်း၊ တစ်နှစ်တိုင်း ရှာဖွေလိုရတဲ့ ပစ္စည်းရဲ့ ဆယ်ပုံ တစ်ပုံ ဆယ်ချိုးတစ်ချိုး သူ့ကိုပေးရင် သူလည်း တခြား အလုပ်မလုပ်ဘဲ လူအများကောင်းကျိုးကိုပဲ အချိန်ပြည့်ဆောင်ရွက်နိုင် မယ်လို့ ယုံကြည်ပြီး အုပ်ချုပ်ရေးတာဝန်ကို သူ့ကိုပဲ ပေးထားလိုက်ကြပါ တယ်။ မင်းက လုံခြုံရေးတာဝန်၊ တိုင်းသူပြည်သား လူအများက အခွန် အခပေးဖို့တာဝန်၊ ဒီလို အပြန်အလှန် လူမှုဆက်ဆံရေး ကတိကဝတ် (So- cial Contract) မှာ ပျက်ကွက်သူကို ဒဏ်ထားမယ်။ အခွန်အထမ်းကလည်း မပျက်ကွက်ရ၊ လုံခြုံရေးသမားလည်း မပေါ့ဆရဘူးလို့ ဆိုပါတယ်။ အခု လို အပြန်အလှန် သဘောတူဆောင်ရွက်ကြမယ်လို့ ဆိုလိုတာ အပြော လွယ်တယ်၊ အလုပ်လည်း လွယ်တာပဲ။ ရှေးက လူမှုကိစ္စတွေ အခုလို မရှုပ် လို့ လွယ်တာလို့ထင်ရပါတယ်။ မြန်မာနိုင်ငံမှာရှိတဲ့ လူတွေကလည်း အခု ပြောပြတဲ့အိန္ဒိယစိတ်ကူးနဲ့လူ့လောကဇာတ်ခုံရဲ့ အခက်အခဲကို ဖြေရှင်းလို့ ဖြစ်နိုင်တယ်လို့ပဲ ယူဆတယ်။ တစ်ဖက်က သာသနာရဲ့ အဆုံးအမနဲ့ ကိုယ် စီကိုယ်ငှ လောဘ ဒေါသတွေ ချိုးနှိမ်နိုင်ရင် ပြီးစတမ်းပဲပေါ့။ အနောက် ဥရောပနိုင်ငံရေးအတွေးအခေါ်တွေ လူနေမှုသဘောထားတွေ ရောက် လာတော့ ရှေးကလို အခက်အခဲကို လွယ်လွယ်နဲ့ ဖြေရှင်းလို့ မရတော့ဘူး လို့ သိလာကြတယ်။ အိန္ဒိယဓလေ့ ပျံ့နှံ့လာတာကို ခရစ်နှစ်ပေါ်စဦးက ဖြစ်မယ်လို့ မှန်းဆတာကြောင့် ခရစ်ပေါ်ကာလနှစ်ဦးမတိုင်မီက အရှေ့ တောင်အာရှက လူတွေ ဘယ်လိုအုပ်ချုပ်ရေးနဲ့ပြည်တည်ထောင်ကြမလဲ လို့ တတ်စွမ်းသလောက် ရှာဖွေကြည့်ဖို့ လိုပါတယ်။

သမိုင်းရဲ့သမိုင်း(၂)*

မြန်မာအကြိုသမိုင်း(Prehistory of Myanmar)မှာ ချောင်းဦးနယ် နှယ်ခွေမှာ တွေ့တဲ့မေးရိုးအစနဲ့အံသွားနှစ်ချောင်းဟာ အရင်နှစ်တစ်သန်းသုံးသိန်းက သုံးသိန်း(1.3 Million 3,00,000 B.P)က ရှိခဲ့ဖူးတဲ့မတ်မတ်လမ်းလျှောက်နိုင်သူ (Homo Erectus)ဖြစ်ရင် နှစ်တစ်သန်းနဲ့သုံးသိန်းကြားက လူ့စရိုက်ကို ပြန်ပြီး ဖော်ထုတ်ကြည့်ရမှာ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီရှေးလူတွေကို အလွယ်ခေါ်ဖို့ “အညာသား”လို့ နာမည်ပေးထားပါတယ်။

အညာသားဓလေ့(Anyathian Culture)ကို လေ့လာကြည့်တဲ့အခါ သူတို့ဟာ ပထမကျောက်ခေတ်ဟောင်းအဆင့်မှာပဲ ရှိတယ်။ လူပညာရှိ(Homo Sapiens)က မြန်မာနိုင်ငံမှာ အရင်နှစ်လေးသောင်းလောက်ကမှ ရှိမယ်ထင်ပါတယ်။ သူတို့ရဲ့ဓလေ့ကို နှောင်းခေတ်အညာသားဓလေ့ (Late Anyathian Culture)လို့အမည်ပေးထားပါတယ်။ ရှမ်းကုန်းမြေမြင့် အနောက်ဘက်တောင်စောင်း ပဒတ်လှိုင်(Badalin Caves)တွေမှာ တွေ့ရတဲ့ ရှေးလက်နက်(Artifacts)တွေ၊ နံရံပန်းချီ(Cave Drawings)အိုးကဲ့(Post-sherds)၊ အိုးနဲ့မီးသွေးတွေအရ ဒီကျောက်ခေတ်နှောင်းအညာသားတွေဟာ နောက်ဆုံးမိုးလွန် စတုတ္ထကာလ(Fourth Pluvial Period)မှာ အရင်အနှစ် ၁၁,၀၀၀ (11,000 B.P)အထိ မုဆိုးတံငါအဖြစ်နဲ့အသက်မွေးတယ်။ အိုးအကြမ်းလုပ်တတ်ပြီး ကျောက်လက်နက်ကို တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းချောအောင် သွေးယူတတ်ပြီး မီးကို ကောင်းကောင်းအသုံးပြုတတ်လို့ စားစရာကို ချက်ပြုတ်ဖုတ်ကင် မီးမြှိုက်ပြီး စားတတ်ပြီး ချောင်းမြောင်းအင်းအိုင်သုံးဖို့ သစ်လုံးထွင်းလေ့ ရှိမယ်၊ လက်နက်အနေနဲ့ လှံရှည်လှံတိုကတစ်

* သင့်ဘဝမဂ္ဂဇင်း၊ မတ်၊ ၁၉၉၇။

ဆင့်တက်ပြီး လေးမြား(Bow and Arrow)ရှိမယ်လို့ ယူဆနိုင်တယ်။ သက်သေအထောက်အထားရယ်လို့ မတွေ့သေးပေမယ့် အရင်အနှစ် ၁၀,၀၀၀ နဲ့ ၈,၀၀၀ ကြား(10,000-8,000 B.P)မှာ လေးမြားကို သုံးနေပြီလို့ယူဆနိုင်ပါတယ်။

အရင်အနှစ် ၁၀,၀၀၀(10,000 B.P)ကစပြီး မိုးအလွန်များတဲ့ရာသီဥတုအခြေအနေက မိုးဆုတ်ပြီး အခုခေတ် အခြေအနေကို တစ်စတစ်စပြောင်းလဲလာခဲ့ပါတယ်။ ရာသီဥတုပြောင်းရင် အပင်တွေလည်း ပြောင်းမယ်၊ သားကောင်တွေလည်း ပြောင်းမယ်၊ မြစ်ချောင်းအင်းအိုင်တွေမှာ ရေလျော့ပြီး မြေပြန့်လွှင်ပြင်တွေ ကျယ်လာမယ်။ အဲဒါတွေဟာ စိုက်ပျိုးမွေးမြူရေးစဖို့ အခြေခံတွေပါပဲ။ အရင်အနှစ် ၈၀၀၀(8000 B.P)က စိုက်ပျိုးမွေးမြူရေး(Crop and Animal Husbandary)စပြီလို့ သိရပါတယ်။ လူဦးရေက နည်းသေးလို့ စိုက်ခင်းတွေက သိပ်မများတဲ့အပြင် တစ်ခုနဲ့တစ်ခုလည်း အလှမ်းသိပ်ဝေးမှာ ဖြစ်ပါတယ်။ စိုက်ပျိုးဖို့ မြေကြီးကို ပြင်ဆင်တဲ့အခါ ထွန်(Harrow)ကို သုံးတယ်။ နောက် စိုက်ခင်းတွေ ကြီးလာတဲ့အခါ ဝန်ဆွဲကျွဲနွား(Beasts of Burden)တွေ ရှိလာတဲ့အခါ အိုးကို အိုးထိန်းစက်နဲ့ထွင်းနိုင်တဲ့အခါ ရွာငယ်တွေ အနှံ့အပြား ရှိလာပါမယ်။

အဲဒီအခါကာလကို မြန်မာနိုင်ငံအတွက် အရင်အနှစ် ၈၀၀၀(8,000 B.P)လို့ပဲ ထင်စရာရှိပါတယ်။ ရွာရှိရင် ရွာသူကြီးနဲ့အုပ်ချုပ်ရေးပုံစံတစ်မျိုးတော့ ရှိရမယ် ဖြစ်ပါတယ်။ ယုံကြည်မှုမှာလည်း နတ်ကိုးကွယ်မယ်၊ တန်ခိုးရှိတဲ့နတ်ကို ပူဇော်ရမယ်။ လုပ်သင့်တာ မလုပ်လို့ ဒေါသနဲ့ရန်မလုပ်အောင် တောင်းပန်ရမယ်။ လိုချင်တာရအောင် ဆုတောင်းရမယ်ဆိုတာတွေပါပဲ။ နတ်ပူဇော်တဲ့အခါ ယာဇ်ပလ္လင်နဲ့နတ်ဆရာ ရှိမယ်။ ရောဂါဝေဒနာခံရရင် နတ်ဖမ်းစားတယ်လို့ထင်မယ်၊ နတ်ပသရတယ်။ တစ်ဖက်ကလည်း သစ်မြစ်သစ်ခေါက်တွေနဲ့ ဆေးကုတယ်ဆိုတာလည်း ရှိမှာဖြစ်ပါ

တယ်။ ကောက်ပဲသီးနှံအထွက်ကောင်းဖို့ လယ်ထွန်ပဲ့၊ ကောက်သိမ်းပဲ့ဆို တာတွေ လုပ်မယ်။ လူမျိုးအနေနဲ့ မွန်ဂိုအနွယ်(Mongoloid)နဲ့အာရှ တောင်ဘက်ကုန်းပိုင်းသား(Austro Asiatic)တွေ ဖြစ်ကြပါတယ်။ လူမျိုး တွေ ရွှေ့ပြောင်းပုံမှာ အကြမ်းအားဖြင့် မွန်ဂိုအနွယ်တွေက မြောက်မှ တောင်၊ အာရှတောင်ဘက်အနွယ်တွေက အရှေ့မှအနောက်သို့ ပျံ့နှံ့တိုး ပွားလာကြပါတယ်။

ကျောက်ခေတ်သစ်(Neolithic)အခြေအနေက ကြေးခေတ်သံခေတ် ကို ပြောင်းလဲတာက ခရစ်မပေါ်မီ တစ်ရာစုနှစ်(1st Century B.C)ကဖြစ် မယ်။ ရွာတချို့ ကြီးပွားပြီး မြို့ကြီးတွေ ဖြစ်လာကြပါတယ်။ ရှေးခေတ် စီးပွားရေး(Primitive Economy)က ပဒေသရာဇ်စီးပွားရေး(Feudal Eco- nomy)ကို ကူးပြောင်းလာတယ်။ ကျောက်ခေတ်သစ်လက်နက်တွေကို စွန့် ပြီး ကြေးလက်နက်၊ သံလက်နက်ကို တီထွင်သုံးစွဲလာကြတယ်။ လူမှုဆက် ဆံရေးမှာလည်း အရင်ရှေးခေတ်မိသားစု အဖွဲ့အစည်းကနေ ပဒေသရာဇ် ခေတ်မြေရှင် မြေကျွန်အဖွဲ့အစည်းကို ကူးပြောင်းခဲ့ရပါတယ်။

ရှေးဟောင်းသုတေသနဌာနက တူးဖော်ပေးလို့ မြန်မာရှေးမြို့ ဟောင်းတချို့ရဲ့ရက်စွဲကို ဖော်ထုတ်နိုင်ပါတယ်။ မြို့ရိုးနဲ့တိုက်နံရံတွေကို တောင်မြောက်တန်းတဲ့နေရာမှာ သံလိုက်အိမ်မြှောင်(Magnetic Compass) က ညွှန်တဲ့မြောက်ဘက်ကို အတိအကျ မရောက်ဘဲ အရှေ့ဘက်ကို ရှစ် ဒီဂရီ၊ အနောက်ဘက်ကို တစ်ဆယ့်သုံးဒီဂရီအထိ တိမ်းစောင်းနေရင် ဒီ အုတ်တံတိုင်းနဲ့နံရံတည်ဆောက်တဲ့ရာစုနှစ်ကို တွက်ယူလို့ရပါတယ်။ (သန်း ထွန်း “ရှေးမြန်မာနံရံ တောင်မြောက်တန်းတိမ်းစောင်းပုံ” ကျိုတိုအရှေ့ တောင်အာရှ လေ့လာရေးဂျာနယ်၊ အတွဲ ၁၄၊ အပိုင်း-၄၊ မတ် ၁၉၇၇၊ စာ-၅၀၉-၉၂၊ မိုင်းမောကို အေဒီ ၁၃-ရာစုနှစ်အစား ဘီစီနှစ်ရာစုနှစ် လို့ပြင်ပါ။) လန်ဒန်နဲ့ပါရီမြို့ဟောင်းတွေရဲ့နံရံတိမ်းစောင်းပုံ လေ့လာ

နည်းကို မှီပြီး မြန်မာမြို့ဟောင်းတွေရဲ့ နံရံတိမ်းစောင်းပုံကို တွက်ယူတာ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီလိုတွက်ယူတဲ့အခါ အတိအကျ ရက်စွဲမရပေမယ့် ရာစုနှစ် လောက် ရက်စွဲအကြမ်းရပါတယ်။

မိုင်းမော(ကူမဲအနီး)	၂-ရာစုနှစ် ဘီစီ
ပိဿနီး(တောင်တွင်းကြီးအနီး)	၁-ရာစုနှစ် အေဒီ
ဟံလင်း(ဝက်လက်အနီး)	၃-ရာစုနှစ် အေဒီ
သရေခေတ္တရာ(ပြည်အနီး)	၄-ရာစုနှစ် အေဒီ
ဝေသာလီ(မြောက်ဦးအနီး)	၈-ရာစုနှစ် အေဒီ
ပုဂံ	၁၁-ရာစုနှစ် အေဒီ

အဝကို ၂၆၊ ဇန်နဝါရီ၊ ၁၃၆၅ က တည်ထောင်ပြီးတဲ့နောက် မြန်မာ သမိုင်းအားလုံးကို ငါသိပြီပဲလို့ ထင်တဲ့လူ များပါတယ်။ အဲဒီလိုအခါကစ ပြီး ရေဆိပ်၊ မြစ်ဆိပ်၊ သင်္ဘောဆိပ်၊ ပင်လယ်ဆိပ် တော်တော်များများ ပေါ်ထွန်းလာပါတယ်။ အိန္ဒိယနဲ့ဆက်ဆံရေးဟာလည်း ပိုပြီးတင်ကျယ် လာပါတယ်။ မိုးလေငြိမ်သက်တဲ့နီဝင်ဘာက မေလအတွင်း ရွက်သင်္ဘော တွေ ပင်လယ်ကူးကြမယ်။ အထူးသဖြင့် တောင်ပိုင်းအိန္ဒိယနဲ့အဆက်အ သွယ် ပိုများမယ်။ ဒါပေမဲ့ ကုလားတွေလာပြီး တိုင်းနိုင်ငံသစ် ထူထောင် (Indian Colonization)တယ်လို့ ပြောနိုင်လောက်အောင် မများပါ။ အဲဒီ အကြောင်းကို အောက်မှာထပ်ပြီး စုံလင်အောင် ပြောပါမယ်။ ကုလား ဓလေ့လှမ်းမိုးတယ်(Influence of Indian Culture)ဆိုရာမှာ ကုလားတွေ အများကြီး ပြောင်းရွှေ့လာရောက်နေထိုင်လို့ မဟုတ်ပါ။ အယူဝါဒ ထိုး ဖောက်လာခြင်းသာ ဖြစ်ပါတယ်။ အစောဆုံး ဗြဟ္မဏဝါဒ၊ ပြီးတော့ မဟာ ယာနု၊ ပြီးတော့ ဟိနဿနု ရောက်လာပါတယ်။ နောက်ဆုံး ခရစ်ကိုးရာ စုနှစ်ဆိုရင် ဟိနဿနု ဩဇာသာ အလေးနက်ဆုံး ပေါက်ရောက်လာပြီလို့ ဆိုနိုင်ပါတယ်။

ဂြီကွေတြ(Sriksetra)ခေါ် တဲပြည်မြို့နားက သရေခေတ္တမှာ သာသနိကပစ္စည်းအဖြစ်နဲ့ ဗြာဟ္မဏဝါဒဆိုင်ရာ ဗုဒ္ဓဝါဒဆိုင်ရာ ရုပ်ထုရုပ်ပွား၊ နတ်ရုတ်ဗြဟ္မာရုပ်တွေကို တွေ့ရတယ်။ ဗြဟ္မဏဝါဒမှာလည်း ဧရာဝတီမြစ်ရိုးမှာ ပိဿနိုးနတ်မင်းကို ယုံကြည်သူ(Visnavite)များပါတယ်။ ရခိုင်ဘက်မှာတော့ သီဝနတ်မင်းကို ကိုးကွယ်သူ(Saivite) များမယ်ထင်ပါတယ်။ ဗုဒ္ဓသာသနာမှာ မဟာယာန တန္တြာယာနနဲ့ဟိနယာနအယူတွေ ရောနှောပြီး အတူရှိနေတယ်လို့ပဲ ဆိုရမယ်။ မဟာယာန လုံးဝပျောက်ကွယ်သွားတယ်လို့ မရှိပါဘူး။ ပုဂံခေတ်ပြိုင် မှတ်တမ်းဖြစ်တဲ့ကျောက်စာတွေအရ ပြောရရင် လူအများဟာ မဟာယာနနဲ့ဟိနယာနအယူတွေထဲက ကောင်းနိုးရာရာယူပြီး သင့်တင့်ညီညွတ်အောင် အလိုက်အထိုက်(Ambival Ence)လိုက်နာခဲ့ကြတယ်လို့ ဆိုရပါမယ်။ ဂူနံရံဆေးရေးတွေမှာ မဟာယာနဆိုင်ရာ အရုပ်တွေ ပုဂံပျက်တဲ့အထိ ရှိနေတာက သက်သေခံလျက် ရှိပါတယ်။ ဟိနယာနကို ဆရာစဉ်ဆက် သင်ကြားခဲ့တဲ့အတိုင်း မှတ်သားနာယူကျင့်ကြံအားထုတ်တယ်ဆိုရာက ထေရဝါဒလို့ပြောင်းလဲခေါ်ဝေါ်လာကြပြီး ပုဂံခေတ်ကုန်ခါနီးကစလို့ ဘယ်အစုဟာ ဘယ်ဆရာအစဉ်အဆက်လို့ စွဲယူမှတ်သားလာခဲ့ကြပါတယ်။ မဟာယာန အလေ့အလာ ဆက်လက်ရှိနေခြင်းကို ဘိသက္ကဂုရု(ဘေသစ္စဂုရု)ရုပ်ပွားတော် ကိုးကွယ်ခြင်း၊ လာဘမုနိ ကိုးကွယ်ခြင်း၊ ဂါထာမန္တန်ရွတ်ဆိုခြင်း အခုထိ ပြုလုပ်ဆောင်ရွက်နေတာတွေက ထင်ထင်ရှားရှား သက်သေခံနေပါတယ်။ အချုပ်ကို ပြောရရင် ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုနဲ့အဦးအစပါ နတ်ကိုးကွယ်ခြင်းဖြစ်ပြီး နောက်ပေါ်လာတဲ့ဗြဟ္မဏ၊ မဟာယာန၊ ဟိနယာနတွေဟာ တစ်မျိုးကနောက်တစ်မျိုးကို အပြီးတိုင် ဖယ်ရှားပြီး အစားဝင်ရောက်လာတဲ့သဘောမရှိ စုပေါင်းတဲ့သဘော(Syncretism) ဖြစ်လာပြီး အဲဒါကိုပဲ အများကျေနပ် လက်ခံလျက် ရှိကြပါတယ်။

ရှေးဟောင်းသုတေသန (Archaeology) ဟာ အကြိုသမိုင်း (Prehistory) နဲ့ အစသမိုင်း (Protohistory) လေ့လာရေးမှာ အများကြီးအထောက်အကူပေးပါတယ်။ အကြိုသမိုင်းဆိုတာ အရင်က သမိုင်းမတင်မီခေတ်လို့ ခေါ်ပြောလေ့ရှိပြီး ၁၉၆၄-တက္ကသိုလ်ပညာရေးစနစ် စတင်တဲ့အခါကစပြီး အကြိုသမိုင်းကို တက္ကသိုလ်သမိုင်းသင်ရိုးတွေ (Syllabus) မှာ ထည့်ချိန်ကစပြီး သမိုင်းမတင်မီခေတ်ဆိုတဲ့ဝေါဟာရအစား အကြိုသမိုင်းလို့ဝေါဟာရသစ်ကို သုံးခဲ့ပါတယ်။ ရှေးဟောင်းသုတေသနပညာကိုလည်း တက္ကသိုလ်သမိုင်းဌာနတွေမှာ အသင့်အတင့် ပူးပေါင်းသင်ကြားရာက အခုသီးခြားဌာနတစ်ခု ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်မှာ ၁၉၉၃-ကစပြီး သင်ကြားပေးခဲ့ပါတယ်။ ရှေးဟောင်းသုတေသနဟာ အခုလို သမိုင်းပညာမှာ အကူအညီအထောက်အပံ့ရသလို တစ်ဖက်ကလည်း သမိုင်းစစ်တယ်ထင်ပြီး အစဉ်အလာပြောကြားမှတ်သားခဲ့တဲ့အကြောင်းအရာတချို့ကို အထောက်အထားမရှိဆိုပြီး ပယ်ခဲ့ပါတယ်။ ပယ်တယ်ဆိုတဲ့စကားဟာ ပြင်းထန်လို့ သုံးဖို့ဝန်လေးတဲ့အခါ သူတကာ ပြောသလို လိုမပြောဘူးဆိုပြီး ဆိတ်ဆိတ်နေခဲ့ကြပါတယ်။

နမူနာတချို့ကို တင်ပြပါမယ်။ ရာဇဝင်တစ်စောင်အရ တကောင်းကို ခရစ်မပေါ်မီ ၁၄၆၂ (1462 B.C) က သာကီဝင်မင်းသားတစ်ပါး တည်ထောင်တယ်။ ခရစ်မပေါ်မီ ၄၆၁ (461 B.C) က သာကီဝင်မင်းသား နောက်တစ်ပါး ဒုတိယတကောင်းမင်းဆက်ကို စတင်တည်ထောင်တယ်။ အဲဒီကဆင်းသက်တဲ့မင်းသားတစ်ပါးဟာ ရခိုင်ရောက်ပြီး နိုင်ငံတည်ထောင်တယ်။ နောက်မင်းသားတစ်ပါးက ခရစ်မပေါ်မီ ၅၀၄ (504 B.C) မှာ ရောဝတီမြစ်အောက်ပိုင်း ရောက်လာပြီး သူ့မြေးက ခရစ်မပေါ်မီ ၄၄၃ (443 B.C) မှာ သရေခေတ္တရာကို တည်ထောင်တယ်။ ခရစ်မပေါ်မီ ၇၂ (72 B.C) သရေခေတ္တပျက်တော့ သရေခေတ္တရာမင်းဆက်ထဲက မင်းသားတစ်ပါးက

အေဒီ ၈၄၉ (A.D 849) မှာ ပုဂံကို တည်တယ်။ အဲဒါတွေနဲ့ပတ်သက်တဲ့အရင်းအငုတ်တွေကို ရှေးဟောင်းသုတေသနက မတွေ့ဘူး မပြောပေမယ့် သူတို့တွေတာ အဲဒါတွေနဲ့ မဆိုင်ဘူး။ အဲဒါမျိုးလည်း သရေခေတ္တရာနဲ့ ခေတ်ပြိုင်သုမ္မဝါတီ(သထုံ)မှာ မင်းဆက်တစ်ခု ရှိတယ်။ အရှင်မောဂ္ဂလိ ပုတ္တမထေရ် လွတ်လို့ အရှင်သောဏနဲ့အရှင်ဥတ္တရတို့ တတိယသင်္ဂါယနာ အပြီး ခရစ် မပေါ်မီ ၂၄၆ (246 B.C) မှာ သုဝဏ္ဏဘူမိကို ရောက်လာကြတယ်။ သုဝဏ္ဏဘူမိဟာ သုမ္မဝတီဖြစ်တယ်လို့ ပြောသူရှိသလို ခရစ်နှစ် ၁၄၈၀ (A.D 1480) ရေးထိုးတဲ့ကလျာဏီသိမ်ကျောက်စာက သုဝဏ္ဏဘူမိဟာ တိုက်ကုလားဖြစ်တယ်။ အခု အရက်သမနဲ့ဝင်က နေရာဖြစ်တယ်လို့ ပြောပြန်တယ်။ ဒီအတိုင်းဆိုရင် မှန်ဒေသကို ခရစ်မပေါ်မီ ၃ ရာစုနှစ် (3rd Century B.C) ကပဲ ဗုဒ္ဓသာသနာ ရောက်တယ်။ ရှေးဟောင်းသုတေသနက တူးဖော်တွေ့ရှိချက်တွေကတော့ အခုပြောတာတွေနဲ့ မဆိုင်ပါ။ ပျူဒေသတွေမှာ ရှေးဟောင်းသုတေသနဌာနက တူးဖော်တယ်။ တရုတ်ခေတ်ပြိုင် မှတ်တမ်းနဲ့ညှိတယ်။ ဒီအခါ အစဉ်အလာပြောတာတွေနဲ့ မတူတာတွေ တွေ့တယ်။ ရောဝတီမြစ်ရိုး ပျူဒေသမှာ ပျူတွေရောက်လာတာ ခရစ် မပေါ်မီ ငါးရာစုနှစ် (5th Century B.C) ကပဲ ဖြစ်နိုင်တယ်။ ခရစ်မပေါ်မီ နှစ်ရာစုနှစ် (2nd Century B.C) ဆိုရင် တရုတ်က တုမင် (Tumin) ခေါ်တဲ့ မိုင်းမောမြို့ဟောင်းကို တည်ပြီးဖြစ်တယ်။ နောက်မကြာမီ ပိဿနိုးမြို့ဟောင်း၊ သရေခေတ္တရာမြို့ဟောင်း၊ ဟံလင်းမြို့ဟောင်းတွေကို တည်ပြီးဖြစ်မှာပဲလို့ ယူဆနိုင်ပါတယ်။ ခရစ်လေးရာစု (A.D 4th Century) ကစပြီး ပျူနိုင်ငံဟာ မြောက်ဘက် လားရှိုး၊ တောင်ဘက် မဒမပင်လယ်ကွေ့ အထိ ကျယ်ပြန့်တယ်။ ဒါကြောင့် ပထမမြန်မာနိုင်ငံကို ပျူတွေက စတင် စည်းရုံးတည်ထောင်တယ်လို့ အစဉ်အလာပြောစကားမှာ အဲဒီလို တိုးပြီး ပြောနိုင်ပါတယ်။ ခရစ် ၈၃၂ (A.D 832) မှာ ပျူမြို့တော် အဖျက်ခံရပြီး

နောက် ပျူဟာ တဖြည်းဖြည်း တိမ်ကော ပပျောက်(Extinct)သွားရပါ
တယ်။

သမိုင်းရဲ့သမိုင်း (၃)*

မြန်မာမြေပြန့်ကို မြန်မာတွေ ရောက်မလာမီကပဲ တခြားလူမျိုးတွေ ရောက်ရှိနေပြီဆိုတာကိုတော့ မေ့လို့မဖြစ်ပါဘူး။ မြို့ရွာတွေဟာလည်း အားလုံး မြန်မာတွေတည်တဲ့မြို့ရွာတွေ မဟုတ်ပါ။ ဒါကို ထင်ရှားအောင် သာဓကပြရရင် ကျောက်ဆည်နယ်က မြန်မာတွေ စတင်နေထိုင်ခဲ့တဲ့တစ် ဆယ့်တစ်ရွာရဲ့နယ်တွေကို စစ်ဆေးကြည့်နိုင်ပါတယ်။ အားလုံးပဲ ပန်း လောင်နဲ့ဇော်ဂျီမြစ်ရိုးတစ်လျှောက်မှာရှိပြီး ဒီမြစ်ကလေးတွေဟာ တောင် ဘက်က စတင်စီးဆင်းပြီး မြောက်ဘက်မြစ်ငယ်(ဒုဋ္ဌဝတီ)ထဲကို စီးဝင်ကြ လို့ ရွာစာရင်းကိုလည်း တောင်ဘက်က မြောက်ဘက်ကို အစဉ်လိုက် ဖော် ပြပါမယ်။ ရွာနာမည် စာလုံးပေါင်းကိုလည်း ကျောက်စာပါအတိုင်း ရေး ထားပါတယ်။

ပင်လယ်၊ ယွဉ်မနာ၊ မွှစ်သာ၊ ရငုန်၊ မြင်ခုံတိုင်၊ ပနန်၊ တမုတ်၊ သင် တောင်၊ မက္ခရာ၊ တယွက်သာနဲ့ခံလှူ၊ ပေါင်းတစ်ဆယ့်တစ်ရွာ ဖြစ်ပါတယ်။ ပင်လယ်ဆိုတဲ့နာမည်က ရှမ်း၊ ခံလှူက မွန်၊ ယွဉ်မနာ၊ ရငုန်၊ ပနန်၊ မက္ခရာ နဲ့တယွက်သာဆိုတာတွေက မြန်မာနာမည် မဟုတ်ပါ။ မြန်မာနာမည်ဆိုရင် မွှစ်သာ၊ မြင်ခုံတိုင်၊ တမုတ်နဲ့သင်တောင် တို့တွေပဲ ရှိတယ်။ ခေတ်မြန်မာ တွေဟာ ဗျူပွတ်(ဗျူပွတ္တိ)အပြောကောင်းလှတယ်။ ဒါပေမဲ့ အားမကိုးရ ပါ။ မြို့ရွာနာမည်ကို မွန်စာရင်း၊ ရှမ်းစာရင်း လုပ်ကြည့်တဲ့အခါ ဘယ်လူ မျိုး ဘယ်ဒေသမှာ စတင်နေထိုင်သွားတယ်လို့ အကြမ်းဖျင်းသိနိုင်စရာ ရှိတယ်။ ကုလားစာရင်းမှာတော့ စဉ်းစားစရာအချက်တွေ များတယ်။ ဘာပြုလို့လဲဆိုတော့ ကုလားနာမည်ကို ပျူ၊ မွန်၊ ရှမ်း၊ မြန်မာတွေက နှစ်

* သင့်ဘဝမဂ္ဂဇင်း၊ ဇွန်၊ ၁၉၉၇။

သက်လို့ သူတို့နေတဲ့အရပ်ကိုပဲ ကုလားနာမည် ပေးတတ်လို့ပါပဲ။

မုန်ရွာအမည်စာရင်း

ကမာရွတ်   ကမာ-ရေလှောင်ကန်၊ ရတ်-ရတနာ၊ ရတနာကန်
 ကော့ချဲ   က-ကျွန်း၊ ချေမ်-မြင်း။ မြင်းကျွန်း
 ကျိုပျော်   ကြိုင်-ချောင်းငယ်၊ ဗြာ-မိန်းမ၊ မိန်းမချောင်း
 ကျိုက္ကဆံ   ကျော်-မြတ်သောနေရာ၊ သံ-သံဃာ၊ ဘုန်းကြီးကျောင်း
 ကျိုက္ကသာ   ကျော်-ဘုရား၊ အသာ-မင်းသားအမည်၊ အသာမင်း
                          သား

ကျိုက်ထို   ကျော်-ဘုရား၊ ထောင်-ပျား။ ပျားစေတီ
 ကျိုက်လတ်   ကျော်-ဘုရား၊ လတ်-အပြိုအပျက်၊ ဘုရားပျက်
 ကြည့်မြင်တိုင်   ကွိုင်-နံရံ၊ ချွန်-မြို့။ မြို့ရိုးရှိတဲ့မြို့၊
 ကနောင်တို   ကာနောန်-သစ်ပင်၊ တော-မင်းကွတ်ပင်အရိုင်း။
                          မင်းကွတ်ပင် (Garcinia heterandra)

စစ်တောင်
 ဇင်းကျိုက်   ဇိုင်-ခြေ၊ ကျော်-ဘုရား။ ဘုရားပုရဝုဏ်
 ဇိုင်းကနိုင်   ဇိုင်-ခြေ၊ ဂနိုန်-တော။ တောအစပ်
 ညောင်တုံး   ညောင်-ညောင်၊ နုန်-မြို့။ ညောင်မြို့၊
 တနင်္သာရီ   မလေးနာမည်
 တာပွန်   တာ-ထန်းပင်၊ ပန်-လေး။ ထန်းလေးပင်
 တာမေ   တာ-ထန်းပင်၊ မဲ-တစ်။ ထန်းတစ်ပင်
 တံတေး   တံ-ကုန်းမို့၊ တေ-ထရွာ။ ကုန်းမို့ရွာ
 ဒဂုံ   လှိုင်-ချောက်ကူး-သစ်တို့
 ထားဝယ်   စတဲ-ခြေနှစ်ဖက်ပလ္လင်ခွေ

ဒလ	ဣ-အရှင်
ဒေးဒရဲ	ဒေ-တောင်၊ ဒြာ-သမင်၊ သမင်တောင်။
ဒါးပိန်	ကုပ်-ဥက္ခောင်း၊ အင်-ဣန္ဒြ(သိကြားမင်း)၊ သိကြား ခေါင်း
ဒေါပုံ	ဒေ-တောင်၊ ပန်-လေး၊ တောင်လေးလုံး
ပဂိုး(ပဲခူး)	ဗ-လှည့်ဖျား၊ ဂေါ-ရယူသည်။ လှည့်ဖျားပြီးရခဲ့တယ်
ပေါင်	ပင်-ပေါင်း၊ အပေါင်း
ပုဇွန်တောင်	မသုန်-ငါး၊ ဒိုဝ်-တောင်ကုန်းငယ်၊ တောင်ငါးလုံး
ပုသိန်	ပသိန်(ပရံသေ)-မုဆလင်၊ မုဆလင်မြို့
ဖျာပုံ	ဗျာ-ဆိုင်၊ ပုင်-ထမင်း။ ထမင်းဆိုင်
ဘီးလင်း	ကွီ-မြစ်၊ ကွိုင်-ရေပြန်။ အထက်လှန်စီးတဲ့မြစ်
ဘောက်ထော်	ဗိုပ်-ဝမ်းဘဲ၊ ထပ်-ရွှေ။ ရွှေဝမ်းဘဲ
မဒမ	မုဟ်-ကျောက်၊ တုံ-စွန်း။ ကျောက်စွန်း
မင်္ဂလာဒုံ	မင်္ဂလာ-ကောင်းချီးပေး၊ ဋုန်၊ မြို့။ ကောင်းချီးပြုခံရ သောမြို့။
မုတ်ပလင်	မုက်-ရှေ့မျက်နှာ၊ ပလ္လင်-မြတ်တဲ့နေရာ၊ ပလ္လင်ရှေ့
မှော်ပီ	မုဟ်-ဒေါင့်/ကျွေ၊ ဘီ-မြစ်။ မြစ်ကျွေ
မော်လမြိုင်	မောတေ-မျက်စေ့၊ မွဲ-တစ်၊ လေရ်-ပျက်စီး။ တစ်ဖက် ကန်း
လပွတ္တာ	လပေါတ်-ချောင်းနှစ်ချောင်းကြားက တူးမြောင်းတာ -ထန်းပင်၊ ချောင်းနှစ်ချောင်းဆက်ပေးတဲ့တူးမြောင်း ဝဲယာ ထန်းပင်တန်း
ဝါးခယ်မ	ပျိုးခင်း
ဝါးဘလောက်သောက်	ကောက်နယ်

သထုံ	ညောင်အုပ်၊ အုပ်အုပ်ဆိုင်းဆိုင်းညောင်ပင်ရှိသောအုပ်
သန်လျင်	သံလျင်း၊ ဆောင်ပန်း
သစ်ခင်းကျွန်း	သံဃာကျွန်း
အင်းစိန်	အင်း-ရေအိုင်၊ စိန်-ဆင်။ ဆင်အင်း

ရှမ်းရွာအမည်စာရင်(ရှမ်းပြည်က နာမည်တွေမပါ)	
ကလေး	ရောင်းဝယ်ရေး ကောင်းတဲ့ဈေး
ကဗွက်	သံဈေး
ကသာ	စည်ကားတဲ့ဈေး
ကောလင်း	တောင်ကတုံး
ကောင်းစင်	ဆင်တောင်
ကောင်းတုံ	တောကြီးတောင်
ခန္တီး	ရွှေမြေ
ခမ်းပတ်	ရွှေထွက်
ချင်းတူင်း	သံကြေး
စကာ	မြို့ဈေး
စကု	စုံတဲ့မြို့
စကိုင်း(စစ်ကိုင်း)	ရေစီးသန်မြစ်
စလေ	ရောင်းဝယ်ကောင်းတဲ့မြို့
စလင်း	ပိန္နဲပင်မြို့
စဉ့်ကူး	မြင်းခြေနင်းကွင်းလုပ်တဲ့မြို့
စဉ့်ကိုင်	မြင်းခြေနင်းကွင်းလုပ်တဲ့မြို့
စုံးမြို့	စုံးအမည်ရှိ ရှမ်းမျိုးတူစုကိုစွဲပြီးခေါ်
တကောင်း	အခွန်အကောက်တောင်းရာဌာန

တကို	ပုဇွန်ကူးတို့
တဇင်	ဆင်ကူးတို့
တပိန်	မျော့ကူးတို့
တပွင့်	မြစ်ဆုံကူးတို့
တလ	ကောင်းတဲ့ကူးတို့
တံတေး	ချဉ်သီးကူးတို့
ထားဝယ်	ကူးခတ်ရတဲ့ကူးတို့
ပဆုပ်	တောဝင်လမ်း
ပတိန်	ချေဟောက်တဲ့တော
ပဒန်	ကြက်ဖတော
ပင်လယ်	လွင်ပြင်ကျယ် ရေပြင်ပြင်
ပင်းဒယ	စွယ်တော်ပင်လွင်ပြင်
ပျဉ်းမနား	ဖန်ခါးပင်လွင်ပြင်
ဖားကန့်	ကျောက်ဖျာမိုး
ဗန်းမော်	အိုးရွာ
ဗန်းမောက်	ပန်းရွာ
ဗဟင်း	ကျောက်တော
မလည်	မြင်းစားကျက်မြေ
မော်ကယ်	ဆားတွင်း
မော်တုံ	ကြေးတွင်း
မော်လူး	သတ္တုတူးယူတဲ့လိုက်
မော်လိုက်	အစမ်းတွင်း
မန်စီ	စိမ့်မြေရွာ
မန္တလေး	တောင်ငယ်လေး

မန်လီ	ကောင်းတဲ့ရွာ
ဝန်းသို	ကျားမြို့
ဝိုင်းမော်	အိုးထိန်းမြို့
သီဟတော	ငုတ်လေး/ငါး
သောင်သွတ်	အဝအဝင် မြစ်ကြီးကိုစီးဝင်ရာ အဝ
ဟုမ္မလင်း	ပိန္နဲပင်ရိပ်

နာမည်ကို သိရှိနဲ့ရွာတည်ထောင်တဲ့သမိုင်းကို သိဖို့ မလွယ်ပါ။ ဒါပေမဲ့ ဘယ်လိုမျိုး တည်ထောင်သွားမယ်ထင်ရတယ်။ အခု ဘယ်သူတွေဆက်နေသလဲ ဆိုတာတော့ ခန့်မှန်းလို့ရနိုင်ပါတယ်။ ကုလားနာမည်ရှိတဲ့မြို့ရွာဆိုရင် ဗုဒ္ဓဝင်ထဲက ယူမှည့်တာ ဖြစ်မယ်။ ကုလားတွေလာပြီး မြို့တည်တာတော့ သိပ်မဖြစ်နိုင်ဘူးလို့ပဲ ပြောချင်ပါတယ်။

ကုလားရွာ အမည်စာရင်း	
ကန္တာရဝတီ	ကယား
ကမ္ဘောဇ	ရှမ်း
ကုသိန်ဂရ	ပုသိမ်
ကေတုမတီ	တောင်ငူ
ကောလာသ	တောင်၊ ကျိုက်ထို ဘီးလင်းတောင်ဘက်
ကောသမ္ဘီ	ကြို့ပင်၊ ညောင်ရွှေမြောက်
ခေမရဌ	ကျိုင်းတုံ
ခေါသန္တီ	မြင်းမြေ၊ ရွှေဘိုအနားက
ခတ္တိယ	ရောဝတီမြစ်ဝကျွန်းပေါ်
ဂန္ဓာရ	စိန့်၊ ကချင်ပြည်နယ်
စေတုတ္တရာ	စလင်းအနောက်

စိနရဋ္ဌ	ကချင်ပြည်နယ်
စန္ဒပူရ	မဏိပူရဘက်နယ်စပ်
စမ္မာနဂရ	သပိတ်ကျင်းမြောက်
ဇေယဝဇုန	တောင်ငူနယ်
ဇေယပူရ	စစ်ကိုင်း
ဇောတိနဂရ	ကျိုင်းတုံကြီး စိစွမ်ပန္နား လူ ၁၂ နယ်
တတ္ထဒေသ	ခန်းခြောက်မြေ၊ ပုဂံနယ်
တမ္ပဒီပ	ရောဝတီမြောက်ပိုင်း
တမ္ပဝတီ	မန္တလေးနယ်
ဓညဝတီ	မြောက်ဦး
ဒုတ္တဝတီ	မြစ်ငယ်
ဒွာရာဝတီ	သံတွဲ
နဂရာဇာ	နဂရစ်
ပဉ္စာလရာဇ	တကောင်း
ပဌမနဂရ	မကွေးတောင်ဘက်
ပေါက္ကရဝတီ	ရန်ကုန်
မဟာနဂရ	ရန်ကုန်
မဟာနဂရ	မုန်ငယ်
မစ္ဆဂီရိ	ချင်းတောင်တန်း
မေဃဝတီ	မာန်အောင်
မိတ္ထီလာ	
ယက္ခပူရ	သထုံ
ယောနက	ယော
ရတနာပူရ	အဝ

ရတနာပုံ	မန္တလေး
ရာဇဂြိုဟ	ကလေးအနား
ရာမညဒေဝ	မ္မန်ပြည်နယ်
ရမ္မာဝတီ	ရမ်းဗြဲ
ရတနာသိမ်၊ ရတနာသိမ်	ရွှေဘို
ဝေဘာရဝေပုလ္လ	ကျောက်ဆည်အရှေ့ရိုး
ဝေသာလီ	မြောက်ဦးနား
ဝိမဏု၊ ဗိဿနိုး	တောင်တွင်းကြီးအရှေ့
သလ္လဝတီ	ချင်းတွင်းမြစ်
သာကေတ	ရန်ကုန်အနား
သာဂရ	ဆွာနား
သာယာဝတီ	သုံးဆယ်နား
သီရိခေတ္တရာ	မော်ဇာ
သီရိပစ္စရာ	ပုဂံနား
သီရိတ္တရာ	ရွှေတိဂုံကုန်း
သုနာပရန္တ	ဧရာဝတီမြစ်မြောက်ဘက်
သုဓမ္မဝတီ	သထုံ
သုဝဏ္ဏဘူမိ	? တိုက်ကုလား၊ အရက်သမ၊ ဝင်က
သဗ္ဗိဿနာရ	တကောင်း
ဟရိဘုဉ္ဇ	မ္မန်နယ်၊ ထိုင်း
ဟံသာဝတီ	ပုဂိုး၊ ပဲခူး
အမရပူရ	တောင်မြို့
အရိမဒ္ဒနပူရ	ပုဂံ
အသိတဉ္စန	ရန်ကုန်

အလ္လကပ္ပ	စစ်ကိုင်းနား
အာဠဝီ	မန္တလေးနန်း
ဧရာဝတီ	မြစ်ကြီး
ဩရိဿ	ပုဂံ
ဥက္ကလာပ	ရန်ကုန်

အင်္ဂလိပ်မြို့ရွာ	နာမည်စာရင်း
ALLAN	မြေထဲ 1887
AMHERST	ကျိုက္ခမီ 1824
BERNARD	သပိတ်ကျင်းအရှေ့မြောက် 1886
DALHOUSIE	ငဝန်မြစ်ဝ 1857-1855
DWIENN	မန္တလေးနန်းမြို့ 1885
HERTZ	ပူတာအို 1886
MAY	ပြင်ဦးလွင် 1896
STEADMAN	မိုင်းသောက်
	ထမ်းခွား(ချင်း)

အလောင်းမင်းတရားလက်ထက် မွန်မြို့ရွာနာမည်တွေကို မြန်မာ
နာမည်ပေးတဲ့အခါ မြန်အောင်၊ ရန်ကုန်ဆိုသလို ပေါ်လာခဲ့ပါတယ်။

သမိုင်းရဲ့သမိုင်း (၄)*

ရှေးအခါက မြန်မာရာဇဝင်ကျမ်းတွေ ရေးခဲ့ကြတဲ့ရည်ရွယ်ချက်ကို စစ်ဆေးကြည့်ပါ။ ပထမမဟာရာဇဝင်တော်ကြီး(အလွယ်ခေါ် မှန်နန်း)ကို ဘာကြောင့် ရေးသလဲမေးရင် ရှင်ဘုရင်ခိုင်းလို့ဆိုတဲ့အဖြေကို ချက်ချင်း ပြောနိုင်ပါတယ်။ တွင်းသင်းတိုက်ဝန် ဦးထွန်းညိုကို ပဒိုမင်း ၁၇၂၈ က ရာဇဝင်သစ်ကို ရေးခိုင်းတုန်းက သက္ကရာဇ်အမှတ်အသားတွေ ကျောက်စာနဲ့မကိုက်ဘူး၊ ညှိပါလို့ ခိုင်းတယ်။ ဒါပေမဲ့ အမှန်တကယ် ရည်မှန်းချက်က ငါးမျိုးရှိမယ်ထင်တယ်။

- (၁) ဗုဒ္ဓသာသနာ မြန်မာနိုင်ငံကို ဘယ်နည်းဘယ်ပုံ ရောက်လာသလဲ ပြောချင်တယ်။
- (၂) မြန်မာမင်းနေပြည်ဆိုတဲ့မြို့တော်ဟာ ရှေးပဝေဏီကပဲ ရှိခဲ့တဲ့ ဗဟိုဌာနတစ်ခုပဲလို့ ပြောချင်တယ်။
- (၃) မြန်မာမင်းတွေက ကမ္ဘာအစ မဟာသမတကဆင်းသက်ခဲ့တာလို့ပြောချင်တယ်။
- (၄) ပဒေသရာဇ် လက်စွဲအဖြစ် အသုံးပြုစေချင်တယ်။

အဲဒီရည်မှန်းချက် ထင်ရှားပေါ်လွင်အောင် ဘယ်လိုပြောရပြောရ၊ မတွေးမဆ ပြောမယ်ဆိုတဲ့ပုံစံ ဝင်လာတယ်။ အဲဒီလို ဇွတ်တင်ပြ၊ ပြောဆိုလာတာကြာတော့ ဟုတ်လို့ပြောတာ ဖြစ်မှာပေါ့လို့ ထင်လာကြတယ်။ အဲဒါတွေကို သံသယရှိတယ်လို့ပြောတဲ့လူကို စိတ်ဆိုးကြတယ်။ ဒီလိုကိုယ်လိုရာ ဆွဲပြီး ပြောခဲ့ကြတာ ဘယ်လောက်ကြာပြီလဲလို့ မှန်းဆနိုင်ပါတယ်။ ဘယ်တုန်းကစပြီး စာနဲ့ချရေးသလဲဆိုတာလည်း ခန့်မှန်းလို့ရပါတယ်။

မှန်ရာဇဝင်လတ်(မြန်မာဘာသာနဲ့ ၃၀ ဇန်နဝါရီ ၁၇၈၅ မှာ ရေးပြီး

တယ်။ ရန်ကုန် မြန်မာပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၂၂၊ စာမျက်နှာ ၃-၉)အဆိုအရ ဂဝံပတိထေရ် သထုံခေါ် တဲသုဝဏ္ဏဘူမိကို သီဟမင်းလက်ထက်မှာ ရောက်လာပြီး ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်ကို ပင့်ဖိတ်တဲ့အတွက် သထုံကို ဒေသစာရိကြွရောက်လာတယ်။ ဒီအတိုင်း ဓမ္မသင်္ကြံက (၆ သြဂုတ် ၁၈၃၁ မှာ ရေးသားပြီးတဲ့)သာသနာလင်္ကာရစာတမ်း(ရန်ကုန်၊ ဟံသာဝတီပုံနှိပ်၊ ၁၉၅၆ ပြန်ပုံနှိပ်၊ စာမျက်နှာ ၅၄-၅၆)မှာ လိုက်ရေးတယ်။ ဒီအတိုင်း ဆရာတော် ပညာသာမိက ပါဠိဘာသာနဲ့(၁၆ ဒီဇင်ဘာ ၁၈၆၁ ရေးပြီး ဘီစီလောက အင်္ဂလိပ်ဘာသာပြန်ပြီး လန်ဒန်လူဇက်စာအုပ်တိုက်၊ ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေတဲ့စာအုပ် စာမျက်နှာ ၄၁-၄၂မှာ)ရေးပြန်တယ်။ ဗဒုံမင်း ၁၇၈၂-၁၈၁၉(ဘိုးတော်ဘုရား)လက်ထက်က စပြီး ရေးလာခဲ့ကြတာ မင်းတုန်းမင်း ၁၈၅၄-၁၈၇၈ လက်ထက်ထိ-

နှစ်သက်စွဲလမ်းပြောဆိုခဲ့ပုံက-

(ဂဝံပတိထေရ်သည်)အဘိညာဉ်နဲ့မိခင်ကွယ်လွန်ပြီး မုဆိုးတံငါများ ရာဒေသကြီးတစ်ခုမှာ လူပြန်ဖြစ်နေတယ်။ မိခင်ဟောင်းကို သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲက လွတ်ပါစေလို့ နည်းလမ်းညွှန်ပြပြောဟောဖို့ ရာမညဒေသ သုဓမ္မပုရကို ကြွလာပြီး တရားဟောတယ်။ (သီဟမင်းနဲ့ အရင်တစ်ဘဝမှာ ညီနောင်ဖြစ်ဖူးတာကြောင့် မင်းကိုပါ တရားပြပြီး(ရတနာသုံးပါးကို)ဆည်းကပ်စေတယ်။ ငါဟောပြောတာထက် ဘုရားသခင်ကိုယ်တော်တိုင် ပြောဟောပါရင် ပိုပြီးကောင်းမယ်လို့ စွဲမြဲယုံကြည်တာနဲ့ ဘုရားသခင်ကြွရောက်လာပါလို့ ပင့်တယ်။ ဘုရားရှင်လည်း သဗ္ဗညုတဉာဏ်ကို ရပြီး ရှစ်နှစ်အကြာမှာ နောက်ပါ သံဃာတွေနဲ့ ကောင်းကင်က ဒေသစာရိကြွချီပြီး သုဓမ္မပုရပြည် ရာမညတိုင်းကို ရောက်လာတယ်။ ဘုရားသခင် ကြွရောက်ပြီး ရတနာအတိ စီခြယ်ထားတဲ့ ကျောင်းတော်မှာ သတင်းသုံးကာ၊ မင်းရော

ပြည်သူတွေပါ သံသရာက လွတ်မြောက်ကြောင်းတရားကို ကြားနာကြရလို့ ရတနာသုံးပါးကို ဆည်းကပ်ကိုးကွယ်ပြီး ငါးပါးသီလခံယူကြတယ်။ (ပညာသာမိ ၁၈၆၁၊ စာမျက်နှာ ၄၁-၄၂)။

ခရစ်မပေါ်မီ ၅၁၅(515 B.C)မှာ မြတ်စွာဘုရား သထုံကို ပြန်ကြွလာတယ်လို့ ပြောကြပါတယ်။ ဒီအတိုင်းဆိုရင် မဒမပင်လယ်ကွေ့ပတ်ဝန်းကျင်မှာ နေခဲ့ကြတဲ့မွန်တွေ ဗုဒ္ဓသာသနာဝင်ဖြစ်ခဲ့ကြတာ ခရစ်မပေါ်မီ ၅၁၅ ကပဲဖြစ်တယ်။

ရွှေတိဂုံ(ရန်ကုန်)ကုန်းတော်ကို အရှေ့ဘက်ဖြစ်တဲ့ဗဟန်းစောင်းတန်းက တက်ခဲ့လို့ရှိရင် ခေတ်လယ် မွန်ဘာသာနဲ့ရေးထိုးထားတဲ့နှစ်မျက်နှာကျောက်စာတိုင်ကို စောင်းတန်းထိပ် မရောက်မီ ညာဘက်မှာ တွေ့မယ်။ (ဗလင်ဒန် ၁၉၃၆၊ အမှတ် ၁၅၊ ၂၀-၄၃၊ လူဖေဝင်း ၁၉၊ မွန်ချုပ် ၁၉၆၅၊ ၇၆-၈၀)။ ကျောက်စာမှာ ရက်စွဲမပါ။ ဒါပေမဲ့ မိဖုရား ဂြီတြိဘုဝနာ ဒိတျပြဝရဓမ္မတြိလောကကျနာထ(ရှင်စောပု)နဲ့သမက်တော် ဂြီဖရမမဟာဓမ္မရာဇာရာဇ်ရာမာဓိပတိ၊ (ဓမ္မစေတီ)အမည်တော်တွေ ပါတယ်။ အရှင်နှစ်ပါးက စေတီတော်ကို အကြီးအကျယ် မှမ်းမံပြင်ဆင်တယ်လို့လည်း သိရတယ်။ ရှင်စောပုနတ်ရွာစံတဲ့ ၁၄၇၂ မတိုင်မီက ဒီလိုကြီးကျယ်တဲ့ကောင်းမှုကုသိုလ်လုပ်ခဲ့မှာပဲလို့ တွက်ဆနိုင်ပါတယ်။ ကျောဘက်က အပျက်အစီးများတယ်။ [ကျောက်စာ မြောက်မျက်နှာ]

ဒီပင်္ကရာမြတ်စွာဘုရားခြေတော်ရင်း၌ အစဉ်အတိုင်း ပါရမီ ဖြည့်ပြီးလျှင်... ဘုရားဖြစ်တော်မူ၏ ။ တဖဿ ဘလ္လိကတို့^{၇၁} ...လှည်းကို နှင်လေသော် တဖဿ ဘလ္လိက^{၇၂} ...သမုဒ္ဒရာကိုကူးပြီးလျှင် တဖဿ ဘလ္လိက^{၇၃} ...မုံကြွက်ကျစ်ကို တဖဿ ဘလ္လိက^{၇၄} ...လှူသောဆွမ်းကို ... နတ်မင်းလေးယောက်တို့ ... သပိတ်လေးလုံးကို တလုံးတည်း ဖြစ်စေ၍ ... တရားပြသ ဆုံးမတော်မူ၏ ... [ကျောက်စာ တောင်မျက်

နာ]

ဗုဒ္ဓဆင်းတုတော်^၂ကိုလည်း ပြုလုပ်စေပြီးလျှင် နလာဋ္ဌဓာတ်တော်
 ကို ဗုဒ္ဓဆင်းတုတော်၏ နဖူးတော်၌ ထည့်သွင်းတော်မူ၏။ စေတီကို^၃
 ...တည်စေ၏။ ဤတဖုဿ ဘလ္လိက^၃ တဖုဿ^{၁၀}သည် သောတာပတ္တိ
 ဖိုလ်၌ တည်၏။ ဘလ္လိက^{၁၀}မူကား ရဟန်းပြု၍ ဘလ္လိက^{၁၁}မထေရ်ဟု
 ခေါ်တွင်လေ၏။ တဖုဿ^{၁၁}သည်ကား အသိတဉ္စနဂိုရ်မြို့သို့တဖန်
 ပြန်လာ၍ တမ္ပရတ္တတောင်ထိပ်တွင် ဆံတော်ဓာတ်စေတီ၌ ဆံတော်
 ဓာတ်မြတ်သော အဖြစ်ကို သိသော သူတို့၏ အဆက်အနွယ်သည်
 ကင်းပြတ်၍ ... မှန်ဒေသ၌လည်း သာသနာ^{၁၃} မတည်ခြင်းကြောင့်
 စေတီရှိရာ နေရာမျှကိုသော်လည်း...မသိကြတော့ချေ^{၁၄}။ သာသနာ
 နှစ် ၂၃၆^{၁၅} လွန်လတ်သော် သောဏထေရ်၊ ဥတ္တရထေရ်^{၁၆} သုဝဏ္ဏ
 ရပ် သထုံ^{၁၇} ပြည်သို့ သာသနာပြုရောက်... တမ္ပရတ္တတောင်ထိပ်၌
 တဖုဿ ဘလ္လိကတို့^{၁၈} ဌာပနာထားသော ဆံတော်ဓာတ်စေတီ^{၁၉}ကို
 တောချုံဖုံးအုပ်၍ လူတို့မသိကြသောနေရာကို... ပြတော်မူ၏။ ဤ
 စေတီကို ကြီးစွာငုံ၍ငုံ၍ အစဉ်အတိုင်း အဆက်ဆက်တည်လုပ်ခဲ့သ
 ဖြင့် ဤစေတီသည် မဟာစေတီကြီး^{၂၂} ဖြစ်လာ၏။ ဓမ္မဩဂေါကျ
 နာထေ ရာဇာဓိရာဇ်^{၂၃} အမည်ရှိသော ဆင်ဖြူရှင်(ဗညားဦး)...ကြီး
 မြင့်အောင် အတောင် ၄၀ မြင့်^{၂၃} သတည်း။ ရာဇာဓိရာဇ်^{၂၄} ကြီးစွာ
 ငုံ၍ တည်ထားပြီး^{၂၄} လျှင် အထွတ်ထီးတင်^{၂၄} တော်မူ၏။ အတွင်း
 ကြေးပြား^{၂၄} အပြင်ရွှေ^{၂၅} ခင်းတော်မူသည် ရာမရာဇာဓိရာဇ်^{၂၅}
 (ဗညားရံ)သက္ကရာဇ် ၇၉၀^{၂၅}(၁၄၃၆)ခေါင်းလောင်းပန်းထက်မှပြု^{၂၆}
 ကျ၍ ထပ်မံတည်ပြီးလျှင် အင်္ဂတေ^{၂၇} လိမ်းကျံစေ၏။ ငုံ၍တည်စေ
 သောစေတီ^{၂၇} ဗညားဗရူး ငုံ၍^{၂၆} တည်စေ၏။ အထွတ် ထီးတင်^{၃၂}
 တော်မူ၏။ (ရှင်စောပုနှင့်သားတော်)ချိုင့်ဝှမ်းတို့ကို ပြည့်အောင်ဖို့^{၃၃}

မြင့်မောက်သောတောင်ကုန်း^{၃၄} တို့ကိုလည်း ညီညာစွာ တူးဖွဲ့ညှိစေ
၏။ (မုန်ချုပ် ၁၉၆၅၊ ၇၆-၈၀)

တဖုဿ အကြောင်းကို ရှာဖွေ လိုပြန်တယ်။

ဥက္ကလ(ခုခေတ် သြရိဿ Orissa)နတ်သားကုန်သည်တစ်ဦးဖြစ်တယ်
သူနဲ့မိတ်ဆွေဘလ္လကတို့ ရာဇယတနအပင်ရှိရာသို့သွားခိုက် ဘုရား
ပွင့်တော်မူပြီး ရှစ်သီတင်းရှိတဲ့အခါ ဘုရားသခင်ရဲ့ဒါယကာဖြစ်လာ
ကြတယ်။ ဥက္ကောင်းတော်ကို လက်တော်နဲ့သပ်ပြီး သူတို့ကိုးကွယ်ဖို့
ဆံတော်လက်ရှစ်ဆုပ်ကို ပေးလိုက်တယ်။ သူတို့ရပ်ရွာကိုပြန်ပြီး(ဆံ
တော်ကို ထာပနာပြီး)စေတီတည်ကြတယ်။(မလဇသေကြ ၁၉၆၀၊
၉၉၁)

ဥက္ကလကို အခုခေတ်သြရိဿ Orissa လို့ထောက်ပြပေမယ့် မုန်တွေ
က ဥက္ကလဟာ ခုခေတ် ရန်ကုန်လို့ပဲ စွဲမြဲယုံကြည်တယ်။ အထက်ကပြော
ခဲ့တဲ့ကျောက်စာထဲမှာ ကုန်သည်ညီနောင်က သင်္ဘောတစ်တန် လှည်းတစ်
တန်နဲ့ ကုန်ရောင်းသွားတယ်။ ယင်း ဘုရားပွင့်တော်မူရာ အရပ်ကိုရောက်
တယ်လို့ ဖော်ပြတယ်။ ကိုးကွယ်ဖို့ ဆံတော်ရတော့လည်း သြရိဿမှာပဲ
သာသနာဆိုင်ရာ ကောင်းမှုတွေ လုပ်ရမယ့်အစား ဒဂုံကိုပြန်လာပြီးမှ တမ္ဘ
ဂုတ္တကုန်းထိပ်မှာ စေတီတည်ထားတယ်။ နောက်တော့ ရွှေတိဂုံဖြစ်လာပါ
တယ်။ အဲဒီလို ဘုရားပွင့်ချိန်မှာပဲ ဗုဒ္ဓသာသနာထွန်းကားခဲ့ပေမယ့် နောင်
တိမ်ကောပြီး စေတီတည်ရာအရပ်ကိုပဲ မသိကြတော့ပါ။ တောဖုံးသွား
တယ်။ အသောက စေလွှတ်တဲ့သာသနာပြု သောဏနဲ့ဥတ္တရမထေရ်တွေ
ရောက်တော့မှ သာသနာပြုလည်ပွင့်လင်းလာတယ်လို့ ပြောကြပါတယ်။

ပဲခူး(ကလျာဏီသိမ်ကျောက်စာ)ထဲမှာ အသျှင်သောကာဂုတ္တရာ
သာသနာပြုရောက်ကြောင်းကို ခရစ် ၁၄၈၀ မှာ ပါဠိဘာသာ၊ မုန်ဘာသာ
နဲ့ရေးထိုးခဲ့တယ်။ ကျောက်စာပါဠိပိုင်းကို တောင်ဖီလာဆရာတော်က ဝိန

ယလင်္ကာရဝိနည်းဋီကာ(၁၆၄၇)မှာ ကိုးကားတယ်။ သျှင်ဓမ္မနန္ဒိက ၁၇၄၉ မှာ မြန်မာပြန်တယ်။ သပြေကန်ဆရာတော်၊ ကျိုက္ကဆံဆရာတော်တို့က တည်းဖြတ်ပြီး ၁၉၃၈ က ပုံနှိပ်တယ်။ ဘုရားဖြူဆရာတော်ကလည်း တည်းဖြတ်ပြီး ၁၉၃၈ မှာ ပုံနှိပ်ပါသေးတယ်။ တောင်တွင်းကြီးခင်ကြီး ဖျော် သျှင်ဉာဏရဲ့ ၁၇၅၈ မြန်မာပြန်ကို တည်းဖြတ်ပြီး ၁၉၇၇ က ပုံနှိပ်ခဲ့ တယ်။ တော်စိန်ခိုက ပါဠိမူကိုပဲသုံးပြီး ၁၈၉၂ က အင်္ဂလိပ်ဘာသာ ပြန်ဆို ပုံနှိပ်ခဲ့တယ်။ မှန်အပိုင်းကို ကျောက်တုံးဆယ်တုံးပေါ် မှာ ထွင်းခဲ့တယ်။ အစိပ်စိပ်ကဲ့ပြီး ရောထွေးနေလို့ စီဖလက်ဂဒန်(C.Blagden)က ပါဠိမူနဲ့ တိုက်ပြီး ဆက်ရတယ်။ အဲဒီမူနဲ့နဲ့ရှိတဲ့မူကို အင်္ဂလိပ်ဘာသာပြန်တော့ သူ့ ကို စီဒူရှင်ဇယ်(C.Duroixelle)နဲ့အာရ် ဟလီဒေး(R.Halliday)တို့ ကူညီ တယ်။ ဒီကျောက်စာတွေဟာ ရဟန်းတော်တွေ ကြီးကြပ်ရေးသားပြီး ကျောက်ထက်အက္ခရာ တင်ခဲ့တာ ဖြစ်ပေမယ့် ယခင် အသောကလက် ထက်က အဖြစ်အပျက်ကို ၁၄၈၀ ကမှ ရေးတာဖြစ်တယ်။ ခေတ်အ ထောက်အထား မရှိပါ။

သီရိလင်္ကာနဲ့အလားတူနိုင်ငံတွေက ရဟန်းတို့မှတ်သားမိသမျှ ရေး တယ်ဆိုပေမယ့် ဗုဒ္ဓဧကရာဇ်(အသောက)အကြောင်းဟာ သမိုင်းစစ်တယ် လို့ စိတ်ချလက်ချပြောဖို့ ခက်တယ်။(ဗစ်ဆင်စမစ် ၁၉၆၁ မှ၊ ဘရ)

ဒီလိုဆိုရင် အသောကအကြောင်း(အက်ဒဝပ် ၁၉၄၉၊ ၁၂)နည်း နည်းဖောက်ပြီး ပြောပါရစေ။

ခရစ်မပေါ်မီ(BC)

၅၆၃ သိဒ္ဓတ္ထမင်းသား ဖွားမြင်

၅၄၃ မာဂဓမင်း ဗိမ္ဗိသာရနန်းတက်၊ ကောသလ္လမှာ ပသေနဒီမင်း ဖြစ်

- ၅၃၄ သိဒ္ဓတ္ထမင်းသား တောထွက်
 ၅၂၀ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ရ၍ ဂေါတမဘုရားဖြစ်
 ၄၉၂ အဇာတသတ်နန်းတက်၊ ပသေနဒီနတ်ရွာစံ၊ သကျသင်္ကဏ်ဝင်
 တို့ပျက်စီး
 ၄၈၃ ဘုရား ပရိနိဗ္ဗာန်ဝင်၊ ရာဇဂြိုဟ်မှာ ပထမသင်္ဂါယနာတင်
 ၄၅၉ ဥဒယဘဒ္ဒ နန်းတက်
 ၄၄၃-၄၃၅ အနုရုဒ္ဓနဲ့မုဏ္ဍမဂမင်းဖြစ်
 ၄၁၁ သုသုနာဂ နန်းတက်
 ၃၉၃ ကာလာသောက နန်းတက်
 ၃၈၃-၃၈၂ ဝေသာလီမှာ ဒုတိယသင်္ဂါယနာတင်
 ၃၆၅-၃၄၃ ကာလာသောက သားဆယ်ပါးခေတ်
 ၃၄၃-၃၂၁ နန္ဒမင်း ကိုးဆက်မြောက် ဇနန္ဒ(ဓာကာက္ကလုပ်ကြံ)
 ၃၂၃ စန္ဒဂုတ္တ နန်းတက်
 ၃၀၄ အသောက ဖွားမြင်(အသောကကျောက်စာ၁၉၆၆၊ ၁၇-၁၈)
 ၂၉၇ ဗန္ဓုသာရ နန်းတက်
 ၂၇၄ အသောက နန်းတက်
 ၂၇၀ အသောက ဘိသိက်ခံ
 ၂၆၅ အသောက ဗုဒ္ဓသာသနာဝင် ဖြစ်မယ့်နှစ်
 ၂၆၂ ကလိင်္ဂစစ်
 ၂၆၀ ဓမ္မခရီး၊ ကျောက်ထွင်းပြန်တမ်းငယ် ၁၊ ၂ နှင့် ၃
 ၂၅၉ ကလိင်္ဂပြန်တမ်း ၁၅၊ ၁၆
 ၂၅၇ ကျောက်ထွင်းပြန်တမ်း ၁၄ ခုနှင့် ဂူနံရံစာ ၂ ခု
 ၂၅၇ မဟာဒါနဝန်တွေခန့်
 ၂၅၀ နေပလ်(Nepal)အထိမ်းအမှတ် ကျောက်တိုင် ၂ တိုင်ထူ

၂၄၇ ပါဠိလိပုတ္တမှာ(ဗုဒ္ဓပရိနိဗ္ဗာန်ဝင်ပြီး ၂၃၆ နှစ်အကြာ)တတိယ သင်္ဂါယနာတင်

၂၄၆ မဟိန္ဒကို သီရိလင်္ကာ သာသနာပြုလွှတ်

၂၄၃-၂၄၂ ကျောက်တိုင်ပြန်တမ်းတွေ စိုက်ထူ

၂၃၇-၆ အသောက နတ်ရွာစံ(နန်းစံ ၃၆ နှစ် ၃၇ နှစ် ရှိတယ်၊ နန်း တက်နှစ်ကို ၂၇၄ ထားပြီးတွက်ယူ)

၂၃၃-၂၃၂ အသောက နတ်ရွာစံ(နန်းစံ ၃၆ နှစ် ၃၇ နှစ်ရှိတယ်။ နန်း တက်နှစ်ကို ၂၇၀ ထားပြီးတွက်ယူ)

ပါဠိလိပုတ္တ တတိယသင်္ဂါယနာ(၂၄၇ ဘီစီ)တင်ပြီးတော့ အသောက သာသနာပြုတွေကို သီရိလင်္ကာအပါအဝင် အိန္ဒိယတောင်ပိုင်းနိုင်ငံတွေနဲ့ ဆီးရီးယား(Syria)က မက်ဆီဒိုနီယ(Macedonia)ထိ ဟယ်လင်နစ် ဂရိ(Hellenistic Greek)ငါးနိုင်ငံကို စေလွှတ်ပါတယ်။ ကျောက်ဆောင်စာအမှတ် ၁၃ မှာ သာသနာပြုစေလွှတ်သမျှနိုင်ငံစာရင်း ပါတယ်။

ပြီယဒသီ(အသောကမင်း)ကြံစည်မိသည်မှာ (ဓမ္မ၊ ဓမ္မဝိဒယ)နှလုံး ရည် စစ်အောင်နိုင်ခြင်းသည်သာ အရေးအပါဆုံးဖြစ်၏ ။ နှလုံးရည် စစ်ကို မင်းမြတ်သည် ကြိမ်ဖန်များစွာ ဆင်၍ မိမိပိုင်နက်အတွင်းမှီ တင်းနေထိုင်သူများမှာသာမက ယူဇနာ ၆၀၀(မိုင်သုံးထောင်ကျော်) ကွာလှမ်းသော အရပ်ဒေသများဟုဆိုရမည့်ယောန(Greek)ဘုရင် အန္တီယောဂ(Antiochos II Theos of Syria 261-246 BC)၏ စိုးပိုင်ရာ ဒေသ၊ အန္တီယောကနယ်ကို လွန်လျက် တုရမယ်(Ptolemy II Philadelphos of Egypt, 285-247 BC)၊ အန္တီဂိုနီ(Antigonos Gonatas of Macedonia, 278-239 BC)၊ မက(Magas of Cyrene, 300-258 BC)နှင့် အလိကသုဒရ(Alexander of Epirus? 272-258 BC)စိုးပိုင်ရာငါးပြည် ထောင်နှင့်တောင်ဘက်ဆောလ(Chola)မင်းကစပြီး သီရိလင်္ကာအ

ဝင် အိန္ဒိယကျွန်းဆွယ်ရဲ့တောင်ဖက် ပါဏ္ဍယ(Pandyas)မင်းတို့ဒေသ
တိုင်အောင် (သာသနာပြု)ခဲ့ပါသည်။

မင်းကေရာဇ်ပိုင်နက် ယောန(Yona)အိန္ဒိယအနောက်မြောက်နယ်
စပ်ဒေသ၊ ဂရိ Greek မင်းငယ်တို့ စိုးစံသည်ဟုယူဆရသော)ဒေသ
နှင့်(Yona ယောနတို့အနီးအစပ်)နာဘက(Nabhaka)နှင့်နာဘပတ္တိ
(Nabhapanktis ဟိမဝန္တာ Himalaya တောင်ခြေနယ်နိမိတ်)၊ ဘောဇ
(Boja)ပဲတြယဏိက(Paitryanikas)၊ အန္ဓရ(Andhras)နှင့်ပေါလိန္ဒ(Pa-
ulindas)စတဲ့အိန္ဒိယကျွန်းဆွယ်တောင်ပိုင်းတွင် နေသူတို့အထိ နိုင်
ငံတော်အနှံ့အပြားမှာ ဓမ္မဆိုင်ရာ မင်းတရားကြီး၏ ဩဝါဒတွေကို
တည်ထွန်း၏။ (အသောကကျောက်စာ ၁၉၆၆၊ ၂၉-၃၀)

အခုပြောသလို အင်မတန်ကျယ်ပြန့်တဲ့အသောက သာသနာပြုစေ
လွှတ်ရာနယ်ဒေသတွေမှာ သုဝဏ္ဏဘူမိ မပါ။ သိပ်ပြီးအပြောများတဲ့ကိစ္စ
တစ်ရပ်ကို မူရင်း အထောက်အထား မရတာဟာ ကြီးကျယ်တဲ့ပြဿနာ
ဖြစ်ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ သီရိလင်္ကာအမှတ်အသားဖြစ်တဲ့ ဒီပဝံသ(ခရစ် ၄/
၅ ရာစုနှစ်)နဲ့မဟာဝံသ(ခေါ် စနစ်တကျ သန့်ပြန့်အောင် ဒီပဝံသကို ခရစ်
ငါးရာစုနှစ် တည်းဖြတ်တဲ့)ကျမ်းမှာ သာသနာပြုရာအရပ်နဲ့ခေါင်းဆောင်
မဟာထေရ်စာရင်းမှာတော့ သုဝဏ္ဏဘူမိပါတယ်။ ပါပုံကလည်း အသောက
လွှတ်တာမဟုတ် သျှင်မောဂ္ဂလိပုတ္တ လွှတ်တာဖြစ်တယ်။ ခုထိတော့ သုဝဏ္ဏ
ဘူမိကို အောက်မြန်မာနိုင်ငံနဲ့ဝန်းကျင်အရပ် ဖြစ်မှာပါလို့ ခပ်ဝါးဝါးပြော
နေကြပါပြီ။ မဟာဝင် ၁၉၅၀၊ ၈၆၊ မှတ်စု ၂)။

ကေရာဇ်မင်းကို သာသနာရေး ဉာဏ်အရင်း ပေးနိုင်စွမ်းသည်။ အ
သျှင်မောဂ္ဂလိပုတ္တလိပုတ္တထေရ်သည် (တတိယ)သင်္ဂါယနာ၏ အဆုံး
၌ အနာဂတ်ကာလ၏ အကျိုးကို မျှော်ကိုးလျက် နီးစပ်ရာဒေသတို့
တွင် သာသနာပြုအံ့ဟုဆင်ခြင်၍ မြောက်ကတ္တိက(Katika)သို့ တစ်

နေရာ သာသနာပြု တစ်ပါးစီ စေလွှတ်သည်။ ကသ္မိရ(Kasmira)နှင့်
 ဂန္ဓာရ(Gandhara)ကို မဇ္ဈန္တကမထေရ်ကိုလည်းကောင်း၊ မဟိသမဏ္ဍ
 လ(Mahisemandala)ကို မဟာဒေဝ မထေရ်ကိုလည်းကောင်း စေ
 လွှတ်၏။ ဝနဝါသ(Vanavasa)ကို ရက္ခိတမထေရ်ကိုလည်းကောင်း၊
 ဓမ္မရက္ခိတမထေရ်ကို အပရန္တယောန(Aparantaka Yona)၊ မဟာဓမ္မ
 ရက္ခိတကို မဟာရဋ္ဌ(Maharattha)ကို လွှတ်၏။ ယောန(Yona)ကိုမူ
 မဟာရက္ခိတ သွားရ၏။ ဟိမလယ(Himalya)ကို မဇ္ဈိမထေရ် သွား
 ရ၏။ သုဝဏ္ဏဘူမိကိုကား အသျှင်သောဏ နှင့် ဥတ္တရတို့ သွား၏။
 (မဟာဝင် ၁၉၅၀၊ ၈၂)။

မဟာဝင်မှာ ဆက်ပြီးဖော်ပြပုံက သုဝဏ္ဏဘူမိမှာ မထေရ်တို့ကြွလာ
 ပြီး ဘုရင့်နန်းတော်မှာ ကလေးဖွားမြင်တိုင်း လာစားတဲ့သိပ်ကြမ်းတမ်း
 တဲ့ဘီးလူးမကို နှိမ်နင်းပြီး ဗုဒ္ဓသာသနာကို ခိုင်မာအောင် တည်တံ့စေတယ်
 လို့ ဖော်ပြပါတယ်။

(အသျှင်သောဏ)မထေရ်က ပြည်ရွာအနှံ့ လှည့်လည်၍ ဗြဟ္မဇာလ
 (သုတ်)ကို ရွတ်ဖတ်တယ်။

ရတနာသုံးပါးကို ကိုးကွယ်ပါသည်။ သီလဆောက်တည်ပါသည်ဟူ
 ၍ စစ်မှန်သည့်ယုံကြည်မှုရပြီဟု လူအများပြောကြသည်မှာ ခြောက်
 သောင်းအရေအတွက် ရှိ၏။ မင်းမျိုးမင်းညီမင်းသား သုံးထောင့်
 ငါးရာတို့ ရဟန်းခံ၏။ မင်းသမီး တစ်ထောင့်ငါးရာတို့လည်းအလား
 တူ အကျွတ်တရားရ၏။ (မဟာဝင်၊ ၁၉၅၀၊ ၈၆)။

ဒီအထိ သုဝဏ္ဏဘူမိကို ပထဝီဝင်အရ နေရာအတိအကျ ဖော်ပြမ
 ထားပါ။

(ရွှေတိဂုံ မှန်ကျောက်စာတောင်မျက်နှာ စာကြောင်း ၁၈)ထိုအခါ
 အရှင်မဟာထေရ်နှစ်ပါးတို့သည် တမ္ပဂုတ္တတောင်ထိပ်၌ တဖုဿ ဘ

လွှဲကတို့ဌာပနာထားသော မြတ်စွာဘုရား၏ ဆံတော်ဓာတ်စေတီကို (၁၉)တောချုံဖုံးအုပ်၍ လူတို့မသိကြသောနေရာကို သီရိမာသောက မင်းသား ပြတော်မူ၏။ ထိုအခါ သီရိမာသောကမင်းသည် တောချုံ တို့ကို သုတ်သင်ရှင်းလင်းစေ၍ (၂၀)စေတီကိုလည်းကောင်း၊ စေတီ အိမ်ပြာသာဒ်ကိုလည်းကောင်း ပြုလုပ်စေပြီးလျှင် ပူဇော်ကြကုန်၏။ ထိုအခါမှစ၍ မွန်တိုင်းဒေသ၌ နေကြကုန်သောသူအပေါင်းတို့သည် အစဉ်အတိုင်း လာရောက်ပူဇော်ကြကုန်၏။

ပုဂိုး ကလျာဏီသိမ်ကျောက်စာ(၁၄၇၀)မှာ သုဝဏ္ဏဘူမိကို အတိအကျတည်နေရာ ဖော်ပြချက် ပါလာတယ်။

တခါ ထိုရောအခါ၌။ သုဝဏ္ဏဘူမိရဌေ၊ သုဝဏ္ဏဘူမိတိုင်း၌။ သီရိမာသောကောနာမ၊ သီရိမာသောကအမည်ရှိသော။ ရာဇာ၊ မင်းသည်။ ရဇ္ဇံ၊ မင်းအဖြစ်ကို။ ကာရေသိ၊ ပြု၏။ တသာ၊ ထိုမင်း၏။ ရာဇဌာနီနဂရံ၊ မင်းနေပြည်သည်။ ကောလာသ ပဗ္ဗတစေတီယဿ၊ ကောလာသတောင်စေတီ၏။ ပစ္ဆိမာရဒိသာယံ၊ အနောက်မြောက်ထောင့်၌။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။ တဿ န ဂရဿတု၊ ထိုမင်းနေပြည်၏။ ပစ္ဆိမ မုပခုဘာဂေါ၊ အနောက်ထက်ဝက်သည်။ သမေ၊ ညီသော။ ဘူမိဘာဂေါ၊ မြေအဘို့၌။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။ တမ္ပနနဂရံ၊ ထိုမြို့ကို။ ဂေါလ မနုဿဃဌာနံဝိယ၊ တင်လဲချက်သောသူတို့၏ အိမ်တို့ကဲ့သို့။ မတ္တိက ဃရာရံ၊ မြေကျည်ဖြစ်သောအိမ်တို့၏။ ဗဟုလတာယ၊ များသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။ ဂေါလမတ္တိက နဂရန္တိ၊ ဂုလတိုက်မြို့ဟူ၍။ ယာဝဇ္ဇတနာ၊ ယခုအခါ တိုင်အောင်။ ဝေါဟာရန္တိ၊ ခေါ်ဝေါ်ကြကုန်၏။ (ပါဠိ အမှာ၌ တိုက်ကုလားမြို့ဟု မှာ၏)။ (ဘုရားဖြူဆရာတော် ၁၉၃၈၊ ၇၁)

ဒီလိုကျောက်စာမှာပါတယ်ဆိုပေမယ့် ကျောက်စာရေးထိုးတဲ့အခါ

ကာလက ခရစ်နှစ် ၁၄၈၀ ဖြစ်တယ်။ အဲဒါကို လိုက်ပြီး ၆ ဩဂုတ်၊ ၁၈၃၁ က မဟာဓမ္မသင်္ကြံရေးလိုက်ပြီးတဲ့ သာသနာလင်္ကာကျမ်း ၁၉၅၆ ပုံနှိပ်၊ စာ ၂၂-၂၃-၂၅၊ ၅၇-၅၈)နဲ့ဦးပညာသာမိ မောင်းထောင်ဆရာတော်) ၁၆ ဒီဇင်ဘာ၊ ၁၈၆၁ မှာ ရေးပြီးတဲ့သာသနာဝံသကျမ်း အင်္ဂလိပ်ဘာသာ ပြန် ၁၉၅၁၊ စာ ၁၁-၁၂၊ ၄၀၊ ၄၂-၄၄)မှာ တစ်ထပ်တည်း ထင်ထင်ရှား ရှားရေးထားတာ တွေ့ရပါတယ်။

အရှင်သောဏ၊ ဥတ္တရတို့ သာသနာပြု သုဝဏ္ဏဘူမိကို သာသနာပြု ကြွလာတယ်ဆိုတာကို စတင်ရေးသားတာကတော့ သီရိလင်္ကာကျမ်းတွေ ဖြစ်ပါတယ်။ မြန်မာဘက်က ရဟန်းတော်တချို့ သီရိလင်္ကာသွားပြီး စာ သင်တယ်၊ သိက္ခာတက်တယ်။ နေရပ်အပြန်မှာ ကျမ်းစာတွေ ကူးယူလာ ခဲ့တယ်။ ကျမ်းတတ်ဆရာတော်တွေလည်း ပင့်ခဲ့ကြတယ်။ (သန်းထွန်း ၁၉၆၉၊ ၂၁၄)။ ဒါကြောင့် ပုဂံမှာ ခရစ် ၁၂ ရာစုနှစ်နှောင်းပိုင်းမှာ သီဟိုဠ် ဂိုဏ်းရယ်လို့ ထင်ရှားလာပါတယ်။ အဲဒီဂိုဏ်းက သောဏဥတ္တရသာသနာ ပြုကိစ္စကို ထင်ရှားလာအောင် ဟောပြောခဲ့ကြမှာ ဖြစ်မယ်ထင်ရပါတယ်။ ပဲခူး(ပုဂံ)မှာ ရာဇာဓိရာဇ်(ဓမ္မစေတီ)မင်းက ၁၄၈၀ ပြည့်မှာ သာသနာ သန့်ရှင်းဖို့ ဆောင်ရွက်တဲ့အခါမှာလည်း သီဟိုဠ်(သီရိလင်္ကာ)အကူအညီ နဲ့လုပ်တာ ဖြစ်ပါတယ်။

သမိုင်းရဲ့သမိုင်း (၅) *

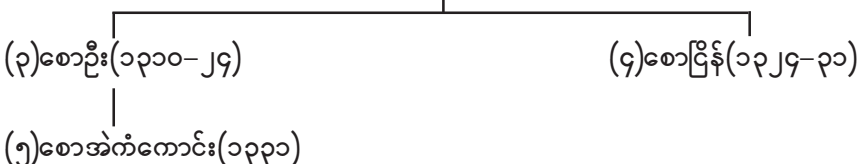
ဒီသာသနာသန့်စင်ရေးဟာ ၂၉၊ ဖေဖော်ဝါရီ ၁၄၈၀ မှာ အောင်မြင်စွာ ပြီးဆုံးတယ်လို့ သိရပါတယ်။ (သန်းထွန်း ၁၉၆၉၊ ၂၁၄)။ ရာဇာဓိပတိဂြိုဟ်ရမ မဟာဓမ္မရာဇာဓိရာဇ်နဲ့ယောက္ခမမိဖုရား ရှင်စောပု ဂြိုဟ်ဘုရားဘိတုပြဝနဓမ္မတြဲလောကျနာထ(ရွှေတိဂုံမုန့်ကျောက်စာ၊ ကျော ၃၃-၃၄) တို့က ရွှေတိဂုံသမိုင်းကို စတင်ဖော်ထုတ်ခဲ့တာလို့ ထင်ပါတယ်။ (ရှင်စောပုကို ၁၁၊ ဖေဖော်ဝါရီ၊ ၁၃၉၄ မှာ မွေးဖွားပြီး သက်တော် ၅၉ နှစ်၊ ဘုရင်ရဲ့ကြင်ရာတော် မဟုတ်ဘဲ ကိုယ်တိုင်စိုးအုပ်မင်းလုပ်ခွင့်ရတဲ့မိဖုရားအဖြစ် တင်မြှောက်ခြင်း ခံရပါတယ်။) ရှင်စောပုမိဖုရားရဲ့ဆွေတော်စဉ်ဇယားကို ကြည့်ပါ။

မြန်မာဒေသမှာ ဗုဒ္ဓသာသနာရောက်ပုံကို ပြောကြရာမှာ မွန်ပြောတာထက် မြန်မာက နည်းနည်းပိုပြီး ချဲ့ထွင်လာပါတယ်။ မွန်ပြောပြချက်မှာ တဖုဿညီနောင်က တစ်ဆင့် ဘုရားပွင့်တော်မူပြီးစမှာပဲ ဗုဒ္ဓသာသနာ မွန်တို့ရပ်ဒေသကို ရောက်တယ်။ ဂဝံပတိမထေရ်ပင့်လို့လည်း ရောက်တယ်။ ဆိုလိုတာက ခရစ်မပေါ်မီ ၅၂၀ လောက်ဖြစ်မယ်။ ခရစ် ၁၅၁၈ လောက်က ရှင်သီလဝံသ ရေးတဲ့ ရာဇဝင်ကျော်အဆိုကို နားထောင်ကြည့်ပါ။

ရှင်စောပုမိဖုရားရဲ့ဆွေတော်စဉ်ဇယား

(၁) ဝါရီရူ(၁၂၈၇-၉၆)

မဒမကို ၁၂၈၁ ရောက်

* သင့်ဘဝမဂ္ဂဇင်း၊ အမှတ်(၈)၊ ဒီဇင်ဘာ၊ ၁၉၉၈။

(၁၄၅၃)

မြစ်ကား ရောဝတီမည်၏။ မြစ်မြောက်ဘက်ကား သုနာပရန္တတိုင်း
မည်၏။ မြစ်တောင်ဘက်ကား တမ္ပဒီပတိုင်းမည်၏။ မြတ်စွာဘုရား
ကား ပြာသာဒ်ငါးရာစီးတော်မူ၍ သာကေတပြည်သို့ သွားတော်မူ
၏။ ငါတို့သုနာပရန္တတိုင်းသို့လည်း လာတော်မူ၏။ စန္ဒကူးကျောင်း
တော်၌ ခုနစ်ရက်နေတော်မူလှ၏။ ခုနစ်ရက် နေတော်မူလာကြိုက်
လည်း နေ့တိုင်း ကျောင်းတော်သို့ ပြန်လေ၏။ နေ့တိုင်း စန္ဒကူး
ကျောင်းတော်သို့ ရောက်လှ၏။ ကျောင်းမဆောက်မီ အဆောက်
အဦ စီရင်စပြုကတည်းကလည်း အကြိမ်ကြိမ်လာ၍ ညဉ့်အခါနေ
တော်မူလာသည်ဟူ၏။ ကျောင်းတော်တွင် နေတော်မူလာပြီးလည်း
ရှစ်သောင်းလေးထောင်မျှလောက်သော သုနာပရန္တတိုင်းသားတို့ကို
ချေချွတ်တော်မူသည် ဟူ၏။ ခုနစ်ရက် စေ့၍ ပြန်တော်မူလေပြီး
လည်း နမန္တာမည်သောမြစ်နား၌ နဂါးတို့ တောင်းပန်၍ နဂါးပြည်
သို့ ဝင်တော်မူလေ၏။ နဂါးပြည်မှ ထွက်လတ်ပြီးမှလည်း နဂါးတို့
တောင်းပန်၍ ကိုးကွယ်စရာ ခြေတော်ရာထားခဲ့၏။ သစ္စဗန္ဓရသေ့
အလို့ငှာ ခြေတော်ရာကို ထားခဲ့၏။ ဤသို့ဆိုသောအစီအစဉ်အား
ဖြင့် အကြိမ်ဖန်များစွာလျှင် မြတ်စွာဘုရား ငါတို့အရပ်သို့ ရောက်
တော်မူလှ၏။ မဟာပုဏ္ဏ ဓူဠပုဏ္ဏ ညီအစ်ကိုနှစ်ယောက်ကို အစမူ
၍ ငါတို့အရပ်သား ရှစ်သောင်းလေးထောင်သော ပရိသတ်အကျွတ်
ရ၍ ငါတို့အရပ်၌ ဘုရားလက်ထက်ကလျှင် သာသနာတော်ပွင့်လင်း
စဖြစ်သတည်း။ (သီလဝံသ ၁၅၁၈၊ ၁၂၁-၂)

မြတ်စွာဘုရား သက်တော်ထင်ရှားရှိစဉ်က မြန်မာနိုင်ငံကို အခေါက်
ခေါက်ကြွလာပြီး သာသနာတော်ကို “ပွင့်လင်း”စေခဲ့တယ်။ သီရိလင်္ကာ
ထက်စောပြီး သာသနာတော် တည်ပုံကို-

သီဟိုဠ်ကျွန်း၌ သာသနာတော်ကား ၂၃၆ ခုနှစ်(247 BC)သောအခါ

လွန်မှ တည်စဖြစ်သတည်း။ ငါတို့အရပ်၌ သာသနာတော်ကား မြတ်စွာဘုရား စလင်း အနီး လယ်ကိုင်းရှိ စန္ဒကူး ကျောင်းတော်၌ နေတော်မူလှာသော အခါကတည်းလျှင် တည်သတည်း။ သာသနာတော် အရှည်တည်အံ့သည်ကို အကြောင်းမူ၍ သိန်းစုံကျွန်းသို့သုံးခေါက်လျှင် သွားတော်မူ၏။ ငတို့ အရပ်မှာသို့ကား ကျောင်းမဆောက်မီလည်းကောင်း၊ ကျောင်းဆောက်ပြီး လည်းကောင်း အကြိမ်ကြိမ်များစွာ လာတော်မူ၏။ ဤသို့ အကြိမ်ကြိမ်များစွာ လာတော်မူခြင်းသည်ကား ငါတို့အရပ်၏ စီးပွားကိုလည်းကောင်း ငါတို့အရပ်၌ဖြစ်သော မင်းတို့၏ အကျိုး စီးပွားကိုလည်းကောင်း အခါရှည်လျား တည်လတ်တံ့သည်ကို မြင်တော်မူသတည်း။ မြင်တော်မူခေါက်ရက်လျှင် ငါတို့အရပ်၌ဘုရားရှိတော်မူသောအခါလည်း ဈာန်တရား ချမ်းသာခံရာဖြစ်၏။ လွန်တော်မူပြီးလည်း သာသနာတော်၏ တည်ရာဖြစ်၏။ (သီလဝံသ ၁၅၁၈၊ ၁၂၂-၃)

သီရိလင်္ကာအမှတ်အသားတွေမှာ အပရန္တကို ဗုဒ္ဓသာသနာပြုအဖွဲ့တွေ ရောက်တယ်လို့ အဆိုရှိတယ်။ (မဟာဝင် ၁၉၅၀၊ ၈၂-၈၅။ မဟာဓမ္မသင်္ကြံ ၁၉၅၆၊ ၂၀)။ အဲဒီအပရန္တဟာ တို့ဆီက သုနာပရန္တပေါ့လို့ မြန်မာက သေချာပေါက်ဆိုလိုက်တယ်။ (မဟာဓမ္မသင်္ကြံ ၁၉၅၆၊ ၂၁)။

မြတ်စွာဘုရားသခင် ပရိနိဗ္ဗာန်လွန်ပြီး အနှစ် ၂၃၅ နှစ်(248 B.C) တွင် မောဂ္ဂလိပုတ္တတိဿ အရှင်သူမြတ် ဦးဆောင်လျက် တတိယသင်္ဂါယနာတင်အပြီးမှာ ယောနကမှ ဓမ္မရက္ခိတထေရ်ကို နောက်ပါသံဃာလေးပါးနဲ့အပရန္တနိုင်ငံသို့(သာသနာပြု)စေလွှတ်၏။ ယင်းအပရန္တကား မြန်မာဒေသ၏ သုနာပရန္တပင် ဖြစ်ပါသတည်း။ (ပညာသာမိ ၁၉၅၂၊ ၆၁)

ရောဝတီမြစ်မြောက်ပိုင်းအရပ်တွေမှာ အမှုကိစ္စပြီးတော့ ဓမ္မရက္ခိတ

ထေရဟာ တောင်ဘက်မှာ ဆောင်ရွက်ဖွယ် ရှိသမျှကို လုပ်ရပါမယ်။

ယောနက က ဓမ္မရက္ခိတထေရသည် အပရန္တကို ရောက်လာပြီးသည့်
နောက် တမ္ပဒီပကိုလှည့်၍ လူအများကို တရားဟောပါသည်။ (ပညာ
သာမိ ၁၉၅၂၊ ၆၃)။

ဆိုလိုတာက ရှင်သောဏတို့ မြန်မာတောင်ပိုင်းမှာ ဗုဒ္ဓသာသနာပြု
ခိုက် မြန်မာအလယ်ပိုင်းမှာ ရှင်ဓမ္မရက္ခိတက အလားတူ သာသနာပြု
လျက် ရှိပါတယ်ဆိုတဲ့အချက် ဖြစ်ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ ရှင်သောဏတို့လောက်
ခရီးမပေါက်လို့ ထင်ရပါတယ်။

သုနာပရန္တနှင့်တမ္ပဒီပတွင် သာသနာသည် အစဉ်တစိုက် ထွန်းပွင့်
မရချေ။ (ပညာသာမိ ၁၉၅၂၊ ၆၄)။

နောင်အခါ မြန်မာနိုင်ငံအောက်ပိုင်းက ရှင်အရဟံကြွလာပြီး မြန်
မာနိုင်ငံအလယ်ပိုင်းမှာ သာသနာပြန့်လည်ရှင်သန်အောင် ဆောင်
ရွက်ရပါတယ်။ (ပညာသာမိ ၁၉၅၂၊ ၆၄)။

ရခိုင် အမျိုးသားတို့က ဒီကိစ္စကို အများကြီး သာလွန် ကောင်းမွန်
အောင် ပြောနိုင်ပါတယ်။ မြတ်စွာဘုရား ပွင့်တော်မူပြီး ခပ်စောစော
ကပဲ သူတို့ဒေသကို ဒေသစာရီကြွလာခဲ့လို့ (ယခု မန္တလေးရောက်)
ကိုယ်စားတော်ကြီးတစ်ဆူကို မြတ်စွာဘုရား မျက်မှောက်တော်မှာပဲ
သွန်းလုပ်ပူဇော်ခွင့် ရတယ်လို့ ဆိုပါတယ်။ ဒီအကြောင်းကို သူတို့မှာ
ဒိုးဝေ ရာဇဝင်ကြီး

ဓညဝတီ အရေးတော်ပုံ

ရာဇဝင် အင်းစောက်

ငမည်း ရာဇဝင်

ရာဇဝင် လင်္ကာ

ရာဇဝင် မှတ်စုနဲ့

ရာဇဝင်သစ်တွေမှာ ရေးသားပါရှိတယ်လို့ စန္ဒရခိုင်ရာဇဝင်သစ်(မန္တလေးဟံသာဝတီ ၁၉၃၁၊ ၃)မှာ ဖော်ပြပါရှိပါတယ်။

ငါတို့မြတ်စွာဘုရား ဘုရားမပွင့်မီ နှစ်ပေါင်း ၉၃၄ (1457 B.C)နှစ် ခန့်မျှရှိသောကာလ၌ ကောသလတိုင်း ပဉ္စာလရာဇ်တိုင်း နှစ်တိုင်းကို အစိုးရသော ပဉ္စာလရာဇ်မင်းသည် ကောလိယမင်းအား အမျိုးဆက်လိုသောငှာ အမတ်တို့ကိုစေ၍ သမီးတောင်းစေရာ ကောလိယမင်းသည် ဇာတိမာန်ဖြင့် မခြေငံသောစကားကို ဆိုချေသောကြောင့် ပဉ္စာလရာဇ်မင်း နှင့် ကောလိယမင်းတို့ စစ်ဖြစ်ကြရာ ပဉ္စာလရာဇ်မင်းနိုင်၍ ကောလိယ ဒေဝဒဟကိုကပိလမည်သော သုံးပြည်ထောင်သောသင်္ကဏ်တိုင်းတို့သည် ရှုံးလေလျှင် ကပိလဝတ်ပြည်မှ အဘိရာဇာမည်သောသင်္ကဏ်တိုင်းသည် မိမိဗိုလ်ခြေအလုံးအရင်းကိုယူ၍ မဇ္ဈိမဒေသမှ ဖဲခွဲသဖြင့် သင်္ကဏ်ရဌမည်သော တကောင်းသင်း တွဲပြည်ကြီးကို တည်ထောင်ပြုစုတော်မူ၏။ (ဉာဏ ၁၉၉၆၊ ၁၃)။

အဘိရာဇာ တကောင်းရောက်တဲ့အချိန်ကို ဘုရားမပွင့်မီ ၉၃၄ နှစ်ကလို့ဆိုတယ်။ ဒါကြောင့် ဘုရားဓာတ်တော် ဌာပနာတဲ့စေတီလည်း ဘယ်ရှိဦးမလဲ။ အဘိရာဇာကို ဆက်ခံတဲ့ကံရာဇာငယ်က တစ်ညတွင်း “အလှူမဏ္ဍပ်နှင့်တကွ ဘုရားပြီး၍” တကောင်းမှာ မင်းဖြစ်တယ်။ ကံရာဇာကြီးက “ဒုတိယ ခညဝတီမြို့ကို သက္ကရာဇ် ၇၈၃၇ ခုတွင် တည်ထောင်စီမံ၍ စိုးစံတော်မူ၏” (ဉာဏ ၁၉၉၆၊ ၁၄)။ ကံရာဇာကြီးမင်းမှ ၂၉ ဆက်မြောက် စန္ဒသူရိယမင်းလက်ထက် မြတ်စွာဘုရားသခင်သည် “မဇ္ဈိမဒေသမှ ခညဝတီမင်းဌာနီသို့ ဒေသစာရီ ကြွတော်မူခဲ့သည်” (အောင်သာဦး ၁၉၅၅၊ ၁၉)။

မြတ်စွာဘုရားသခင်သည်လည်း မင်းနှင့်တကွသော မှူးမတ်ဗိုလ်ပါ ပရိသတ်များအား တရား ရေအေး အမြိုက် ဆေးကို တိုက်ကျွေး

တော်မူလေ၏။ ...မြတ်စွာဘုရားသခင် မဇ္ဈိမဒေသသို့ ပြန်လည်ကြွ
တော်မမူမီ စန္ဒသူရိယမင်း တောင်းပန်သည်ကို အကြောင်းပြု၍ရုပ်
ပွားတော် တစ်ဆူ တည်ထားခွင့် ပေးသနား တော်မူသောကြောင့်
ဘုရားသျှင်နှင့်တဆံခြည်မယွင်း၊ ပြကတေ့ တူညီစွာ ပြီးစီးတော်မူ
လေသတည်း။ (အောင်သာဦး၊ ၁၉၇၅၊ ၁၉-၂၀)။

ပဒိုမင်း(ဘိုးတော်ဘုရား ၁၇၀၂-၁၈၁၉)က ၁၆ အောက်တိုဘာ၊
၁၇၀၄ မှာ ဘုရားကြီးကို ရခိုင်ကျောက်တော်က အမရပူရကို ပင့်ခဲ့ရမယ်
လို့ အမိန့်တော်ထုတ်ပြန်ပါတယ်။(ဘုရားကြီးပင့်ခဲ့တဲ့လမ်းကို ကျွန်တော်
၂၂၊ ၂၉၊ မတ်၊ ၁၉၇၉ က သွားကြည့်ပြီး “ရခိုင်ရိုးမကို ကျော်ဖြတ်တဲ့ဘုရား
လမ်းမ” အမည်နဲ့ စာတမ်းတစ်စောင် ရေးခဲ့ဖူးပါတယ်။ အဲဒီစာစောင်မှာ
ဘုရားပင့်စခန်းစဉ် အဆင့်ဆင့်ကို မြေပုံနဲ့ဖော်ပြခဲ့တယ်။) ရခိုင်က သီး
ခြားနိုင်ငံ ဖြစ်တဲ့အတွက် အခုလို မဟာမုနိကို ပင့်စေလို့ အမိန့်ထုတ်တာ
ဟာ ရခိုင်ကို စစ်တိုက်မယ်ဆိုတဲ့သဘော သက်ဝင်ပါတယ်။ မြောက်ဦးကို
၂၀၊ ဇန်နဝါရီ၊ ၁၇၀၅ မှာ သိမ်းယူပြီး ၂၂၊ ဇန်နဝါရီ၊ ၁၇၀၅ က စတင်ပြီး
ကုလားတန်မြစ်က ဖောင်နဲ့စတင်ပင့်ဆောင်တယ်။ ၃၀၊ ဇန်နဝါရီ ၁၇၀၅
မှာ တောင်ကုတ်ကို ဖောင်ဆိုက်တယ်။ တောင်ရိုးကို ဖြတ်ကျော်ပင့်ဆောင်
တာက ၅၊ ဖေဖော်ဝါရီ၊ ၁၇၀၅ မှာ စတယ်။ ရောဝတီဆိပ် ပန်းတောင်းကို
၃၀၊ မတ်၊ ၁၇၀၅ မှာ ရောက်တယ်။ ဖောင်ပေါ်တင်ပြီး အမရပူရတက်
သေးအင်း(ယခု မန္တလေးကန်တော်ကြီး)ကို ရောက်လာပြီး ယခု ကိန်းဝပ်
စံပယ်တဲ့ကျောင်းတော်က ပလ္လင်ပေါ်ကို ၂၇၊ ဧပြီ၊ ၁၇၀၅ မှာ တင်ထား
ကိုးကွယ်ခဲ့ပါတယ်။ အခုအခါ အလွယ်တကူ ဝယ်ယူဖတ်ရှုနိုင်ငံတဲ့မဟာ
မုနိသမိုင်းအစောင်စောင်မှာ မြတ်စွာဘုရား သက်တော်ထင်ရှား ရှိစဉ်က
ပဲ ဗုဒ္ဓသာသနာ ရခိုင်ကို ရောက်ပြီး ဘုရားရှင် ကိုယ်တော်တိုင်စောင့်ပြီး
မဟာမုနိရုပ်ပွားတော်ကို သွန်းလုပ်တယ်လို့ တစ်ညီတည်း ရေးကြပါတယ်။

ဒါပေမဲ့ မဟာရာဇသင်္ကြံ ၁၈၃၁၊ ပညာသာမိ ၁၈၆၁ ရေးသားပြုစုတဲ့ကျမ်းတွေမှာ မြတ်စွာဘုရား ရခိုင်ကို ကြွလာပြီး မဟာမုနိကိုယ်စားတော် သွန်းလုပ်တဲ့အချက်ကို အနည်းအပါးမျှ ထည့်သွင်းရေးသားမသွားကြပါ။ မှန်တော့ ရေးတဲ့ တဖုဿ၊ ဘလ္လိက ညီနောင်အကြောင်း သောဥတ္တရမထေရ် မြတ်တို့အကြောင်းတွေလို့ သိရိလင်္ကာထွက် ကျမ်းတွေထဲမှာ မပါလို့လားလို့ တွေးစရာရှိပါတယ်။

မှန်တော့က တဖုဿ ညီနောင်တို့ မြတ်စွာဘုရား ပွင့်တော်မူစက ဖူးခွင့်ရခဲ့ပြီး ဗုဒ္ဓသာသနာကို မှန်ဒေသကို ဆောင်ယူခဲ့တယ်။ ဗုဒ္ဓကိုယ်တော်တိုင် သထုံကို ဒေသစာရီကြွလာပြီး တရားဟောတော်မူခဲ့တယ်ဆိုတာတွေထက် သာအောင် မြတ်စွာဘုရားကျောင်းတော်ရာ လယ်ကိုင်းမှာ ကြွလာပြီး ခုနစ်ရက်ကြာအောင် တရားဟောတယ်လို့ ပြောတယ်။ ရခိုင်ကို ဘုရားဒေသစာရီ ကြွလာရုံမျှမက ကိုယ်စားတော်ပါ ထားရစ်တယ်လို့ ပြောဆိုအနိုင်ယူတယ်လို့ နှိုင်းယှဉ်သိရပါတယ်။ ဒီလို သာသနာရောက်ပုံတွေကို မှန်က ခရစ် ၁၅ ရာစုနှစ်က ရေးသလို၊ မြန်မာက ခရစ် ၁၆ ရာစုနှစ်က ရေးသလို၊ ရခိုင်က ၁၈ ရာစုနှစ်က ရေးသလို အပြိုင်အဆိုင် ရေးသားကြပေမယ့် သူတို့ရေးတာတွေထက် ရှေးကျတဲ့အထောက်အထားရယ်လို့ ဘယ်မှာမှ မရှိပါ။

သမိုင်းရဲ့သမိုင်း (၆)*

(ခ)မင်းနေပြည်မှန်သမျှ အင်မတန်ရှေးကျတယ်လို့ ပြောချင်တယ်။

ရှေးရှေးက ရာဇဝင်ဆရာတွေဟာ အပြိုင်အဆိုင် အနိုင်ယူချင်တဲ့ သဘောနဲ့ငါတို့မြို့ဟာ အင်မတန်ရှေးကျတယ်လို့ ရှာရှာဖွေဖွေ ယုတ္တိရှိ မရှိ ဂရုမစိုက် မစဉ်းစားဘဲ ပြောချင်ကြတယ်။ နောက်တော့ ကြားဝါနည်းကပဲ ပုံစံကျကျ ဖြစ်လာတယ်။ ကကုသန်ဘုရားလက်ထက်ကပဲ ရှိခဲ့တယ်လို့စ ပြောပါတယ်။ တကောင်းဆိုရင် ဒီလိုရေးမယ်—

တကောင်းပြည်ကြီး၏ အကြောင်းကား ကကုသန်ဘုရားလက်ထက် တော် သံသယပုရ တွင်၏ ။ ကောဏာဂုံဘုရားလက်ထက်တော် ရဋ္ဌ ပုရတွင်၏ ။ ကဿပဘုရားလက်ထက်တော်တွင် သင်းတဲဟုတွင်၏ ။ ငါတို့ဂေါတမဘုရား လက်ထက်တွင် တကောင်းဟု တွင်၏ ။ ထိုတ ကောင်းပြည်ကြီး၌ အဘိရာဇာအမည်ရှိသော သကျသာကီဝင်မင်း သည် အစစတူ တည်ထောင်၍ မင်းပြုတော်မူ၏ ။ (မှန်နန်း ၁၊ ပိုဒ် ၁၀၅၊ ၁၅၃)

တကောင်းကို ပထမဆုံး တည်ထောင်တဲ့ခုနှစ်၊ ရက်စွဲ ပြောပြနိုင်သူ မရှိပါ။ ကြည်းကန်ရှင်ကြီး နန္ဒဓဇ(၁၇၅၇-၁၈၁၉)က ၁၇၉၆က အဂ္ဂိယ၊ အာကာသသျှတ္တရ၊ ဥပဒေ၊ ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှု၊ ဆေး၊ ဒဿနိက၊ သင်္ချာ ဆိုတဲ့ပညာရပ်တွေနဲ့ ပတ်သက်ပြီး ခက်ခဲသမျှကို နောင်လူနောက်သားဖြေ နိုင်ရင် ဖြေတော့လို့ ပုစ္ဆာ ၁၁၁၇-ပုဒ်ထုတ်ပြီး ထားခဲ့တယ်။ ကျီးသဲလေး ထပ်ဆရာတော် ရှင်မုနိန္ဒာဘိဓဇ(၁၈၀၇-၁၈၉၄)က ၁၈၆၄-ခုက စတင် ပြီး အဖြေတွေ ရေးတယ်။ တစ်နှစ်ခွဲအတွင်း အဖြေရေးပြီးပါတယ်။(စွယ်

* သင့်ဘဝမဂ္ဂဇင်း၊ အမှတ်(၈)၊ ဒီဇင်ဘာ၊ ၁၉၉၈။

စုံကျော်ထင် ဝိသောဓနီ ၁၉၆၉၊ ၄)

အမေး ၈၄၃။ ။တကောင်းဟူသည် အညာပြည် မည်က မင်းဆက်ပေ
တို့နည်း။

အဖြေ။ ။မဇ္ဈိမဒေသ သင်္ကဿနဂိုရ်ပြည့်ရှင်မင်း၏ အဆက်ဖြစ်သည်
ဟူပေ။ အကြောင်းအမြွက်ကား ဘုရားအလောင်းတော်ဖြစ်
သောသိဒ္ဓတ္ထကုမာရမင်းသားသည် ကပိလဝတ်ပြည်၌ ရွှေနန်း
တက် စံနေတော်မူသောနှစ်မှ နောင်လေးနှစ်မြောက်ပြီးသော
အဉ္စနမင်း ဖြိုကြွင်းသက္ကရာဇ် ၈၈-ခု၊ နတ်တော်လဆန်းခုနစ်
ရက်နေ့ကပင် သင်္ကဿနဂိုရ်ပြည့်ရှင်မင်း၏ သားတော် သာကီ
ယမင်းသည် မှူးမတ်ဗိုလ်ပါ အပေါင်း နှစ်သောင်း ခြောက်
ထောင်တို့နှင့်တကွ မဇ္ဈိမဒေသမှ ထွက်ခဲ့ရာ ဧရာဝတီမြစ်ကို
တွေ့၍ ထိုမြစ်၏ အနောက်ဖက်အရပ် လျှောက်ပတ်သောနေ
ရာတွင် ဗိုလ်ပါအစည်းအရုံးချပြီးမှ ရှေ့အနှစ် သုံးရာခန့်က
ဘိုးတော်တည်စပြုဖူးသောနေရာကို သိပြန်ရသဖြင့် တစ်ဖန်
ဧရာဝတီမြစ်ကို ကူးပြန်၍ တကောင်းမည်သောပြည်ကြီးကို
တည်ထောင်၍နေတော်မူသည်။ ထိုမြို့ကား ကကုသန်ဘုရား
လက်ထက်တော်ကပင် လူနေဖြစ်၍ သံသယမြို့ဟုတွင်သည်။
ကောဏာဂုံဘုရားလက်ထက် ရဋ္ဌ တွင်သည်။ ကဿပဘုရား
လက်ထက် သင်းတွဲ တွင်သည်။ ဂေါတမဘုရား လက်ထက်
တော်၌ကား တကောင်းတွင်သည်။ ထိုသာကီမင်းကြီးသည်
မြို့နန်းတော် တည်ထောင်၍ ရာဇာဘိသေကခံတော်မူသည်။
သတိုးမဟာဇေယျဒီပဓဇရာဇာဟူသေတံဆိပ်နာမည်ကိုလည်း
ခံတော်မူသည်။ မှူးတော်၊ မတ်တော်၊ ဆွေတော်၊ မျိုးတော်
တို့ကိုလည်းမဇ္ဈိမဒေသမင်းတို့ကဲ့သို့ မာဂဓဘာသာဖြင့် သညာ

ဘွဲ့ပေးအပ်တော်မူသည်။ ထိုသတိုးမဟာဇမ္ဗူဒီပဓမ္မင်း၏
သားတော်ကား ကံရာဇာကြီး၊ ကံရာဇာငယ်ဟူ၍ နှစ်ယောက်
ရှိသည်။ (စွယ်စုံကျော်ထင်၊ ဒု၊ ၁၉၀၄၊ ၂၅၁-၂၅၂)

မြတ်စွာဘုရား ပွင့်တော်မမူမီ အနှစ်သုံးရာ(ဘီစီ ၈၆၀)ကဖြစ်ခဲ့တဲ့
အဖြစ်အပျက်လို့ပြောတယ်။ ဒီလိုပဲ မြတ်စွာဘုရားနဲ့သက်ဆိုင်တယ်ဆိုရင်
လက်ခံလိုက်တဲ့အလေ့ ရှိကြတယ်။ ရခိုင်ရာဇဝင်တွေမှာ အဲဒီအဖြစ်အ
ပျက်ရဲ့ရက်စွဲကို ဘီစီ ၁၄၉၄ လို့ပြင်ဆင်ပါတယ်။ စန္ဒမာလာရခိုင်ရာဇဝင်
သစ်၊ ၁၉၃၀၊ ၂၂၀-၂၄၁၊ တကောင်းဟာ ဒီလိုရှေးကျတဲ့မြို့ မဖြစ်နိုင်။
ရှေးဟောင်းသုတေသနက တူးဖော်ပြီး ရရှိတဲ့ရက်စွဲက ခရစ်တစ်ဆယ့်တစ်
ရာစုနှစ် ဖြစ်တယ်။ (သန်းဆွေ ၁၉၇၁၊ ၂၀၃-၂၄၅) မကြာမီ (၁၉၉၀)ထပ်
မံတူးဖော်ပါဦးမယ်။

ရာဇဝင်ကျမ်းတွေအရ တကောင်းပြီးတော့ သရေခေတ္တရာ ဆက်
ပေါ်လာပါတယ်။ မြို့တည်ဆောက်သူက ဒုတ္တဘောင်ဖြစ်တယ်။ သရေ
ခေတ္တရာမြို့တည်နှစ်က သာသနာ ၁၀၁-ခု(၃၀၀ ဘီစီ)ဖြစ်တယ်။ (မှန်
နန်း၊ ပ၊ ၁၉၆၃၊ ပိုဒ် ၁၀၀၊ ၁၇၀)

ထိုသရေခေတ္တရာပြည်သည်ကား ကကုသန်ဘုရားလက်ထက်တော်
၌ ပဌာနပတိဟု တွင်၏။ ကောဏာဂုံဘုရားလက်ထက်တော်၌ ပုဏ္ဏ
ဝတီဟုတွင်၏။ ကဿပဘုရားလက်ထက်တော်၌ ပုဏ္ဏဟု တွင်၏။
ဂေါတမဘုရား လက်ထက်တော်၌ သရေခေတ္တရာဟု တွင်၏။ တ
ကောင်းမင်း ယောက်ဖတော် ရှင်ရသေ့ သီတင်း သုံးသည်ကို အ
ကြောင်းပြု၍ ရသေ့ပြည်ဟု နောက်မှတွင်၏။ (မှန်နန်း၊ ပ၊ ၁၉၆၃၊
ပိုဒ် ၁၀၀၊ ၁၇၇)တကောင်းကိစ္စလိုပဲ သရေခေတ္တရာနဲ့ပတ်သက်ပြီး
ပြောသမျှလက်ခံကြပြန်တယ်။ တကယ်ကတော့ ကြီးကျယ်အောင်ပြော
တဲ့လူက ပြောတာကို အစစ်အဆေးမရှိ လက်ခံလိုက်ကြတယ်။ သရေခေ

တ္တရာမှာ ရှင်ဘုရင်တွေရဲ့ အရိုးအိုးနဲ့ပျူကျောက်စာတွေ တွေ့တယ်။ ပျူစာကို ဖတ်ကြည့်လို့ ရပါတယ်။ အဓိပ္ပါယ်သိပ်မပေါက်ဘူး။ ဒီတော့ ဘယ်နှစ်၊ ဘယ်လ၊ ဘယ်ရက်မှာ ဘယ်မင်းဟာ အသက် ဘယ်နှနှစ်၊ ဘယ်နှလ၊ ဘယ်နှရက်မှာ သေတယ်လို့ ဖတ်လိုက်တယ်။ မကြာမီက သရေခေတ္တရာဘုရားတောင် အရိုးအိုးကြီးတစ်ခုရတော့ မင်းဆက်ထွက်လာတယ်။ မင်းဆက်က ဟရိဝိကြမ၊ သိဟဝိကြမ၊ သူရိယဝိကြမ၊ အာဒိတြဝိကြမလို့တွေ့တယ်။ ဒီတော့ ဘယ်ရက်၊ ဘယ်မင်း အသက်ဘယ်လောက်မှာ သေတယ်ဆိုတာ မှားတယ်။ အသက် ဘယ်လောက်မှာ ဘယ်မင်း၊ ဘယ်ခုနှစ်ကသေတယ်လို့ ဖတ်မှမှန်မယ်။ ခုနှစ်ကိုလည်း (Blagden မှာပါသလို) ခရစ်နှစ် ၆၃၈-၉ ကစတဲ့သက္ကရာဇ် မဟုတ်။ (သန်းထွန်း ၁၉၆၄ မှာရေးခဲ့သလို) ခရစ်နှစ် ၃၁၈-၁၉ ကစတဲ့ ဂုဏ်နှစ်မဟုတ်။ ခရစ်နှစ် ၇၈-၉ ကစတဲ့သျှတ(Saka) နှစ်ပဲ ဖြစ်ရမယ်လို့ အခုပြင်ဆင်ပါတယ်။ ဒါကြောင့် ပျူသချိုင်းစာအရ ပျူမင်းဆက်ပါ မင်းတချို့ရဲ့ ဘွဲ့အမည်၊ အသက်နဲ့ ကွယ်လွန်ရက်ကို ခုလို တွေ့ရပါတယ်။

သက်တော် ၅၇-နှစ်၊ ၂-လ၊ ၂၄-ရက်မှာ ဟရိဝိကြမမင်းသည် ၁၉ ရက်၊ ၇-လ၊ ၄၁-ခုနှစ်(အေဒီ ၁၂၀)တွင် နတ်ရွာစံတယ်။

သက်တော် ၈၀-ပြည့်ပြီး၊ ၂-လ၊ ၄-ရက်မှာ သိဟဝိကြမမင်းသည် အရက် ၂၀၊ ၉-လ၊ ၄၄-ခုနှစ်(အေဒီ ၁၂၃)တွင် နတ်ရွာစံတယ်။

သက်တော် ၃၅-နှစ်မှာ သူရိယဝိကြမ(မိဖုရား) နတ်ရွာစံတယ်။

သက်တော် ၅၀-ပြည့်၊ ၅-လမှာ သူရိယဝိကြမကိုယ်တော်တိုင် ၆၄-ခုနှစ်(အေဒီ ၁၄၃)တွင် နတ်ရွာစံတယ်။

အာဒိတြဝိကြမမင်း ၈၄-ခုနှစ်(အေဒီ ၁၆၃)တွင် နတ်ရွာစံတယ်။

ရှေးဟောင်းသူတေသနတူးဖော်ရေးအရ သရေခေတ္တရာမြို့အပါအဝင် ပျူတွေရဲ့ ယဉ်ကျေးမှုဟာ ခရစ် ၁-ရာစုနှစ်ထက် နောက်ကျလို့

ပြောတယ်။ (အောင်သော် ၁၉၆၈)။ တရုတ်မှတ်တမ်းတွေအရ ခရစ်မပေါ်မီ ၂-ရာစုနှစ်လို့ပြောနိုင်တယ်။ အုတ်တံတိုင်းတွေ တောင်မြောက်တန်းပုံ အတိမ်းအစောင်းကို ကြည့်ပြီး မြို့တည်ရက်ဟာ ခရစ်မပေါ်မီ ၂-ရာစု လို့လည်း မှန်းဆတယ်။ (သန်းထွန်း ၁၉၇၇)။

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးပြီးတဲ့နောက် ပျူဒေသတွေဖြစ်တယ်လို့ထင်ရ တဲ့ထုမင်(မိုင်းမော)၊ ပန်ထွာ(ဗိဿနိုးမြို့ဟောင်း)၊ ဂြိုက္ခေတြ(သရေခေတ္တ ရာ)၊ ဟံလင်းတွေမှာ ရှေးဟောင်းသုတေသန တူးဖော်ရေးလုပ်လာပြီး တစ်ဖက်ကလည်း တရုတ်မှတ်တမ်းတွေကို ဖက်တွဲအသုံးပြုတဲ့အခါ ပျူ ဟာ ခရစ်မပေါ်မီ ၅ ရာစုနှစ်လောက်ကစပြီး မြန်မာနိုင်ငံဘက်ကို ဝင်လာ ပြီး ခရစ်တစ်ရာစုနှစ်လောက်က စပြီး၊ ပျူတွေဟာ ထင်ရှားလာတယ်။ ခရစ်လေးရာစုနှစ် ကိုးရာစုနှစ်အထိ ပျူနိုင်ငံဟာ မြောက်ဘက် ယွန်နန်း နယ်စပ်က၊ တောင်ကို မဒမ(မုတ္တမ)ထိ၊ အရှေ့ကို သံလွင်မြစ်က၊ အနောက် ကို သံတွဲအထိ ကျယ်ပြန့်ခဲ့တယ်လို့သိရပါတယ်။ (ချန်ရည်စိန် ၁၉၇၉)။ ပျူနိုင်ငံဟာ ပထမပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံလို့ပဲ ခေါ်နိုင်ပါတယ်။ (သန်း ထွန်း ၁၉၉၄)။

ပုဂံကို ပျဉ်ပြားမင်း ခရစ် ၈၄၉-၅၀(မှန်နန်း ၁၊ ၁၉၆၃၊ ပိုဒ် ၁၂၊ ၂၁၉)တည်တယ်လို့ဆိုတယ်။ ဟုတ်မယ် မထင်ပါ။ တရုတ်မှတ်တမ်းတွေနဲ့ တိုက်ဆိုင်ကြည့်တဲ့အခါ ပုဂံဆိုတဲ့နာမည်က ပျူဂါမ၊ ဗြဟ္မာဝတ္ထုဖြစ်တယ်။ ဂြိုက္ခေတြအပျက်မှာ ပျူတွေတည်တဲ့ပျူရဲ့နောက်ဆုံးမြို့တော်ဖြစ်တယ်။ နောက်မှ မြန်မာရဲ့ပထမမြို့တော်ဖြစ်တယ်လို့ ယူဆရပါတယ်။ (ချန်ရည် စိန် ၁၉၉၇)ပုဂံမှာရှိတဲ့ရှေးအဆောက်အအုံတွေကတော့ ခရစ်တစ်ဆယ့် တစ်ရာစုနှစ်ထက် စောတာ မတွေ့မိပါ။ ပုဂံမြို့ရိုးကိုလည်း မြို့နဲ့ပြိုင်တူ တည်ဆောက်မယ်ထင်ခဲ့ကြတယ်။ မဟုတ်ပါ။ အခုမကြာမီက မြောက် ဘက်မြို့ရိုးကို ရှေးဟောင်းသုတေသနက တူးဖော်ကြည့်တဲ့အခါ မာင်ဂို

ရန်သူလာတဲ့အခါမှ အလျင်စလို တည်ဆောက်ရတယ်။ (မှန်နန်း၊ ပ။ ၁၉၆၃၊ ပိုဒ် ၁၅၂၊ ၃၅၃)ဆိုတာ မှန်တယ်။ မြို့တည်ပုံကိုတော့ ဒီလိုရေးခဲ့တယ်။

ဘုရားသခင် ထင်ရှားရှိတော်မူသောအခါ မဇ္ဈိမဒေသအရပ်မှ ဒေသစာရီကြွတော်မူသည်။ ထိုပြည်တည်ရာအရပ်သို့ ရောက်တော်မူလေ၏။ တန်ကြည့်တောင်ဖျားထက် ရပ်၍ ကြည့်တော်မူလေသော်ကမ်းပါးမြင့်ထက် ပေါက်ပင်များ၌ ဥဗျိုင်းဖြူနှင့်ကျီးညိုနား၏။ ပေါက်ပင်ခွ၌ ဖွတ်ပြိတ္တာ လျှာနှစ်ခွနှင့်လည်းနေ၏။ ပေါက်ပင်ရင်း၌ ဖားငယ် ဝပ်လျက်ရှိ၏။ ထိုကို မြင်တော်မူသည်။ ပြုံးတော်မူသည်။ ညီတော်အာနန္ဒာလည်း ပြုံးတော်မူသောအကြောင်းကို လျှောက်ပေ၏။ ဘုရားသခင်လည်း ချစ်သားအာနန္ဒာ၊ ငါ ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုတော်မူ၍ အနှစ်ခြောက်ရာ့ငါးဆယ့်တစ်နှစ်(အေဒီ ၁၆၈)ရောက်သောအခါ ဤအရပ်၌ ဥဗျိုင်းဖြူနှင့်ကျီးညိုနားသည့်အလိုကား ထိုပြည်၌ အလှူသီသင်းသုံးသည်လည်း များလတ္တံ့၊ သီတင်းမရှိသော ဒုဿီလလည်း များလတ္တံ့။ ပေါက်ပင်ခွ၌ ဖွတ်ပြိတ္တာ လျှာနှစ်ခွနှင့်နေသည့်အလိုကား ထိုပြည်သူတို့သည် လယ်ယာမလုပ်ဘဲ အရောင်းအဝယ်ကုန်စလယ်နှင့်သာ အသက်မွေးသောအားဖြင့် မမှန်သောစကားကို သုံးသည်ဖြစ်၍ သစ္စာယွင်းယိုလတ္တံ့။ ပေါက်ပင်ရင်း၌ ဖားသူငယ်ဝပ်သည့်အလိုကား ထိုပြည်သူတို့သည် ဖားနှယ် ဝမ်းချမ်း၍ သာယာစွာ မွေ့လျော်ရလတ္တံ့။ ထိုပြည်ကို တည်ထောင်အစပြုသော သမုဒ္ဒရာဇမင်းလက်ထက် ငှက်ကြီး၊ ဝက်ကြီး၊ ကျားကြီး၊ ရှူးပျံတို့သည်လည်း မင်းမူလတ္တံ့။ ထိုငှက်ကြီး၊ ဝက်ကြီး၊ ရှူးပျံတို့ကို ဘုန်းလက်ရုံးအာဏာနှင့်ပြည့်စုံသောမင်းသည် ခွင်းလတ္တံ့။ (မှန်နန်း၊ ၁၊ ၁၉၆၃၊ ပိုဒ် ၁၁၆၊ ၁၈၈-၉)

အခု ဖော်ပြတဲ့ဗျာဒိတ်ထဲကနေရာဟာ ပုဂံစစ်စစ် မဟုတ်သေး။ ပုဂံ ရှေးပြေး ယာယီနေရာပဲ ဖြစ်မယ်။ ခရစ်နှစ် ၁၆၈-ခုဆိုတာကလည်း ဖြစ် နိုင်စရာ အကြောင်းမရှိပါ။ မြန်မာတွေ မြန်မာမြေပြန့်ကို ဝင်ရောက်နေ ထိုင်တာကို ခရစ် ကိုးရာစုနှစ်နှောင်းလို့ ယူဆပါတယ်။

အဝကို ၂၆ ဇန်နဝါရီ၊ ၁၃၆၅ မှာ တည်တယ်။ (မှန်နန်း၊ ၁၊ ၁၉၆၃၊ ပိုဒ် ၁၆၃၊ ၃၉၆)ဗျာဒိတ်ရတဲ့မြို့ရွာလို့ သူတကာလိုလားပုံကို ဒီလိုတွေ့ရပါ တယ်။

ဘုရားသခင် ထင်ရှားရှိတော်မူသည့်ကာလ ဒေသစာရီ ကြွတော်မူ သောအခါ မဇ္ဈိမဒေသသည် ငဆောင်ချမ်းအရပ်ကို ဗျာဒိတ်ထား တော်မူခဲ့၍ ကောင်းစင်သို့ ကြွတော်မူသည်။ ရောက်တော်မူလျှင် ကောင်းစင်ကို ဗျာဒိတ်ထားတော်မူ၍ တကောင်းကို ဗျာဒိတ်ထား တော်မူခဲ့ပြီးမှ မန္တလေးသို့ ရောက်တော်မူလျှင် ရင်သားမြတ်ကို လှီး ၍လှူသော အဇ္ဈမခိဘီလူးမကို အကြောင်းပြုတော်မူ၍ ရတနာပုံ ပြည်ကြီးဖြစ်လတ္တံ့သည်ကို ဗျာဒိတ်ထားတော်မူ၏ ။ ယင်းကသည် ကြက်ယက် အရပ်သို့ ရောက်တော်မူသောအခါ အဇ္ဈမခိဘီလူးမ မောင်ဖြစ်သော ငတောင်ပြုံး၊ ငတောင်ကျည်း၊ ငတောင်သမန်၊ င တောင်မြင့်ဟူသော ဘီလူးလေးယောက်တို့ သားပြွမ်းဆွမ်းလှူသည် ကို အကြောင်းပြု၍ တောင်သမန် တောင်ကျည်းအရပ်ကို ဗျာဒိတ် ထားတော်မူ၏ ။ ရှေးသရောအခါ ဤအရပ်၌ ကြက်မင်းမောင်နှမ အစစ်ဖြစ်၍ ကျက်စားစမှတ် ပြုသည်။ ကြက်ထောင့်အရပ်၌ အိပ် စမှတ်ပြုသည်ဟူ၍ ဗျာဒိတ်ထားတော်မူပြီးလျှင် ယင်းကသည် စစ် ကိုင်းတည်ရာအရပ်သို့ ရောက်တော်မူသည်ရှိသော် တစ်ရာသောဘီ လူးအနက် ဘီလူးအငယ်တစ်ယောက်သည် ဘုရားသခင် ရေသနုတ် တော်ကို ခိုး၍ပြေးလေသည်။ ကိုးကျိပ်ကိုးယောက်သောဘီလူးတို့

မူကား ဘုရားသခင်အား တောင်းပန်၍ သားပြွမ်းဆွမ်းလှူ၏။ ဘုရားသခင်သည် ကိုးကျိပ် ကိုးယောက်သော ဘီလူးတို့အား တရားဟောတော်မူ၍ သောတာပတ္တိဖိုလ်တည်စေ၏။ ထိုအရပ်ကို သောတာပန်ဟု ယခုတိုင်တွင်၏။ ဘီလူးတို့လည်း ဘီလူးငယ်တစ်ယောက် ခိုး၍ပြေးလေသော ရေသနုတ်တော်ကို ယူ၍ ဘုရားသခင်အားကပ်ပြီးလျှင် ဇေတဘီလူးအမှူးရှိသော ကိုးကျိပ်ကိုးယောက်သော ဘီလူးတို့ စေတီတည်၍ ကိုးကွယ်၏။ ထိုဘုရားကို ဇေတဝန်ဘုရားဟု ယခုတိုင်အောင် တွင်၏။ ဘုရားသခင်လည်း ဘီလူးတို့အား တရားဟောတော်မူပြီးလျှင် စစ်ကိုင်း အရပ်ကို ဗျာဒိတ် ထားတော်မူ၏။ ယင်းကသည် အဝတည်ရာအရပ်သို့ ရောက်တော်မူလျှင် တောင်သူကြီးတစ်ယောက် သခွားမှည့် သုံးလုံး လှူသည်နှင့် ဤသည်ကို အကြောင်းပြုတော်မူ၍ ဤတောင်သူကား ဤအရပ်၌ ပြည်ဖြစ်သော အခါ မင်းသုံးကြိမ်ဖြစ်၍ ငါ၏ သာသနာတော်ကို ချီးမြှောက်လတ္တံ့ဟူ၍ ဗျာဒိတ်ထားတော်မူ၏။ ထိုအခါ မျောက်ငယ်တစ်ခုသည် ဘုရားသခင်ကို မြင်လေသော် သဒ္ဓါသောစိတ်ရှိသည်ဖြစ်၍ သားလက်မပါသော ပျားအုံတစ်ခုကိုယူ၍ ကပ်လာ၏။ ဘုရားသခင်လည်း ခံတော်မူပြီးလျှင် မျောက်ငယ်ဥက္ခောင်းကို သုံးသပ်၍ လွှတ်တော်မူ၏။ ထိုမျောက်ငယ်သည် သင်္ကန်းတော်စွန်း၌ထွက်သော ချည်မျှင်ကို နုတ်ယူ၍ သစ်ပင်သို့ပြေးတက်လေ၏။ ထိုကို မြင်တော်မူ၍ ပြုံးတော်မူ၏။ ညီတော်အာနန္ဒာလည်း ပြုံးတော်မူသောအကြောင်းကို လျှောက်သော် “ချစ်သားအာနန္ဒာ၊ ဤအရပ်၌ ပြည်ဖြစ်သောအခါ ဤမျောက်ငယ် မင်း သုံးဆက် ဖြစ်လတ္တံ့၊ ဤမျောက်ငယ် မင်းဖြစ်လျှင် ဒါနကို အားထုတ်လတ္တံ့၊ သီလမှ ချို့တဲ့လတ္တံ့။ ငါ၏ သာသနာတော်ကို ပြုလည်းပြုလတ္တံ့၊ ဖျက်လည်း ဖျက်လတ္တံ့”ဟူ၍ ဗျာဒိတ်

ထားတော်မူ၏။ ယင်းသို့ ဗျာဒိတ် ထားတော်မူပြီးမှ ဤကား ရှေး
ကမ္ဘာဦး၌ ပဒုမစန္ဒသူရိယမင်းလက်ထက် ဧရာဝတီရေကမ္ဘာဦးနီဟု
တွင်၏။ ထိုမင်းလက်ထက် ရတနာမိုး သုံးကြိမ်ရွာ၏။ ဝရုဏာမင်း
လက်ထက် ပုရိနဒဟုတွင်၏။ ထိုမင်းလက်ထက် ရတနာမိုး နှစ်ကြိမ်
ရွာ၏။ ကကုသန်ဘုရားလက်ထက်တော်၌ ရတနာပုရ သုနာပရန္တဟု
တွင်၏။ ကောဏာဂုံဘုရားလက်ထက်တော်၌ ဥဿဘဟု တွင်၏။
ဤပြည်တွင် ဝါသုဒေဝမင်းလက်ထက် ရတနာမိုး တစ်ကြိမ်ရွာ၏။
ယခု ဤအရပ်ကို တမ္ပဒီပဟုတွင်၏။ တစ်စီးရှင် သီဟသူလက်ထက်
တွင်မှ အင်းဝဟူ၍ တွင်သည်။ ဤသို့ဗျာဒိတ်ထားတော်မူပြီးမှ မြင်
စိုင်း၊ ပုဂံသို့ ကြွတော်မူ၍ ဗျာဒိတ်ထားတော်မူသည်။ အချို့သော
သူတို့မူကား ဧရာဝတီမြစ်အရှေ့ဘက်သို့ ဘုရားရှင်ရောက်တော်မူ
ဟူ၍ ဆိုစကုန်သည်။ (မှန်နန်း၊ ၁၊ ၁၉၆၃၊ ပိုဒ် ၁၆၃၊ ၃၉၆-၈)။

အမရပူရ တည်ဆောက်မယ်ဆိုပြီး မြေနုရာရှင်းလင်းတာကို ၃၀
ဒီဇင်ဘာ ၁၇၈၂ မှာ စတယ်။ (ကုန်း၊ ၁၊ ၁၉၆၈၊ ၅၄၈)။ မြို့သိမ်းပွဲကို
၁၂၊ မေ၊ ၁၇၈၃ မှာ ကျင်းပတယ်။ (ကုန်း၊ ၁၊ ၁၉၆၈၊ ၅၅၁)။ နန်းသိမ်းပွဲ
ကို ၁၇ မေ၊ ၁၇၈၃ မှာ လုပ်တယ်။ (ကုန်း၊ ၁၊ ၁၉၆၈၊ ၅၅၂)။ မြို့သစ်ဆို
ပေမယ့် မြို့ဟောင်းပဲလို့ ရှေးအထက်ကလူတွေ ပြောသလို လိုက်ပြော
တယ်။ အမရပူရနေရာဟု ရှေးဟောင်းနေရာတစ်ခုဖြစ်ကြောင်း ဒီလိုရေး
ပါတယ်။

ထိုအရပ်ဌာနသည်လည်း ကကုသန်ဘုရားလက်ထက်တော် ပဌာန
မူဏှိ၊ ကောဏာဂုံဘုရား လက်ထက်တော် ဓမ္မပတ္တ၊ ကဿပဘုရား
လက်ထက် ဒေဝပတ္တိ၊ ဂေါတမဘုရားလက်ထက်တော် သဃံာပတ္တိဟု
လေးကြိမ်သော အမည်တွင်သည် ဆိုသည့်စကား ထီးပေါင်းကား
တောင်၊ ညောင်ပင်ကြီးရင်း၊ တပ်ရာနင်းသည်၊ ဆောင်းတွင်းနှင်း

ဝေဝေ၊ နွေသို့လည်းရောက်၊ နန်းသစ်ဆောက်၊ နှစ်ယောက်မင်းများ
 နောင်၊ တောင်သမန်တောင်ကျည်း၊ နန်းလည်း ခြောက်ဆောင်
 ဆောက်လတ္တံ့။ ထီးတော်တောင်ပါး၊ ပက်ပါနားက၊ စ၍မြို့ကြီး
 တည်လတ္တံ့။ တောင်လေးလုံးကြီး၊ ရွှေစည်တီးသည် ပြည်ကြီးအလို
 ဖြစ်လတ္တံ့။ ထီးပေါင်းကားကြီး၊ ထီးလည်းမှိုသို့ ပေါက်လတ္တံ့။ ဆင်
 ဖြူဆင်နီ၊ မမြင့်မိခင် ရောက်လတ္တံ့။ ရခိုင်စိုးခြင်း၊ အနောက်မင်း
 လည်း ရောက်လတ္တံ့၊ ဘုရားကြီးစွာ မဟာမုနိရောက်လတ္တံ့။ တရုတ်
 ကုလား နှစ်ပြည်သားလည်း ဝင်စားမည်”ဟု ရှေးသိုက်စာဟောင်း
 များကိုလည်း ငါကြားတော်မူဖူးသည်။(ကုန်း၊ ၁၊ ၁၉၆၇၊ ၅၄၆)။
 မန္တလေးကို ၁၃ ဖေဖေါ်ဝါရီ ၁၈၅၇(ကုန်း၊ ၃၊ ၁၉၆၈၊ ၂၄၇)မှာ စ
 တင်ဆောက်လုပ်တဲ့အခါမှာလည်း အမရပူရဆောက်တုန်းက ပြောပုံမျိုး
 ကို ပြင်ဆင်ဖြည့်စွက်ပြီး ပြောပါတယ်။

ဘုရားအလောင်း ကပ်ဦးပဌမ မဟာသမ္မတမင်းမှစ၍ အစဉ်အ
 ဆက်လာသော ဘေးလောင်းတော် ဘိုးလောင်းတော် သကျသာကီ
 ဝင်မင်းမျိုးတို့သည် တကောင်း၊ သရေခေတ္တရာ၊ ပုဂံ၊ မြင်စိုင်း၊ စစ်
 ကိုင်း၊ ပင်းယ၊ အင်းဝဟူသော တိုင်း၊ ခရိုင်၊ နိုင်ငံများတွင် မြို့နန်း
 တည်ထောင်စံနေသည့်အရာများသည် ဘုရားသခင်ဗျာဒိတ်တော်ရ
 သိုက်ဝင်မင်းတို့သာ မြို့နန်းတည်ထောင်ဖန်ဆင်း စံနေရကြောင်း
 များကို ဆိုသည်နှင့်အညီ ဘေးလောင်းတော်၊ ဘိုးလောင်းတော်မင်း
 တရားတို့သည် ရာဇဌာနီမင်းနေပြည်တော်ကြီး တည်ထောင်စံနေ
 တော်မူပြီးလျှင် သာသနာတော်မြတ် အကျိုးစီးပွားများကို ချီးမြှင့်
 ဆောင်ရွက်တော်မူကြသည်။ ဆဒ္ဒန်ပေါက်မ အစုံရသော ဘေးတော်
 ရင်း မင်းတရားကြီးသည်လည်း ရတနာပူရ အဝမြို့က ပြောင်း၍
 မန္တလေးစက်ရိပ်ကို မှီပြီးလျှင် တောင်သမန်အနီး ထီးပေါင်းခအရပ်

တွင် မြို့နန်းအသစ် တည်ထောင် ဖန်ဆင်းတော်မူသည်။ ယင်းသို့ မြို့နန်း အသစ် တည်ထောင် စံနေတော်မူသော်လည်း ဘေးတော် မင်းတရားကြီးလက်ထက် မန္တလေးသာသနာ ၂၄၀၀ (A.D 1856) နှစ် ထောင့်လေးရာ မစေ့မရောက် သိုက်ဓာတ်ကိန်းခန်း သာသနာကော ဇာသက္ကရာဇ် အချိန်ကာလ မညီမညွတ်သေး ဖြစ်ချေသည်။ ငါ့(မင်း တုန်းမင်း)လက်ထက်တော်မူကား ကိန်းခန်းဓာတ်သိုက်နှင့်တကွ အ လုံးစုံသာသနာ ကောဇာသမယ ကြိုက်ညီသည်။ ယင်းသို့ဖြစ်၍ ငါ ကေရင်မင်းမြတ်သည် မန္တလေး သာသနာ သိုက်စဉ်အထွက်အရှိ များနှင့် မန္တလေး အရပ်တွင် သာသနာတော် အတိုင်းထက်အလွန် စည်ပင်ပွင့်လင်းစေခြင်းအကြောင်း၊ အမျိုးလေးပါးပြည်သူသတ္တဝါ (အ)ပေါင်းတို့ချမ်းသာ၊ စီးပွား များသဖြင့် ခိုမှီရာ ဖြစ်စေခြင်း အ ကြောင်းများကို ရည်တော်မူပြီးလျှင် မန္တလေးအရပ်သို့ ပြောင်း၍ မဟာရာဇဌာနီ မင်းနေပြည်ကြီး အသစ်တည်ထောင် ဖန်ဆင်းတော် မူ၍ ထီးနန်းကနက် စိုက်ဆောက်စိုးစံတော်မူမည်။ (ကုန်း၊ ၃၊ ၁၉၆၈ ၂၄၀-၂၄၂။)

မြို့သစ်နန်းသစ်တည်ဆောက်ဖို့ အကြောင်းပြတဲ့အထဲမှာ ဘုရား ဗျာဒိတ်အပြင် သိုက်ဓာတ်ကိန်းခန်းဆိုတာတွေလည်း အားကိုးတယ်။ ဒါ ပေမဲ့ အရေးအကြီးဆုံး အချက်ကတော့ “သာသနာတော် အတိုင်းထက် အလွန် စည်ပင်ပွင့်လင်း”ဖို့ဖြစ်တယ်လို့ဆိုပါတယ်။ “ပြည်သူသတ္တဝါ အ ပေါင်းတို့ ချမ်းသာစီးပွားများကြောင်း”လည်းပါတယ်။ အခုအခါလို သ မိုင်းသုတေသန အရှိန်ရနေတဲ့အခါ ဒီလိုဗျာဒိတ်စကား ရှိတယ်။ ကိန်းခန်း က ဘယ်လိုပြောတယ် ဆိုတာမျိုးတွေကို မြို့သစ်တည်ရတဲ့အကြောင်း ရင်းမှာ ထည့်မပြောကြတော့ဘူးလို့ ထင်ရပေမယ့် ၁၉၃၀ လောက်က ရေး သားတဲ့ရာဇဝင်တစ်စောင်မှာ အဲဒါမျိုးတွေ မပါရင် “အကြောင်းအတ္ထပ္ပ

တ္တိ မပြည့်စုံ မလုံလောက် ရာဇဝင် အူပေါက်မျှ ဖြစ်ကြောင်း”(စော၊ ကုရင်
မဟာရာဇဝင် ၁၊ ရန်ကုန်၊ အမျိုးသားပုံနှိပ်၊ ၁၉၃၀၊ ၈၈)နှိမ့်ချဝေဖန်ရေး
သားပါသေးတယ်။ ဆိုလိုတာက သမိုင်းမှာ ဗေဒင်ကိန်းခန်း ခေတ်စားမြဲ
ခေတ်စားနေပါသေးတယ်။

သမိုင်းရဲ့သမိုင်း (၇)*

(ဂ) အခု ရှင်ဘုရင်ဟာ ကမ္ဘာတည်စ မဟာသမ္မတက ဆင်းသက်လာတယ် လို့ ပြောချင်တယ်။

မြတ်စွာဘုရားသခင် ဒေသစာရီကြွလာပြီး ဘယ်နေရာမှာ ဘယ်လို ဗျာဒိတ်စကား ပြောတယ်ဆိုတာကို မဟာဝင်ထဲက ထုံးနည်းရတယ်လို့ ထင်ပါတယ်။ ဒီနေရာမှာ သာသနာထွန်းကားမယ်ဆိုတဲ့ဗျာဒိတ်တော်ကို သိပ်နှစ်သက်စွဲလမ်းယုံကြည်လာကြတယ်။ ရာဇဝင်ရေးတွေလည်း မဟာ ဝင်ပုံစံကိုပဲ လိုက်ပြီး ကမ္ဘာတည်ဟန်၊ မဟာသမ္မတရွေးကောက် တင် မြှောက်ဟန်နဲ့ အဲဒီမဟာသမ္မတ သိဒ္ဓတ္ထအထိ အဖရိုက်ရာသားဆက်ခံပြီး ဆင်းသက်လာပုံကို ထပ်တူလိုက်ရေးပြီး တကောင်းအဘိရာဇာနဲ့နောက် ဆက်တွဲကိုတော့ မြန်မာက ကိုယ့်ဘာသာစိတ်ကြိုက် ထွင်ယူကြတာ ဖြစ်ပါတယ်။ (မဟာဝင် ၁၉၅၀၊ ၁၀-၁၃။ မဟာဝင် ၁၉၅၃၊ ၄၅-၅၀)။ သကျ သာကီဝင်တွေ တကောင်းရောက်လာ(မှန်နန်း၊ ၁၊ ၁၉၆၃၊ ပိုဒ် ၁၀၅၊ ၁၅၄) ပြီး သရေခေတ္တရာနဲ့ပုဂံမင်းဆက်တွေအထိ အမျိုးဆက်စပ်ပေးလိုက် တယ်။ (ရှင်သီလဝံသ၊ ရာဇဝင်ကျော်၊ ဦးကုလား မဟာရာဇဝင်မှာ တ ကောင်းအကြောင်းကို ထည့်မရေးပါ)။

ပုဂံရာဇဝင်သစ်ကို ၁၇၈၅ က ရေးခဲ့တယ်လို့ထင်ပါတယ်။ အဲဒီကျမ်း မှာ “အဘိရာဇာရဲ့မြန်မာနိုင်ငံဘက်ကို သာကီဝင်တွေ ပထမဦးဆုံး (အဘိရာဇာခေါင်းဆောင်ပြီး)ဝင်လာပုံကို မရေးပါ။ ဓဇရာဇာဝင် လာတဲ့အကြောင်းတော့ ပါတယ်။ ဒီရာဇဝင်စာအုပ်ဟာ သာကီဝင် တွေနဲ့တကောင်းကို ပထမဆုံး ဆက်စပ်ပေးတဲ့ကျမ်း ဖြစ်တယ်။ ဒီ

* သင့်ဘဝမဂ္ဂဇင်း၊ အမှတ်(၈)၊ ဒီဇင်ဘာ၊ ၁၉၉၈။

ကျမ်းက တကောင်း နဲ့ အမည်မျိုးစုံကို ပြောတဲ့အခါ ရာဇဝင်မော်
ကွန်းကို ကိုးကားပါတယ်။ စန္ဒမုခိဘီလူးမ၊ ပျူစောထီးနဲ့ ကျောက်
စကား အကြောင်းကို ပြောတဲ့အခါ ရာဇဝင် လင်္ကာ သမိုင်းကို ကိုး
ကားပါတယ်။ မင်းသားတွေနဲ့ဗေဒါရီတွေတဲ့အကြောင်းကို ပြောတဲ့
အခါ မော်ကွန်းလင်္ကာကို ကိုးကားပါတယ်။ ဒွတ္တဘောင်နဲ့အသူရာ
စစ်ထိုးခန်းကို ပြောတဲ့အခါ ဥဒါန်းလင်္ကာကို ကိုးကားပါတယ်။ ပုဂံ
တစ်ဆယ့်ကိုးရွာ၊ ပုဂံတည်ဆောက်ပုံ နဲ့ လှေတော် အမျိုးမျိုး အ
ကြောင်းကို ပြောတဲ့အခါ လင်္ကာကို ကိုးကားပါတယ်။ ပျူစောထီး
ငှက်ကြီးကို ခွင်းပုံကို ပြောတဲ့အခါ ပေါက္ကာရာမသမိုင်းလင်္ကာကိုကိုး
ပါတယ်။ (မှန်နန်း အင်္ဂလိပ်ဘာသာ နိဒါန်း ၁၅)

သကျသာကီမင်း အဘိရာဇနဲ့အခြွေအရံတွေ မြန်မာနိုင်ငံ ရောက်
လာပုံကို ဒီလိုပြောပြပါတယ်။

ငါတို့ မြတ်စွာဘုရားသည် ဗောဓိအောင်မြေ ဗုဒ္ဓဟေဉ် သစ္စာလေး
ဆင့် ပွင့်တော်မမူမီ ရှေးလွန်လေပြီးသော အတိတ်ကာလ၌ ကောသ
လတိုင်း၊ ပဉ္စာလရာဇ်တိုင်းနှစ်တိုင်းတို့ကို အစိုးရသော ပဉ္စာလရာဇ်
မင်းက ကောလိယမင်းအား အမျိုးဆက်လိုသောငှာ အမတ်တို့ကို
စေ၍ သမီးတောင်းရာ ကောလိယမင်းက ဇာတိမာန်ဖြင့် မချေမငံ
သောစကားကို ဆိုချေသောကြောင့် ပဉ္စာလရာဇ်မင်းနှင့်ကောလိယ
မင်းတို့ စစ်ကြီးဖြစ်ကြရာ ပဉ္စာလရာဇ်မင်းနိုင်၍ ကောလိယဒေဝဒ
ဟ ကပိလဝတ်မည်သော သုံးပြည်ထောင်သောသာကီဝင်မင်းတို့ရှုံး
လေလျှင် သုံးဖြာကွဲ၍ သာကီဝင်မင်းတို့ပျက်စီးလေ၏ ။ နောက်မှ
တစ်ဘန် တည်ထောင်ပြန်၍ သုံးပြည်ထောင်သောသာကီဝင်မင်းတို့
ပျက်စီးလေသောအခါ ကပိလဝတ်ပြည်မှ အဘိရာဇာမည်သောသ
ကျသာကီဝင်မင်းသည် မိမိဗိုလ်ခြေအလုံးအရင်းကို ယူ၍ မဇ္ဈိမဒေ

သမ္မုဒ္ဓဲသဖြင့် သဗ္ဗဿရဋ္ဌမည်သော တကောင်းပြည်ကြီးကို တည်
ထောင်စံနေတော်မူ၏။ (မှန်နန်း၊ ပ၊ ၁၉၆၃၊ ပိုဒ် ၁၀၅၊ ၁၅၃-၄။)

သကျသင်္ကဏိယ တကောင်းပထမဆက်တွင် မင်းသုံးဆယ့်သုံးပါး ရှိ
တယ်လို့ဆိုပါတယ်။ သုံးဆယ့်သုံးဆက်မြောက် ဘိန္ဒကရာဇာလက်ထက်မှာ
တိုင်းတစ်ပါးက ကျူးကျော်တိုက်ခိုက်လို့ ပြည်ပျက်တယ်။ မင်းက ထွက်
ပြေးတိမ်းရှောင်ရတယ်။ အဲဒီမင်း နတ်ရွာစံတော့ မုဆိုးမမိဖုရားနာဂဆိန်
က မလည်အရပ်မှာ လာပြီး ခိုအောင်းနေတယ်။ အဲဒီအခါက ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ
ဘုရား ပွင့်တော်မူချိန်နဲ့တိုက်ဆိုင်နေတယ်။ သကျသင်္ကဏိယအနွယ်ဝင် မင်း
ဓဇရာဇာဟာ (ခရစ်မပေါ်မီ ၄၉၁-ခုမှာ) မြန်မာနိုင်ငံဘက်ကို ခိုဝင်လာ
တယ်လို့ပြောကြပါတယ်။ နာဂဆိန်မိဖုရားကို တွေ့တော့ “သင်္ကဏိယ” ချည်း
ဖြစ်လို့ ပေါင်းဖက်ပြီး တကောင်းနိုင်ငံကို ပြန်လည်ထူထောင်ကြပါတယ်။
(မှန်နန်း၊ ၁၊ ၁၉၅၇၊ ၁၅၇-၈)။ မြို့ကိုလည်း ပဉ္စာလရာဇ်ခေါ်စေတယ်။
လူအများကတော့ ပဉ္စာလရာဇ်တကောင်းလို့ပဲ ခေါ်ကြတယ်။ အဲဒီမင်း
ဆက်က တစ်ဆယ့်ခုနစ်ဆက်မြောက် သတိုးမဟာရာဇာမင်း(မှန်နန်း၊ ၁၊
၁၉၅၇၊ ၁၆၀) ဖြစ်တယ်။ အဲဒီအခါ-

တကောင်းနန်းရိုး သတိုးအာဒိစ္စရာဇမည်သော သင်္ကဏိယမင်းသည်
မလည်အရပ်၌ ပြည်ရွာ မငြိမ်မသက်ရှိသည်ကပင် ရှောင်လွှဲ၍မထင်
မရှားသောအသွင်ဖြင့် ဥယျာဉ်တောင်ယာ လုပ်စားနေထိုင်၏။ (မှန်
နန်း၊ ၁၊ ၁၉၅၇၊ အပိုဒ် ၁၁၇၊ ၁၈၉)။

အဲဒီမင်းရဲ့ သားတော် ပျူစောထီးဟာ နောက်တော့ ပုဂံမှာ ပျူမင်း
ထီးနာမည်နဲ့ မင်းဖြစ်ပါတယ်။ မှန်နန်း၊ ၁၊ ၁၉၅၇၊ အပိုဒ် ၁၁၉၊ ၂၀) ပျူ
စောထီးနဲ့ အလောင်းမင်းတရားဆက်နွယ်ပုံကိုလည်း ရာဇဝင်ဆရာတွေ
အတော်ကြိုးစားအားထုတ်ပြီး အမျိုးစပ်ကြရပါတယ်။

ကမ္ဘာဦးအစ မဟာသမ္မတမင်းမှစ၍ သုဒ္ဓေါဒနမင်းကြီး အနှယ်အဆက် တစ်ချက်တည်းဖြင့် (၃၃၄,၅၆၈) သုံးသိန်းသုံးသောင်းလေးထောင့်ငါးရာ ခြောက်ကျိပ် ရှစ်ယောက်သော သုဒ္ဓေါဒနမင်း တိုင်အောင် မင်းစဉ်မင်းဆက် မပြတ်မပျက် ဆင်းသက်၍ အသမ္ဘိန္ဒရတို့ ယအစဉ်ဖြစ်တော်မူသဖြင့် အာဒိစ္စဝင်ဖြစ်တော်မူကြောင်း(မှန်နန်း၊ ၁၊ ၁၉၅၇၊ အပိုဒ် ၁၇၊ ၁၉၇)

မဟာသမ္မတနဲ့သကျသာကီယတွေကို ဆက်ပေးပြီး သကျသာကီယ မျိုးကို တကောင်းအရောက် ခေါ်ပြီး တကောင်းဆက် သတိုးအာဒိစ္စရာဇာရဲ့သား ပျူစောထီးနဲ့အလောင်းမင်းတရားကို ဆက်စပ်ပေးပုံကို ကြည့်ပါ။

ယင်းသို့လျှင် မဟာသမ္မတမင်းမှ ပျူစောထီးတိုင် ဆက်နွယ်ခဲ့ပြီး၍ ပျူစောထီးမှ ရတနာသိင်္ဃမြို့တည် အလောင်းမင်းတရားကြီးတိုင် ဆက်နွယ်အပ်သော မျိုးတော်စဉ်ကု ဆိုဦးအံ့။

၁။ ပျူစောထီးမင်း ၂။ သားတော် ထီးမင်းယဉ်မင်း ၃။ သားတော် ယဉ်မင်းပိုက်မင်း ၄။ သားတော် ပိုက်သေဉ်လည်မင်း ၅။ သားတော် သေဉ်လည်ကြောင်မင်း ၆။ သားတော် ကြောင်ဇူရာဇ်မင်း ၇။ သားတော် သည်ထန်မင်း ၈။ သားတော် သာရမ္မန်ဖျားမင်း ၉။ သားတော် သိုက်တိုင်မင်း ၁၀။ သားတော် ခံလတ်မင်း ၁၁။ သားတော် ထွန်တိုက်မင်း ၁၂။ သားတော် ထွန်ပစ်မင်း ၁၃။ သားတော်ထွန်ချစ်မင်း ၁၄။ သားတော် ပိသိုမင်း ၁၅။ သားတော် ပိတ်တောင်မင်း ၁၆။ သားတော် သိမ်မင်း ၁၇။ သားတော် သိန်းခွန်မင်း ၁၈။ သားတော် ရွှေလောင်းမင်း ၁၉။ သားတော် ထွန်တင်မင်း ၂၀။ သားတော် ထွန်လွတ်မင်း ၂၁။ သားတော် စောခင်နှစ်မင်း ၂၂။ သားတော် ပျဉ်ပြားမင်း ၂၃။ သားတော် တန်နက်မင်း ၂၄။ သားတော်

ကြောင်ဖြူမင်း ၂၅။ သားတော် နော်ရထာမင်း ၂၆။ သားတော်
စောလူးမင်း ၂၇။ သားတော် စောယွမ်းမင်း ၂၈။ သားတော် အ
လောင်းစည်သူမင်း ၂၉။ သားတော် နရသူမင်း ၃၀။ သားတော်
မင်းယဉ်နရသိမ်မင်း ၁။ သားတော်နန္ဒသူရိယ ၂။ သားတော်မင်း
သိဒ္ဓိကာ ၃။ သားတော်မင်းဘဲကြီးရတနာ ၄။ သားတော်မင်းဘဲရ
တနာငယ် ၅။ သားတော်လမ္ဘူးမြို့စားရန္တသူရ ၆။ သားတော်ပေါက်
မြိုင်မြို့စားမင်းပုလဲ ၇။ သားတော်မြေနဲမင်းဒီကာ ၈။ သားတော်
အဝရွှေနန်းရှင်မိုးညှင်းမင်းတရား၏ ညီတော်ဖြစ်သော ဝပါနော်ရ
ထာ ၉။ သားတော်မြောက်ဘက်နော်ရထာ ၁၀။ သားတော်အသမ်
ယာ ၁၁။ သားတော်မင်းနေဝန်း ၁၂။ သားတော်မင်းရဲထွေး ၁၃။
သားတော်မင်းကြီးရွှေ ၁၄။ သားတော်မင်းဘိုးခင် ၁၅။ သားတော်
မင်းစစ်နိုင် ၁၆။ သားတော်သီရိမဟာဓမ္မရာဇာ ၁၇။ သားတော်ရတ
နာသိင်္ခမြို့တည် အလောင်းမင်းတရားကြီး(ကုန်း၊ ၁၊ ၁၉၆၇၊ ၁၄
-၁၅)။

မင်းစဉ်မင်းဆက်စာရင်းကို တစ်ခေါက်ဖတ်ကြည့်ရုံနဲ့ ခပ်ပေါ့ပေါ့ရေး
ထည့်ထားတယ်လို့ ထင်စရာပါ။ အလောင်းမင်းတရားလည်း သကျသာ
ကီအသမ္ဘိန္ဒရတ္တိယဖြစ်တယ်လို့ မင်းဆရာခံတဲ့ရဟန်းတော်များပဲ ရေးပေး
တာဖြစ်ပါလိမ့်မယ်။ ဥပမာ မှန်နန်းကို ရေးသားပြုစုတုန်းက မုံရွေးဆရာ
တော်၊ သော်ကပင်ဆရာတော်တို့က ဦးဆောင်ပြီး ရေးကြရပါတယ်။

ရွှေဥမင်ဘုရား၏ မင်းဆရာခံခြင်း၌(အပြစ်ဆိုဖွယ်)သာဝဇ္ဇ အဖြစ်
ဖြင့်ပြသည်ကို ဆ၍ မင်းဆရာဖြစ်ခြင်းငှာ မမက်မောရာ မင်းဆရာ
တို့မည်သည် မဟုတ်သည်၌လည်း အဟုတ်ကဲ့သို့ သူနှစ်သက်အောင်
ဆိုရချေသည်။ မောင်းထောင်ဆရာတော်သည် လေးကြိမ်မြောက်
အဝတည်မင်းတရား၏ မိဖုရားခေါင်ရှင်မင်းနုကို အသမ္ဘိန္ဒရတ္တိယအ

နှယ်ဖြစ်တော်မူသော ရှင်မိဖုရားခေါင်ကြီးသည်ဟု နိဂုံးအုပ်သမိုင်း
ထိုးရချေသည်။ စင်စစ်ကား ထိုရှင်မိဖုရားသည် ဒီပရင်းကျေး ဖလံ
ကုန်းရွာသူသမီး ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် မင်းဆရာအဖြစ်ဖြင့် အပြစ်
များသည်။ အာဇီဝပါရီသုဒ္ဓိသီလဖြစ်ခဲ့သည်။ ... မင်းဆရာ၊ စိုးဆ
ရာ၊ အရာထူးခံရသည်ကို အကောင်းဟု မမှတ်လင့်။ (ဝိနန္ဒာဿာ
၁၉၅၉၊ ၈၈-၈၉)

အခုအခါ ကျောက်စာအားကိုးနဲ့ပုဂံမင်းစာရင်းနဲ့နန်းရ၊ နန်းကျ
ရက်စွဲ သက္ကရာဇ်တွေ ဖော်ထုတ်နိုင်ပြီဖြစ်လို့ မှန်နန်းရာဇဝင်ပါ စာရင်းမ
ခိုင်မှန်း သိရပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ အများဆန္ဒကတော့ မဟာသမ္မတက သီပေါ
မင်းအထိ အာဒိစ္စဝံသ အသမ္ဘိန္ဒုဒတ္တိယလို့ယူမြဲယူဆနေကြပါတယ်။ ဆရာ
တော်တွေလည်း ရာဇဝလ္လဘ ဖြစ်လိုလှတယ်။

ပထမ မဟာရာဇဝင်(အများခေါ်မှန်နန်း)ကို ရေးသားဖို့ အဖွဲ့စာ
ရင်းက-

မုံရွေး ဇေတဝန်ဆရာတော်
သော်ကပင် ဆရာတော်
မဟာဓမ္မသင်္ကြံ(ခြည်ပါ တောင်ရွာမြောက်ရွာစား)
မြင်းစုဝန်ကြီး ဦးရောက်
မြဲတိုက်သံတော်ဆင့် ဦးချိန်
စာရေးတော်ကြီး ဦးဖျော်
ဘိသိက်တော်ဆက် ပုဏ္ဏားတော်ပညာရှိ ရာဇဒေဝ
ဘိသိက်တော်ဆက် ပုဏ္ဏားတော်ပညာရှိ ကုမုဒြိ
မြဲတိုက်သံတော်ဆင့် ဦးရွဲ
စာရေးတော်ကြီး ဦးလူကြီး
စာရေးတော်ကြီး ဦးအောင်သာ

အတွင်းဝန် ဆောမြို့စား မင်းကြီး သီရိမဟာနန္ဒသင်္ကြံနဲ့အတွင်းဝန်၊
အသည်ဝန် စဉ့်ကူးမြို့စား

မင်းမိန့်နဲ့ နောင် မှန်နန်းရာဇဝင်လို့ခေါ်တဲ့ပထမမဟာရာဇဝင်ကို ၃
မေ၊ ၁၈၂၉ ကစပြီး ရေးရလို့ ရှေ့ဆောင်ဦးစီးဆောင်ရွက်ရတဲ့ဆရာတော်
တွေကို ရာဇဝလ္လဘမင်း အကျွမ်းဝင်တဲ့မင်းဆရာခံသူတွေလို့ပဲ သတ်မှတ်
ရမှာဖြစ်ပါတယ်။ ပထမမဟာရာဇဝင်က ၁၄ ဒီဇင်ဘာ၊ ၁၈၂၁ အထိပဲ
ရေးပြီးတယ်။ နောက် ဒုတိယမဟာရာဇဝင်ကို ရေးခိုင်းပြန်တော့ ၁၆၊ မေ
၁၈၅၄ အထိပဲ ရေးပြီးပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ နန်းတော်မှာ နေ့စဉ်မှတ်ဘုရား
ဆိုနဲ့ နာမည်နဲ့ နန်းတွင်းရေးကို ပဓာနထားပြီး အဖြစ်အပျက်စုံ ရေးသား
ထားတာတွေကိုပဲ ပယ်သင့်၊ ဖြုတ်သင့်တာတွေကို ချန်ပြီး ဆက်ရေးပေးရုံ
ပဲ လုပ်ကြရတာဖြစ်တော့ ဘယ်သူရေးတယ်။ ဘယ်သူက စာမူပိုင်တယ်ဆို
တာ မရှိပါ။ ပုံနှိပ်တဲ့အခါ ဒုတိယမဟာရာဇဝင်တော်ကြီးကို ဒုတိယကိုဖြုတ်
ပြီး ကုန်းဘောင်ဆက် မဟာရာဇဝင်တော်ကြီးလို့ပြင်ဆင်တယ်။ စုဆောင်း
ပြုစုသူလို့ ဦးမောင်မောင်တင် KSM, ATM က နာမည်ခံတယ်။ မုံရွေးဇေ
တဝန်ဆရာတော်ဦးဥတ္တမဗုဒ္ဓိက ၈ ဇန်နဝါရီ၊ ၁၉၅၇ က ဒီကျမ်းမှာ မင်း
တုန်းမင်း ရှင်ဘုရင်ဖြစ်စ ၁၆ မေ၊ ၁၈၅၄ က သီပေါမင်း နန်းကျတဲ့ ၂၉
နိုဝင်ဘာ၊ ၁၈၈၅ အထိ အထက်က မရေးဖြစ်ဘဲ ကျန်နေတဲ့အပိုင်းကို နေ့
စဉ်မှတ်ဘုရား နာမည်ပါရှိတဲ့ပုရပိုက်တွေက လိုသမျှ အကြောင်းအရာကို
ကောက်ယူဆက်စပ်ပြီး တကယ်ရေးတဲ့လူက မုံရွာမြို့နယ်၊ တနောင်းတော
ရွာဇာတိ ဦးပေါ်ဦးလျှောက်ထုံး၊ အယူတော်မင်္ဂလာလျှောက်ထုံးစတဲ့
ကျမ်းတွေရေးတဲ့ ဦးအောင် ဖြစ်တယ်လို့ ပြောဖူးပါတယ်။ ဒီလိုစုဆောင်း
ရေးသားတဲ့အခါ အင်္ဂလိပ်ခေတ်ကို ရောက်နေပြီဖြစ်လို့ အင်္ဂလိပ်မင်း မ
နှစ်သက်မယ့်အကြောင်းအရာတွေကို ဖြုတ်ထားခဲ့မယ်လို့ထင်ရပါတယ်။
ဦးကုလား ၁၇၁၅ လောက်ကရေးတဲ့မဟာရာဇဝင် ပဏာမစကားမှာ ရှင်

ဘုရင်ကို မြှောက်မပြောဘူးဆိုတာ ထင်ရှားအောင်—

မဟာသမ္မတမင်း၊ မန္တတ်မင်း၊ ဓမ္မာသောကမင်းတို့သည် ကြီးသော အာနုဘော်ရှိကုန်၏။ ...ထိုသို့သော မင်းစင်လျက်လည်း ပျယ်ခြင်း၊ ကုန်ခြင်းသို့ရောက်ခဲ့၏ ဟူ၍ ဆိုသောစကားသည် အနိစ္စအစရှိသော ကမ္မဋ္ဌာန်းနှင့်ယှဉ်၍ ဆိုလတ္တံ့သည်ဖြစ်၍ သူတော်ကောင်းတို့သည် များသော အစီးအပွား ဖြစ်လတ္တံ့။ ကောင်းစွာ မှတ်ကုန်၊ နာကုန်ရာ ၏။ (ကုလား ၁၊ ၁၉၆၀၊ ၄)။

အပေါ်မှာ ပြောပြခဲ့တဲ့မုံရွေးဆရာတော်က မဟာရာဇဝင်ကျော် ခေါ် ရာဇိန္ဒရာဇဝရမဏ္ဍနီကို ရေးတဲ့အခါ မှန်နန်းရေးစဉ်က မင်းကြိုက်၊ အခုသူကြိုက် ရေးမယ် ထင်ရပေမယ့်မှန်နန်းအတိုင်းပဲ သိပ်မထူးပါ။ (မောင်မောင်ခိုင် ၁၉၇၆၊ ၁၁-၁၆)။

သမိုင်းရဲ့သမိုင်း (၈)*

ပဒေသရာဇ်လက်စွဲကျမ်း(ရာဇဝါဒ)အဖြစ်သုံးရန် စကြာဝတေးမင်းကို “တစ်နေ့တော့ သေမှာပဲ” အခု လိုချင်တာ ရနေလို့ သိပ်မာနတွေ ကြီးမနေနဲ့လို့ ဆုံးမချင်တယ်။

ဦးကုလားရေးတဲ့ မဟာရာဇဝင်ဟာ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း ရှုဖို့ ကမ္ဘာ့ဌာန်းစာပဲလို့ ရှင်းရှင်းရေးသလို မှန်နန်းမှာလဲ ရေးပါတယ်။

“ရာဇဝင်မည်သည်ကား မင်းနှင့်စပ်သော စကားသာတကား၊ မပြုစု မသုတ်သင် မစီရင်သင့်”ဟု သူတစ်ပါးတို့ အပြစ်တင်ဖွယ်ရှိသည် ဖြစ်၍ ရာဇဝင်ကို နာခံကြည့်ရှုသဖြင့် ကမ္ဘာ့သုတေသနကဏ္ဍက သုတမယအစရှိသော ဉာဏ်ပီတိ ပါမောဇီပွားများခြင်း ကမ္ဘာ့ဌာန်းမြောက်ခြင်း ဖြစ်ရာသောကြောင့် မင်းနှင့်စပ်သော စကားသာမဟုတ်၊ အကျိုးရှိသည်သာဖြစ်၍ ရာဇဝင်ကျမ်းကို တည်ကြည်စွာ နာလင့်ကုန်။(မှန်နန်း ၁၊ ၁၉၆၃၊ ၈)

အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ ဆိုတာတွေကို ရာဇဝင်ထက် ပိုပြီးရှင်းအောင် ပြောလာနိုင်တဲ့ကျမ်း ရှိသေးသလားလို့တောင် ပြောလိုဟန် ရှိတယ်။

ဘုရင်နရသီဟပတေ့ ၁၂၅၆-၁၂၈၇ က တရုတ်ရန်ကို မတားနိုင်လို့ သိတဲ့အခါ လှေကြီးနဲ့မြစ်ကို စုန်ပြေးဖို့စဉ်တယ်။ လူများလို့ လှေမဆန့်လို့ မောင်းမ(အတွင်းစေ)သုံးရာကို ခြေလက်ကြိုးတုပ်ပြီး ရေချစေလို့အမိန့်ပေးတဲ့အခါ ဆရာတော်(ဘွဲ့အမည်မသိ)လာပြီး-

မင်းကြီး သံသရာဝယ် ကျင်လည်သမျှသော သတ္တဝါတို့သည် လူ၏ အဖြစ်ကို ရရန် အလွန်ခဲလှသည်။ လူ၏ အဖြစ်ကိုပင် ရသည်ရှိသော်

* သင့်ဘဝမဂ္ဂဇင်း၊ အမှတ်(၈)၊ ဒီဇင်ဘာ၊ ၁၉၉၈။

လည်း ဘုရားဖြစ်တော်မူသော ကာလကို ရခဲလှသည်။ ထိုသူတို့ကို ရေဝယ်ပစ်သော မကောင်းမှုကိုလည်း မင်းကြီးခံတော်မူတုတ်မရှိ။ ရေဝယ်ပစ်ချသော နောင်လာလတ္တံ့သော မင်းတို့သော်လည်း အစဉ် ဆိုချင်စရာ ဥဒါန်းမော်ကွန်း ဖြစ်ရစ်လေတော့မည်ဖြစ်သောကြောင့် လှေတွင် မဆံ့သမျှသော အတွင်းစေမိန်းမတို့ကို ကြိုက်သောလူ၊ ရဟန်းတို့ဆောင်ယူလေတော့ဟူ၍ အမိန့်တော်ရှိလျှင် အသက်အလှူကိုပေးသည်လည်း မည်တော်မူတော့သည်။ ပြုစုတော်မူသည်လည်း မည်တော့သည်။(ကုလား၊ ၁၊ ၁၉၆၀၊ ၃၀၀-၃၀၁)

ဒီနေရာမှာ မင်းကိုဆုံးမတဲ့ဆရာဘုန်းကြီးဟာ ရာဇဝင်ဆရာပဲ ဖြစ်မယ်ထင်ပါတယ်။ တစ်ကယ့်အဖြစ်အပျက် မဟုတ်ဘဲ နောင်လာမယ့်မင်းတွေ “အသက်ကို အသက်မမှတ် သတ်ချင်တိုင်းသတ်” မှာကို တားချင်တဲ့ သဘောနဲ့ရာဇဝင်ဆရာက ပုံပြင်လေးတစ်ခုထွင်ပြီး ထည့်ထားတာဖြစ်မယ်ထင်ပါတယ်။ အဲဒီလိုပဲ မိဖုရားဖွားစော ပြောသယောင်နဲ့ပုဂံပြန်ခါနီး မင်းကို သတိပေးစကား ပြောတယ်။

အလောင်းမင်းကြီး ဘုံသုံးပါး၌ ကျင်လည်သောဒုက္ခိတသတ္တဝါအပေါင်းတို့သည်ကား လောကဓံတရား ရှစ်ပါးမှမကင်း၊ ကျွန်းငယ်နှစ်ထောင်အရံရှိသော ကျွန်းကြီး ၄ ကျွန်းနှင့်နတ်ပြည် ၂ ထပ်ကို အစိုးရသော စကြာဝတေးမန္တာတ်မင်း ဝင်လျက်လည်း နာနာဘာဝ ဝိနာဘာဝတရားတော်မှမကင်း၊ ဟောတော်မူသောတရားကိုပညာတော်ဖြင့် ဆင်ခြင်တော်မူသည်ဖြစ်မှ နှလုံးတော် နှောင့်ယှက်ခြင်း ကင်းတော်မူမည်။(ကုလား၊ ၁၊ ၁၉၆၀၊ ၃၀၃)။

မင်းကိုလည်း ငါလူတစ်ယောက်ပါကလားလို့ မကြာခဏ သတိပေးဖို့လိုတယ်။ မိဖုရားဖွားစောက ဆက်ပြီး သတိပေးဟန်နဲ့ရာဇဝင်ဆရာက မင်းကို ဆုံးမပြန်တယ်။ မင်းကို ဆုံးမဟန်ကို ပုံစံလေးမျိုး ခွဲလို့ရပါတယ်။

(က) အကြာအရှည် စိုးမိုးအုပ်ချုပ်ခွင့်ရဖို့

(ခ) သားတော်အစဉ် မြေးတော်အဆက် မြစ်တော်အညွန့် အခွန်ရှည်
အောင် စိုးအုပ်ချုပ်ခွင့်ရဖို့

(ဂ) နိုင်ငံတိုင်း အေးချမ်းသာယာတိုးတက်ဖို့နဲ့

(ဃ) သာသနာတော်ကို ချီးမြှင့်နိုင်ဖို့ ဖြစ်ပါတယ်။

(က) အကြာအရှည် စိုးမိုးအုပ်ချုပ်ခွင့် ရဖို့ဆိုရာမှာ ရှင်ဘုရင်တိုင်း
နန်းသက်ရှည်ချင်ကြတာကို ဆိုလိုပါတယ်။

ဘုရင်တစ်ပါးဟာ ဗေဒင်ကိန်းခန်းအရ ဆက်လက်အုပ်စိုးခွင့် တစ်
ဆယ့်နှစ်နှစ်ပဲ ရှိတယ်လို့ဆိုတဲ့အခါ ဆရာတော်သံဃာတော်တွေကို တင်
လျှောက်အကြံဉာဏ်တောင်းခဲ့ပါတယ်။ အဲဒီအခါ နန်းသက်ရှည်ဖို့

အသက်တိုအံ့သည်ကို ရှောင်ကွင်း၍ အသက်ရှည်စိမ့်သောငှာ ရေ
သန့်သောက်နိုင်ကြပါစေဟု ရေစစ်လှူပါ။ ခိုကိုးစရာ နေရာ နားရာ
အိမ်ဂေဟာ ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းပါ။ သူအိုသူနာတို့ကို ကျွေးမွေး
ကုသ စောင့်ရှောက်ပါ။ ဘုရင်မင်းမြတ် ယခု ပြောခဲ့သည့် နည်းတူ
ပျက်စီးယွင်းယိုလျက်ရှိသော အဆောက်အအုံတို့ကို ပြင်ပါ။ ငါးပါး
သီလကို လုံအောင် အထူးပြု၍ စောင့်ထိန်းပါ။ ဥပေါသထသီတင်း
နေ့များမှာ ရှစ်ပါးသီလစောင့်ပါ။ (မဟာဝင်၊ ၁၉၅၀၊ ၂၅၁-၂၅၂၊
သီလဝံသ ၁၉၆၅၊ ၁၁၂-၁၁၄)။

အကြံဉာဏ်အတိုင်း လုပ်တဲ့အခါ နန်းသက်လေးဆယ့်လေးနှစ်နေရ
တယ်လို့ဆိုပါတယ်။ မိဖုရားစောကို အသုံးပြုပြီး ရာဇဝင်ဆရာက နောင်
ရှင်ဘုရင်ဖြစ်မယ့်လူတွေကို ဆုံးမပြန်တယ်။ “အထက်က လျှောက်ပါသည်
ကို ယူတော်မမူ” လို့ ခုဒ္ဒကွေ့တော်ပြီမဟုတ်လားဆိုတဲ့ စကားကိုလည်း သုံးပါ
တယ်။

- ၁။ ပြည်ဝမ်းကို မဖောက်လျှောက်ရာမှာ ပြည်ကြီးဝမ်းနှင့် တူသော သေ
ဌေးသူကြွယ်တို့ကို အပြစ်မရှိဘဲလျက် အပြစ်ရှာတော်မူ၍ ဥစ္စာရွှေငွေ
တို့ကို ဖျက်ဆီးသိမ်းယူခြင်း၊ သေဌေးသူကြွယ်တို့ကို သေသောအခါအ
မွေခံသောသားသမီးရှိလျက် အမွေမခံရ ပြစ်ပြစ်ကုန်အောင် သိမ်းယူ
တော်မူခြင်းသည်လည်း ပြည်ဝမ်းကို ဖောက်သည်မည်၏။
- ၂။ ပြည့်ဦးကင်းကို မနှိမ်ရာ လျှောက်ရာမှာ ပြည့်ဦးကင်းနှင့်တူသော မှူး
ကြီး မတ်ခိုင်တို့ကို အမျက်တော် ရှိလျှင် မထောက်မချင့် မဆင်မခြင်
ကွပ်ညှပ်တော်မူခြင်းသည်ကား ပြည့်ဦးကင်းကို နှိမ်သည်မည်၏။
- ၃။ ပြည့်တံခွန်ကို မလှဲရာ လျှောက်ရာမှာ ပြည်၏ တံခွန်နှင့်တူသော ရသေ့၊
ရဟန်း၊ ပညာရှိတို့ကို အမျက်တော် ရှိလျှင် မစုံမစမ်း မထောက်မရှု
မျက်တော်မူခြင်းသည်ကား ပြည့်တံခွန်ကို လှဲသည်မည်၏။
- ၄။ ပြည့်မျက်စိကို မထုတ်ရာ လျှောက်ရာမှာ ပြည်၏ မျက်စိနှင့် တူသော
ပိဋကတ်ဗေဒင်တတ်သော ပညာရှိပုရောဟိတ်တို့ကို အမျက်ရှိလျှင် ဆီး
တားပိတ်ဆို့တော်မမူ ရှုပ်ရှုပ်ချုံ့ချုံ့ မျက်တော်မူခြင်းသည်ကား ပြည့်မျက်
စိကို ထုတ်သည်မည်၏။
- ၅။ ပြည့်စွယ်ကို မချိုးရာ လျှောက်ရာမှာ ပြည်ကြီးအစွယ်နှင့်တူသောမင်း
ညီမင်းသားတို့ကို အမျက်တော်ရှိလျှင် ရှေ့ကို ထောက်ရှုတော်မမူ၊ မျက်
တော်မူခြင်းသည်ကား ပြည့်စွယ်ကို ချိုးသည်မည်၏။
- ၆။ ပြည့်မျက်နှာကို မဖျက်ရာ လျှောက်ရာမှာ ပြည်၏ မျက်နှာနှင့်တူသော
မိဘလင်သားတို့၏ ကြေးမုံသဖွယ်ဖြစ်သော သူ၏ သားသမီးတို့ကို အ
နိုင်အထက် ယူတော်မူခြင်းသည်ကား ပြည်၏ မျက်နှာကို ဖျက်သည်
မည်၏။
- ၇။ ပြည့်နားကို မပိတ်ရာ လျှောက်ရာမှာ ပြည်၏ နားနှင့်တူသော သူလျှို့
တို့ကို မယုံမကြည်ဟု လျင်လျင်ထက်ထက် ဖယ်ရှားတော်မူခြင်းသည်

ကား ပြည်နားကို ပိတ်သည်မည်၏။

၈၂၉။ ပြည့်ခြေ၊ ပြည့်လက်ကို မဖြတ်ရာ လျှောက်ရာမှာ ပြည်သူ၏ခြေ
လက်ဖြစ်သော သူရဲ၊ သူခက်တို့ကို အမျက်တော် ရှိလျှင် သံသရာ၊
ပစ္စုပ္ပန်နှစ်ပါးကိုထောက်ရှုတော်မမူ၊ သတ်ဖြတ်ခြင်းသည်ကား ပြည့်
ခြေပြည့်လက်ကို ဖြတ်သည်မည်။(မှန်နန်း၊ ၁၊ ၁၉၆၃၊ ပိုဒ် ၁၅၂၊
၃၅၆၊ ၃၅၇)

ဘုရင်မင်းတစ်ပါးဟာ မဖျက်ဆီးရာသော ကိုးမျိုးကို သိလျက်၊ မသိ
လို့ ဖျက်ဆီးမိပြီဆိုလျှင် ကိုယ့်ပျက်စီးရာကို ကိုယ်ပင်ပြုတယ်လို့ ပြောနိုင်
ပါတယ်။

(ခ) သားတော်အစဉ် မြေးတော်အဆက် မြစ်တော်အညွန့် အစွန့်
ရှည်အောင် စိုးအုပ်ခွင့်ရရန် ပေးတဲ့အကြံဉာဏ်က မင်းကျင့်တရား(၁၀)
ပါးကို မြဲရမယ်လို့ ပြောတယ်။

(၁၀)ပါးက-

(၁) အလှူပေးခြင်း၊

(၂) ငါးပါးသီလ ဆောက်တည်ခြင်း၊

(၃) ပေးကမ်းစွန့်ကြဲခြင်း၊

(၄) ဖြောင့်မတ်ခြင်း၊

(၅) နူးညံ့ခြင်း၊

(၆) ရှစ်ပါးသီလ ဆောက်တည်ခြင်း၊

(၇) အမျက်မထွက်ခြင်း၊

(၈) ပြည်သူတို့ကို မညှဉ်းဆဲခြင်း၊

(၉) သည်းခံခြင်း၊

(၁၀) ပြည်သူတို့နှင့် မဆန့်ကျင်ခြင်း(မှန်နန်း၊ ၁၊ ၁၉၆၃၊ ပိုဒ် ၅၃၊

၆၈)

မင်းကျင့်တရားရှစ်ပါးလည်း ရှိသေးတယ်။

- ၁။ သိကြားမင်းသည် သတ္တဝါတို့အား နှိပ်ခြင်း၊ ချီးမြှောက်ခြင်း၊ ပြုသကဲ့သို့ ပြည်သူလူထုအပေါင်းတို့အား နှိပ်ခြင်း၊ ချီးမြှောက်ခြင်းကိုပြုရာ၏။
  - ၂။ နေသည် ရှစ်လတိုင်တိုင် မိမိအရောင်ဖြင့် ရေကို ခန်းခြောက်စေသကဲ့သို့ တိုင်းနိုင်ငံတို့၌ အခွန်အတုပ်တို့ကို ဖြည်းဖြည်းခံယူရာ၏။
  - ၃။ လေသည် သတ္တဝါတို့ ကိုယ်တွင်းကိုဝင်၍ သွားသကဲ့သို့ သူလျှိုဖြင့် သူတစ်ပါးအကြောင်းကို သိအောင် ပြုရာ၏။
  - ၄။ ယမမင်းသည် ချစ်သသူ၊ မုန်းသူမရွေးဘဲ အလျောက် သေစေသကဲ့သို့ ချစ်သူ၊ မုန်းသူမဟုတ် အပြစ်နှင့်လျော်စွာ ဒဏ်ပေးရာ၏။
  - ၅။ သမုဒ္ဒရာသည် တောင့်တခြင်းမရှိ၍ မြစ်ငယ်တို့ စီးဆင်းရာဖြစ်သကဲ့သို့ ဥစ္စာစည်းစိမ်ကို မတောင့်တရာ။
  - ၆။ လပြည့်ဝန်းကို မြင်သော သူတို့သည် နှစ်လို ကုန်သကဲ့သို့ ခပ်သိမ်းသောသူတို့သည် မင်း၏မျက်နှာကို မြင်ယောင်ပြုရာ၏။
  - ၇။ မြေကြီးသည် ကောင်း မကောင်းသော သူတို့ကို အညီအမျှ ရွက်ဆောင်သကဲ့သို့ တိုင်းကားပြည်ရွာ ဇနပုဒ်တို့ကို ရွက်ဆောင်ရာ၏။
  - ၈။ မိုးနတ်သားသည် မိုးလေးလပတ်လုံး ရွာစေသကဲ့သို့ သူရဲ၊ သူခက်တို့အား မျိုးရိက္ခာဖြင့် နှစ်သက်စေရာ၏။
- (မှန်နန်း၊ ၁၊ ၁၉၆၃၊ ပိုဒ် ၅၃၊ ၆၈-၆၉)

(၈) တိုင်းနိုင်ငံ စည်ပင်စေဖို့ အပရိဟာနိယတရားခုနစ်ပါးကို လိုက်နာသင့်တယ်။

- ၁။ အကြိမ်များစွာ မပြတ်စည်းဝေးခြင်း။

- ၂။ အညီအညွတ်စည်းဝေး၍ အညီအညွတ်ထခြင်း၊ ပြုအပ်သောကိစ္စကို အညီအညွတ်ပြုခြင်း။
- ၃။ ရှေးမင်းတို့ မပညတ်သည်ကို မပညတ်၊ ပညတ်ပြီးသည်ကိုလည်း မဖျက်၊ ပညတ်တိုင်း ကျင့်ခြင်း။
- ၄။ ကြီးသူတို့ကို ရိုသေပူဇော်သည်၊ ကြီးသူတို့စကားကို နာခံယူခြင်း။
- ၅။ အမျိုးသမီးငယ်တို့ကို အနိုင်အထက် မသိမ်းယူခြင်း။
- ၆။ ပြည်တွင်းပြည်ပစောင့်သောနတ်တို့ကို ဗလိနတ်စာ ပေးမြဲပေးခြင်း။
- ၇။ ရဟန်းပုဏ္ဏားတို့ကို တရားနှင့်အညီ စောင့်ရှောက်လုံခြုံစေခြင်း။
(မှန်နန်း၊ ၁၊ ၁၉၆၃၊ ပိုဒ် ၅၄၊ ၆၉)

ပြည်ရွာစည်ပင်စေဖို့ အကြောင်းလေးပါးကတော့-

- ၁။ လယ်လုပ်သူ များစေခြင်း။
- ၂။ ကုန်သွယ်မှု များစေခြင်း။
- ၃။ သီတင်းသီလရှိသောအမတ် များစေခြင်း။
- ၄။ များသောအကြားအမြင်ရှိသော သီလရှိသောရဟန်းများစေခြင်း။
(မှန်နန်း၊ ၁၊ ၁၉၆၃၊ ပိုဒ် ၆၃၊ ၇၃)

(ဆ) သာသနာကို ချီးမြှင့်ခြင်းဆိုရာမှာ မြတ်စွာဘုရားသာသနာအနှစ်ငါးထောင် တည်ဖို့ ပြောဆိုမြဲဖြစ်မယ်။ သာသနာ့ကွယ်ရဖို့ တရားငါးပါးရှိတယ်။

ပထမနည်းကတော့ အင်္ဂုတ္တိုရ်၊ သာသနာ့ကွယ်ကြောင်း တရားပေါင်းကား တရားမနာ၊ စာပေမသင်၊ နှုတ်တင်မဆောင်၊ သိအောင်မမှတ်၊ ပဋိပတ်ကွာ၊ ဤငါးဖြာတည်း။

ဒုတိယနည်း နောက်လာတို့ပြင်၊ စာသင်ပယ်လျော၊ ကျယ်မဟောကြ

ကျယ်မချနှင့်၊ ကျယ်စွာမအံ၊ မကြံမစည်၊ ဤငါးမည်တည်း။

တတိယနည်း ခါတစ်နည်းမှာ အက္ခရာပုဒ်ပျက်၊ လေ့ကျက်သင်ကြ၊ ဆုံးမ မယူ၊ စာချသူရှား၊ လာဘ်များအောင်ကြံ၊ ခိုက်ရန်ကွဲပြား၊ ဤငါးပါး သည် ဘုရားသာသနာ ကွယ်ကြောင်းတည်း။ (ဩဘာသ ၁၉၇၅၊ ၅၅၆)။

အခုပြောတဲ့အချက်တွေ မရှိအောင် လုပ်ရင်၊ သာသနာစည်ပင်ပြန့်ပွားရေးလုပ်ရင်၊ သာသနာချီးမြှင့်ရာ ရောက်ပါတယ်။ ပဒေသရာဇ်ခေတ်က ခေတ်သစ်ကို ကူးလာပေမယ့်အထက်က လေ့လာတင်ပြခဲ့တဲ့အချက်တွေဟာ နိုင်ငံအုပ်ချုပ်သူတိုင်းအတွက် ကျေးဇူးပြုနိုင်တယ်လို့ထင်ပါတယ်။ ဒီအချက်တွေ အကုန်လုံးဟာ ရာဇဝင်ကျမ်းတွေမှာပါပြီးဖြစ်လို့ မြန်မာရာဇဝင်ကျမ်းတွေရဲ့သမိုင်းဟာပဲ၊ မြန်မာတို့အတွက် ပစ္စုပ္ပန်နဲ့အနာဂတ် ဆက်သွယ်ပြီး သင်ခန်းစာယူစရာ အချက်တွေ အများကြီးပေါ်ထွက်လာနိုင်တယ်။ အချုပ်အားဖြင့် မင်းကိုဆုံးမတဲ့နေရာမှာ မြန်မာရာဇဝင်တွေဟာ အထူးကောင်းမွန် ပြည့်စုံတယ်လို့ ထင်ပါတယ်။

မြန်မာစာပေသမိုင်းအစ *

ရှေးဟောင်းမြန်မာရာဇဝင်ကို ပုံစံသစ်နဲ့ရေးဖို့ အရင်အနှစ်လေးဆယ် လောက်က ကျွန်တော် စတင်ကြိုးစားတဲ့အခါ ဦးသိန်းဟန်က အများကြီး ကူညီတယ်။ နောက် ၁၉၆၅ က ၁၉၈၂ ထိ ကျွန်တော် အညာမှာနေရတော့ ဦးသိန်းဟန်က ကိုသန်းထွန်း မန္တလေးရောက်သွားတာ ရှေးမှတ်တမ်းတွေ စဖြစ်တာပေါ့လို့ ဝမ်းသာစကား ပြောပါတယ်။ ဒါတွေကြောင့် ဦးသိန်းဟန် ကို သတိရအောက်မေ့ပြီး ဒီစာတမ်းကို ရေးပါတယ်။

စာရေးပညာ မထွန်းကားမီ လူသတ္တဝါတွေ စကားစပြီး ပြောတတ် ကြတဲ့အခါကပဲ ပုံပြင်တွေ ပြောတယ်။ သီချင်းသီဆိုတယ်၊ ရှေးရှေးကလူ တွေ ပြောခဲ့ဆိုခဲ့တာတွေစုပြီး စာနဲ့ရေးဖြစ်တာ သိပ်မကြာသေးပါဘူး။ ရှင်းရှင်းပြောချင်တာက မြန်မာတွေ စာရေးပညာ မတတ်ခင်ကပဲ မြန်မာ စာပေ ရှိနှင့်ပြီ။ စာကို ပေမှာ ချရေးတော့ ဘာကိုရေးကြမှာလဲဆိုရင် အ စဉ်အဆက် ရှေးရှေးက ပြောခဲ့ဆိုခဲ့တာတွေကိုပဲ ရေးကြမှာပေါ့။ အရင် တောင်ပေါ်ဒေသ သမပိုင်းမှာနေစဉ် မြန်မာနိုင်ငံ အလယ်ပိုင်း မြေပြန့်ကို မရောက်ခင်က ပြောခဲ့ဆိုခဲ့တာတွေကို မပျောက်မပျက်ရအောင် မှတ်တမ်း တင်ကြမယ်လို့လဲ တွေးဆပြီး ပြောနိုင်ပါတယ်။ မြန်မာတွေ မြန်မာနိုင်ငံ အလယ်ပိုင်းကို မလာရောက်ခင်က ဘယ်မှာနေခဲ့ကြသလဲလို့မေးရင် အ မေးသာရှိမယ်၊ အဖြေမပေါ်ဘူး။ ဘာပြုလို့လဲဆိုတော့ ခိုင်ခိုင်မာမာပြော စရာ သက်သေအထောက်အထားမရှိလို့ပါပဲ။ မှန်းဆကြည့်ပါဆိုရင် တ ရုတ်နိုင်ငံအနောက်မြောက်ထောင့် ဖြစ်ကောင်းရဲ့လို့ပြောမယ်။ အရင်အ နှစ်လေးထောင်(၂၀၀၀ ဘီစီ)က တောင်ဘက်ကို တဖြည်းဖြည်းတရွေ့ရွေ့

* သင့်ဘဝမဂ္ဂဇင်း၊ ဒီဇင်ဘာ၊ ၁၉၉၁ - ဧပြီ၊ ၁၉၉၃

ပြောင်းရွှေ့လာကြမယ်။ အရင်အနှစ်တစ်ထောင် တစ်ရာလောက်ကျတော့ မြန်မာနိုင်ငံတိုင်းကို ရောက်လာပြီး အတည်အမြဲ နေကြတော့မယ်ဆိုတော့ မွန်လူမျိုး၊ ယူလူမျိုးတွေနဲ့တွေ့ကြတယ်။ ဒီလူတွေက အိန္ဒိယ ဓလေ့ကို တော်တော်များများ လက်ခံကျင့်သုံးနေကြပြီဖြစ်လို့ ဗြဟ္မဏဝါဒ၊ ဗုဒ္ဓဝါဒတွေကို တတ်ကျွမ်းပြီးသား ဖြစ်တယ်။ မြန်မာတွေက ၁၀ ရာစုနှစ်လောက်မှာ အများအပြား ဗုဒ္ဓသာသနာဝင် ဖြစ်လာစရာရှိပါတယ်။ အိန္ဒိယအရင်းခံဖြစ်တဲ့ အက္ခရာတွေ သုံးပြီး စာရေးနည်းကို ၁၁ ရာစုနှစ်လောက်မှာပဲ တတ်မြောက်လာကြပါပြီ။ စာရေးနည်းတတ်တာနဲ့ အနိရုဒ္ဓ (၁၀၄၄-၁၁၇၇) နိုင်ငံချဲ့တဲ့ကာလနဲ့ ထပ်တူလောက် ဖြစ်မယ်လို့မှန်းဆပါတယ်။

မြန်မာတွေဟာ ဗုဒ္ဓသာသနာဝင် မဖြစ်မီက နတ်ကိုးကြမယ်၊ သူတို့အနေအထိုင်အစစမှာ နတ်ယုံကြည်မှုကို ရှေ့တန်းထားပြီး စဉ်းစားဆောင်ရွက်ကြမှာပေါ့။ ဒီတော့ ဗုဒ္ဓသာသနာဝင်ဖြစ်လာတဲ့အခါ သူတို့ရဲ့ အနေအထိုင်ပုံစံဟာ အရင်အနေအထိုင်နဲ့လုံးဝမတူတော့ဘူးလို့ မပြောနိုင်ပေမယ့် နည်းနည်းကွဲလာတာတော့ အမှန်ပဲ။ ဒီလိုဆိုရင် သူတို့မြန်မာနိုင်ငံမြေပြန့်ရောက်ပြီး ဗုဒ္ဓသာသနာဝင်ဖြစ်လာကြခင်က သီချင်း၊ ပုံပြင်၊ စကားပုံ၊ စကားထာ၊ ရိုးရာဓလေ့ကျင့်ထုံး၊ တရားစွဲဆိုပုံ၊ အပြစ်ဒဏ်ပေးပုံတွေဟာလည်း တောင်ပေါ်မှာနေတုန်းက နတ်ကိုးကွယ်သူများရဲ့ ဓလေ့နဲ့ ကွာခြားသင့်သလောက် ကွာခြားရမယ်။ ဒီလိုချင်းချက်ထား ပြောရတာက ဗုဒ္ဓသာသနာကလည်း နတ်အယူကို အစအနမူမကျန်ရအောင် အားလုံးနှိပ်ကွပ်ဖျက်ဆီးပစ်လိုက်တယ်လို့ မတွေ့ရဘူး။ ဥပမာ - သီတင်းတစ်ပတ်တစ်ခါလောက် ကျောင်းဘုရားသွားပြီးတော့ ငါးပါး၊ ရှစ်ပါးသီလခံယူသလို နေ့စဉ်လုပ်ငန်းကျတော့လည်း တံငါက နတ်ကိုးပြီး ငါးဖမ်းမြဲ၊ မုဆိုးကလည်း နတ်ကိုးပြီး အမဲလိုက်မြဲပါပဲ။ နေသာအောင်ညှိ (Ambivale-

nce)ပြီးနေကြမယ့်သဘောပေါ့။ ကနေ့အထိလည်း ရှေးထုံးနဲ့ခေတ်သဘောကို ညှိနေကြရပါတယ်။ နတ်ဆိုတာလဲ ယုံတဲ့လူအဖို့ တစ်ကယ်ဟုတ်နေတာပဲ။ နတ်ကိုးရင် “မ”တယ်၊ မထေမဲ့မြင်လုပ်ရင် “ကိုင်”တယ်ဆိုတာ တစ်ကယ်ယုံပြီး မပူဇော် မပသဘဲ မနေရဲဘူး။

နတ်ကို ဒေသအလိုက်၊ လုပ်ငန်းအလိုက် အမည်တပ်ပြီး ကိုးရတယ်ဆိုတော့ ဘယ်နတ်ဟာ ဘယ်တုံးက စပေါ်တယ်ဆိုတာ မှတ်မိကြတယ်။ သူ့အကြောင်းပြောတဲ့ပုံပြင်ထဲကပဲ သမိုင်းကြောင်းကို ဖော်ထုတ်နိုင်တယ်။ အတိအကျ မပေါ်တောင် မှန်းဆလို့ရပြီ။ လူ့ဘဝက တစ်နည်းတစ်ဖုံစွမ်းတဲ့လူတစ်ယောက်ဟာ ရောဂါဝေဒနာကြောင့် မဟုတ်ဘဲ ရုတ်တရက် “အစိမ်းသေ”သေရတဲ့အခါ နတ်ဖြစ်တယ်။ နတ်ဝင်သည်ကတစ်ဆင့် သူ့ဘာလိုချင်တယ်ဆိုတာ လူတွေကို ပြောတော့ လုပ်ပေးကြရတယ်။ သူကလည်း ပြန်ပြီးကျေးဇူးတုံ့တဲ့သဘောရှိတော့ ပသပြီးဆုတောင်းတဲ့အပေးအယူသဘော ပေါ်လာတယ်။ နတ်ချင်းဆိုတာလည်း ရှိလာတယ်။ ဒီနတ်ချင်းတွေဟာ ရှေးမြန်မာတွေရဲ့စာမတတ်ခင်က ရှိခဲ့တဲ့စာပေဖြစ်ပါတယ်။ လူကို သတ်ပြီး နတ်ပသတဲ့အထိ ရှိတယ်။ နောက်တော့ လူ၊ ကြက်၊ ငှက်၊ ဝက်၊ ကျွဲ၊ နွားသတ်ပြီး ပသတာကို ပိတ်ပင်တဲ့အမိန့်တော်တွေ ရှိတယ်။ လယ်ယာစိုက်ခင်းမှာ ကောက်စိုက်ချိန်၊ ကောက်သိမ်းချိန်တွေမှာ ပသကြ မြဲဖြစ်သလို နောက်တော့ ဗုဒ္ဓသာသနာရဲ့ဝါဝင်ဝါထွက်ပွဲနဲ့ညှိပြီး လုပ်လာကြတာလည်း ရှိမယ်။ ခံတပ်တည်တဲ့အခါ၊ ရွာတည်တဲ့အခါ လူစတေးရတယ်ဆိုတဲ့ပုံပြင်တွေ ကြားဖူးကြမှာပါ။ နတ်ကိုးသလို မြွေနဂါးကိုလည်း ကိုးတယ်။ တကောင်းဘိုးတော်ကြီးဆိုရင် မြွေနဂါးလို့ယူဆကြတယ်။ သစ်ပင်ကြီးရင်လည်း နတ်(ရုက္ခစိုး)အစောင့်ရှိတယ်၊ ပူဇော်ရတယ်။ ဗုဒ္ဓသာသနာဝင် ဖြစ်လာကြတော့ တောစောင့်နတ်၊ တောင်စောင့်နတ်ဆိုပြီးအမျှဝေတဲ့အခါ ထည့်ပြီး ဝေလိုက်ကြပြန်တယ်။ အတိုးအပွားကိုလိုလို့ လိင်ပူ

ဇော်တဲ့အယူတောင် အသွင်ပြောင်းပြီး ကျန်ကောင်းကျန်ရာရှိဦးမယ်ပေါ့။ မိုးကိုလိုလို့ ငါးကိုရေလောင်း၊ သစ်ပင်ကို ရေလောင်းတာလဲ အခုတော့ ဗုဒ္ဓသာသနာဝင်ပုံစံပြောင်းသွားပြီ။ မိုးရွာအောင် လွန်ဆွဲတာ၊ ဖားပွဲလုပ် တာကတော့ အသွင်မပြောင်းသေးဘူးဆိုပါတော့။ အဲဒီလို အသွင်မ ပြောင်းဘဲ ကျန်နေရင် အဲဒီဒေသကလူတွေဟာ မြန်မာတွေ ဗုဒ္ဓသာသနာ ဝင်ဖြစ်ကြတာထက် သူတို့ ဗုဒ္ဓသာသနာဝင်ဖြစ်တာ နောက်ကျတာကြောင့် ဖြစ်မယ်လို့ ထင်ရပါတယ်။ ဗေဒင်မေး၊ ယတြာခြေ၊ နတ်ကိုး၊ ခေါစာပစ် ဆိုတာတွေ အခုအခါ ဆေးရုံတင်ထားတဲ့လူနာအတွက် အိမ်က မိသားစု က လုပ်ပေးနေတာ တွေ့ကြသေးတယ်မဟုတ်လား။ နတ်ကိုးတဲ့အခါ ပြော ရဆိုရတဲ့စကားကို မြန်မာတွေ စာမတတ်ခင်ကရှိခဲ့တဲ့စာပေလို့ယူရမှာဖြစ် ပါတယ်။

မြန်မာရာဇဝင်တွေထဲက ရှေ့ပိုင်းကျကျ အဖြစ်အပျက်တွေကို မှတ် ထားပုံက ပုံပြင်အတိုင်းပဲ ဖြစ်တယ်။ အဲဒီပုံပြင်တွေထဲက နတ်နဂါးဘီလူး ဖယ်လိုက်ရင် ဒီပုံပြင်ကိုပဲ တစ်ကယ့်အဖြစ်အပျက်လို့ယူဆနိုင်စရာ ရှိပါ တယ်။ မြန်မာတွေ စာမတတ်ခင်က ပေါ်တဲ့အဖြစ်အပျက်လို့ထင်ရတဲ့ပုံ ပြင်တွေကို ရွေးတော့ တစ်ဆယ့်ငါးပုံ ရပါတယ်။

- ၁။ ညီနောင် အဘရိုက်ရာ အကြီးအကဲနေရာကို လုရာ ညီကလိမ်ညာ ပြီး အနိုင်ယူ(ကံရာဇာဇယံ)
- ၂။ လူစွမ်းကောင်းကို ကြောက်လို့ မီးရှို့သတ်(မောင်တင့်တယ်)
- ၃။ အမဲလိုက်တဲ့အခါ နေရပ်နဲ့သိပ်ဝေးတဲ့နေရာကို ရောက်သွားတော့ နေရပ်မပြန်တော့ဘဲ အခြေသစ်အနေသစ်တည်ထောင်(ခေပဒ္ဒတ)
- ၄။ တောနေရသေ့က မိန်းကလေးတစ်ယောက် မွေးစား(ဗေဒါရီ)
- ၅။ သွားပါမျှားခရီးရောက်၊ မေးပါမျှား စကားရ၊ မအိပ်မနေ အသက်

ရှည်ဆိုတဲ့အကြံပေးချက်ကို လိုက်နာလို့ မသေဘဲ အကြီးအကဲဖြစ်
(မောင်ပေါက်ကြိုင်း)

၆။ မျက်ကန်းညီအစ်ကို ဖောင်နဲ့မြစ်မှာ မျှောလာရင်း မျက်စိပြန်မြင်ပြီး
မြို့ရွာတည်(မဟာသမ္ဘဝ စူဠသမ္ဘဝ)

၇။ နတ်တွေ နဂါးတွေ ပသပြီး မြို့တည်(ဒုတ္တဘောင်)

၈။ စည်တီးခေါ်ပြီး အခွန်ခံ၊ လက်နက်ပြပြီး အခွန်တောင်း
(ဒုတ္တဘောင်)

၉။ မိန်းမအကြီးအကဲကို ယောက်ျားအကြီးအကဲက တိုက်ခိုက် သိမ်း
ပိုက်တဲ့အခါ မိန်းမက ဆေးစီရင်ပြီး လက်စားချေ(ပန်ထွာမင်းသမီး
နဲ့ဒုတ္တဘောင်)

၁၀။ အုပ်ချုပ်သူတွေ အကျင့်ပျက်လွန်းလို့ လူတွေ အထိတ်တလန့်နေရ
စဉ် ကောလာဟလကြောင့် မြို့ပျက်(သုပညာနဂရဆိန္ဒလက်ထက်
သရေခေတ္တရာ)

၁၁။ ရန်သူကြီးလေးမျိုးရှိလို့ မြို့ရွာမကြီးပွား(သမုဒ္ဒရာဇ်လက်ထက်ပုဂံ)

၁၂။ လက်နက်ဆန်းဖြစ်တဲ့လေးမြား ကျွမ်းကျင်လို့ အကြီးအကဲဖြစ်(ပျူ
စောထီး)

၁၃။ လက်ရှိအကြီးအကဲကို သတ်သူကို အကြီးအကဲမြှောက်(တောင်သူ
ကြီးမင်း)

၁၄။ ကျွန်နဲ့မယားပေါင်းပြီး လင်ကြီးကိုသတ်၊ နောက်လင်ငယ်က မုဆိုး
ဖြစ်လို့ အသတ်ခံရ(စလေငခွေး)

၁၅။ လက်နက်စွဲပြီး လူတစ်ဦးချင်း သတ်ပုတ်ကြကာ အနိုင်ရတဲ့လူကိုအ
ကြီးအကဲမြှောက်(စုက္ကတေးနဲ့အနော်ရထာ)

ဒီအဖြစ်အပျက်တွေဟာ မြန်မာတွေ အိန္ဒိယစလေ့ကို မတွေ့မကြုံဖူး
ခင်က ဖြစ်ပျက်ခဲ့မယ်လို့ ထင်ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ နောင်အိန္ဒိယစလေ့ရဲ့အ

ရိပ်အယောင် ဝင်လာတော့ ငါးရာ့ငါးဆယ် ဇာတ်တော်တွေထဲက အကြောင်းအရာနဲ့ယှဉ်ပြီး တူရာတူကြောင်းကို ကိုယ်လိုချင်သလောက်ဖြတ်ယူ ဖြည့်စွက်ပြင်ဆင်ချက်နဲ့ ချရေးလိုက်ကြတာလဲ ရှိပါတယ်။ ဥပမာ - အဘအရိုက်အရာကို ရဖို့ ညီအစ်ကို လက်နက်နဲ့ယှဉ်ပြိုင်တိုက်ခိုက်ကြတဲ့အခါ အစ်ကိုသေရင် နာမည်တစ်ချို့ကို လိုအပ်သလိုပြင်ပြီး မဟာဇနက (ဇာတ်အမှတ် ၅၃၉)အတိုင်း ရေးလိုက်ကြတယ်။ မိဖုရားငယ်ရဲ့သားကို ထီးနန်းလွှဲတယ်ဆိုရင် ဒသရဋ္ဌ(ဇာတ်အမှတ် ၄၆၁)ရဲ့တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းကို လိုအပ်သလို တစ်ချို့နာမည်ပြင်ပြီး ကူးရေးလိုက်တယ်။

မြန်မာစကားပုံတွေလဲ မြန်မာတွေ စာမတတ်ခင်ကပဲ ရှိနှင့်တဲ့မြန်မာစာပေဖြစ်ပါတယ်။ စကားပုံဆိုတဲ့နာမည်(ဝေါဟာရ)ကပဲ စကားနဲ့ပဲဖြစ်ပြီးသားအကြောင်းအရာတစ်ခုကို ပုံဆောင်ပြီး သတိပေးချက်နဲ့အကြံပေးချက်တစ်မျိုးမျိုးကို ဖော်ပြထားတာပဲ မဟုတ်လား။ “ဆောင်ရန်”နဲ့ “ရှောင်ရန်”တွေကို ပြောပြနေပြီဖြစ်လို့ အတွေ့အကြုံက ပေးတဲ့မှတ်သားစရာစကားတွေပါပဲ။ စကားပုံထဲမှာ အယူသီးတဲ့အပြောအဆိုလဲ ပါလာတတ်ပါတယ်။ အဲဒါလဲ ခေတ်ကာလ နေရာဒေသလူမျိုးဓလေ့တွေနဲ့ဟပ်ကြည့်ရင် ဘာကြောင့် ဒီလိုပြောကြဆိုကြ ဆုံးဖြတ်ကြတယ်လို့ သိလောက်ပါတယ်။ ဒါကြောင့် သက်ကြီးစကား သက်ငယ်ကြားဆိုတာမျိုးကိုလဲ ပါးစပ်စာပေထဲမှ သွတ်သွင်းရပါတယ်။ စကားပုံဟာ ဝါကျတိုတိုနဲ့ထိမိလို့လဲ ရှေးစကားဖြစ်ဖို့ များပါတယ်။ နောက်မှပေါ်တဲ့စကားပုံကိုလဲ ရှေးပုံစံနဲ့တိုတိုရှင်းရှင်း ရေးကြပါတယ်။ ဒီအခါ ဘယ်စကားပုံက ရှေးပိုကျသလဲ၊ ဘယ်စကားပုံက နောက်ဖြည့်စွက်ချက်လဲဆိုပြီး ခွဲဖို့မလွယ်ပြန်ဘူး။ ဒါပေမဲ့ ခေတ်ကာလ ပိုင်းခြားနိုင်စရာ လမ်းပြစနစ်တစ်ခုတော့ တွေးလို့ရပါတယ်။ ပထမအချက်က ဇာတ်ငါးရာ့ငါးဆယ်(၅၄၇)၊ ဟိတောပဒေသ၊ ဓမ္မပဒထဲက အကြောင်းအရာကို ညွှန်းတဲ့စကားပုံကို မဖြစ်လေတန်ဆိုပြီးပယ်

သင့်တယ်။ ဒုတိယအချက် မြန်မာနိုင်ငံမြေပြန့်ဖြစ်တဲ့အပူပိုင်းဝန်းကျင် ဆိုင်ရာ အပင်နဲ့အကောင်အကြောင်းပါနေရင် ရှေးမြန်မာတွေ တောင် ပေါ်သမပိုင်းမှာ နေခဲ့ရစဉ်က ပေါ်တဲ့စကားပုံ မဖြစ်လေတန်ဆိုပြီး ဖယ် သင့်တယ်။ တတိယအချက်က မြစ်ကြောင်းခရီး၊ ပင်လယ်ကူးခရီးအ ကြောင်းအရာ လှေ၊ သမ္ဗန်၊ သင်္ဘောဆိုင်ရာဝေါဟာရတွေပါရင်လဲ ရှေး မြန်မာတွေ သွားလာကြရမယ့်ကြည်းကြောင်း ခြေလျင် ဝန်တင်လား၊ မြင်းစီးခရီးပုံစံမဝင်လို့ ပယ်သင့်တယ်။ နောက်ဆုံး စတုတ္ထအချက်က မြို့၊ နိုင်ငံ၊ ရုပ်ရှင်ဆိုင်ရာအုပ်ချုပ်ရေး၊ ဆည်မြောင်းနဲ့စပါးစိုက်ပျိုးရေးဆိုင်ရာ စီးပွားရေးတွေနဲ့လွတ်မှ ရှေးမြန်မာစကားပုံ ဖြစ်မယ်။ ဘာကြောင့် ဒီလို ပြောသလဲဆိုတာ ထပ်ပြီး ရှင်းချင်ပါသေးတယ်။

- ၁။ မြန်မာတွေ မြန်မာနိုင်ငံ မြေပြန့်မရောက်ခင်က နတ်ကိုးသူများသာ ဖြစ်ပါတယ်။
- ၂။ တောင်ပေါ်သမပိုင်းမှာသာ နေခဲ့ကြပါတယ်။ မြေပြန့်အပူပိုင်းအ သီးအပွင့်နဲ့သားကောင်တွေကို မတွေ့ဖူးသေးဘူး၊ မစားဖူးသေးဘူး
- ၃။ ဆည်ရေသောက် စပါးစိုက်နည်းလဲ မတတ်သေးဘူး၊ ပင်လယ်ရပ် ခြား တိုင်းတစ်ပါးနဲ့လဲ အဆက်အသွယ် မရှိသေးဘူး။
- ၄။ ပုဂံနိုင်ငံရယ်လို့ ၁၁ ရာစုနှစ် နောက်ပိုင်း တစ်ဝက်မှ ပေါ်လာလေ တော့ စည်းကမ်းစနစ်ပုံစံချပြီး ကျယ်ပြန့်တဲ့အုပ်ချုပ်ရေး အလေ့ အလာတွေ မရှိသေးဘူး။

တစ်နေ့တစ်လံ ပုဂံဘယ်ပြေးမလဲဆိုတဲ့စကားပုံက ပုဂံမြို့(မင်းနေ ပြည်)မဖြစ်သေးခင်က မရှိ၊ ဆိတ်ဆိတ်နေ ထောင်တန်၊ (လှဖေ၊ မြန်မာ စကားပုံ၊ လန်ဒန် ၁၉၆၂၊ စကားပုံအမှတ် ၄၄၊ ဆက်ပြီးဖော်ပြတဲ့စကားပုံ ရဲ့ အမှတ်ဂဏန်းအားလုံးဟာ လှဖေ ၁၉၆၂ စာအုပ်ပါ အမှတ်တွေဖြစ်ပါ တယ်။) အလကားရတဲ့နှား သွားဖြဲကြည့်(လှဖေ၊ ၁၉၆၂၊ စာမျက်နှာ ၁၃)

ကြောင်မရှိလို့ ကြွက်မြူး(လှဖေ၊ ၁၉၆၂၊ စကားပုံအမှတ် ၄၇၂)တွေက အင်္ဂလိပ်တွေဆီက ရတယ်။ တွင်တဲ့စကားပုံ၊ ထွင်တဲ့စကားပုံရယ်လို့ အသုံးအနည်းအများ ခွဲခြားဖို့ မလွယ်ပေမင့်-

၁။ ပြောဖို့မှတ်ဖို့လွယ်အောင် ကာရန်နဘေ ပြေပြစ်ရင်

ဥပမာ - တန်လျှင်ဆေး လွန်လျှင်ဘေး (၄၅၂)

၂။ သဘောအဓိပ္ပါယ်လွဲရင်

ဥပမာ - ဒီပုတ်ထဲက ဒီပဲ (၂)

၃။ အမှတ်ရလွယ်ရင်

ဥပမာ - ကျွမ်းကျင်ရာ လိမ္မာ(၄၃၈)

လူသုံးများတဲ့စကား ဖြစ်လာမယ်လို့ဆိုနိုင်ပါတယ်။ စကားပုံအများစုဟာ လူသူအများနဲ့ပတ်သက်တဲ့အကြောင်းကိစ္စတွေပဲ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒါကြောင့် အမျိုးအစား ငါးမျိုး အလွယ်တကူ ပိုင်းခြားရရင်-

၁။ လူ့သဘာဝ

၂။ လူ့အမူအကျင့်

၃။ လူ့ဆက်ဆံရေး

၄။ လူ့ပတ်ဝန်းကျင်နဲ့

၅။ ယေဘုယျလူသား

လို့ပိုင်းခြားရပါမယ်။ အထက်က ပြောခဲ့တဲ့(၁)နတ်ကိုးသူ (၂)တောင်ပေါ်သမပိုင်းနေသူ (၃)ဆည်ရေသောက် လယ်မစိုက်သူ ပင်လယ်ရပ်ခြားနဲ့မဆက်ဆံသူနဲ့ (၄)မင်းအမတ် အုပ်ချုပ်ရေး ပုံစံမကျသေးသူတွေ သုံးမှာ ဖြစ်မယ် ထင်ရတဲ့စကားပုံတွေကို အခုပြောတဲ့လူ့သဘာဝ၊ လူ့အမူအကျင့်၊ လူ့ဆက်ဆံရေး၊ လူ့ဝန်းကျင်နဲ့ယေဘုယျ လူဆိုင်ရာ ငါးမျိုးခွဲခြားချက်အတိုင်း တစ်မျိုးနည်းနည်းစီ လူသုံးများမယ်လို့ ထင်ရတာတွေကို ရှာကြည့်ပါတယ်။

လူသဘာဝ

ကြက်မှာအရိုး လူမှာအမျိုး (၁)
 ဘမျိုးဘိုးတူ (၅)
 အပွေးမြင် အပင်သိ (၉)
 ဆေးကောင်းရင် သန်းခေါင်း (၂၀)
 ယောက်ျားပျင်း ကျောခင်း မိန်းမပျင်း ခြေဆင်း (၂၂)
 တောက်ချင်တဲ့မီး အရှိန်နဲ့ရဲရဲ (၂၆)
 သမီးကုန်(၍) သမက်မရ (၃၁)
 မသိရင်မေး မစင်ရင်ဆေး (၄၇)
 မပြည့်တဲ့အိုး ဘောင်ဘင်ခတ် (၅၀)
 မြင်းစီးလို့ အထီးမှန်း အမမှန်းမသိ (၅၄)
 တံငါကို ပိုက်ထိုးသင် မုဆိုးကို သားထိုးသင် (၅၈)
 အိမ်အို ကျားကန် မိန်းမအို ပန်းပန် (၆၁)

လူအမူအကျင့်

သေချင်တဲ့ကျား တောပြောင်း (၇၅)
 ငကဲရှိ(၍)ငတိအညွန့်ပေါက် (၇၈)
 သူများနှာခေါင်းနဲ့ အသက်ရှူ (၇၉)
 အလှမ်းကျယ် အလယ်လပ် (၁၀၀)
 သန်းခေါင်ထက် ညဉ့်မနက် (၁၀၈)
 အသားထဲက လောက်ထွက် (၁၁၄)
 လူယုံသက်သေ (၁၁၉)
 ခဲမှန်ဖူးတဲ့စာသူငယ် (၁၃၁)
 မစားရတဲ့အမဲ သဲနဲ့ပက် (၁၃၈)

ကြောက်တတ် ဝန်ကင်း (၁၄၄)
သူခိုးပြေးမှ ထိုးကွင်းထ (၁၄၈)
နှားအို မြက်နုကြိုက် (၁၆၈)

လူဆက်ဆံရေး

အေးအတူ ပူအမျှ (၁၇၁)
တံငါနားနီး တံငါ မုဆိုးနားနီ မုဆိုး (၁၈၀)
နှားကွဲကျားကိုက် (၁၈၆)
သခွားသီးမှ အရိုးတော်ချင် (၁၈၇)
အရေးကြီးက သွေးနီးရ (၁၈၉)
အိုးချင်းထား အိုးချင်းထိ ကြိုးချင်းထား ကြိုးချင်းငြိ (၁၉၂)
သီးချိန်တန်သီး ပွင့်ချိန်တန် ပွင့် (၁၉၄)
ငါးစိမ်းမြင် ငါးကင်ပစ် (၂၀၃)
အိမ်သာမှ ဧည့်လာ (၂၀၅)
တစ်ပင်လဲ တစ်ပင်ထူ (၂၀၈)
သားသမီးမကောင်း မိဘခေါင်း (၂၂၅)
ဝမ်းနဲ့မလွယ် သားမမည်
ငွေနဲ့မဝယ် ကျွန်မမည် (၂၃၂)

လူဝန်းကျင်

အချိန်တန်တော့ နှားပိန်ကန် (၂၅၈)
ရေစီးတစ်ခါ ရေသာတစ်လှည့် (၂၆၅)
အရိပ်လာ နေပူက စောင့်ရ (၂၇၀)
ငိုချင်ရက် လက်တို့ (၂၇၃)

ထိုင်နေအကောင်းသား ထသွားမှကျိုးမှန်းသိ (၂၉၀)
ခုတ်ရာတခြား ရှုရာတခြား (၂၉၉)
ငိုအားထက် ရယ်အားသန် (၃၁၁)
တောင်ယာရှင်ကို မြှောက်လိုက် (၃၁၄)
မထိုင်ခင် ခြေဆင်း (၃၂၀)
အမေကျော်ဒွေးတော်လွှမ်း (၃၂၄)
ကျားကြောက်လို့ ရှင်ကြီးကိုး ကျားထက်ဆိုး (၃၅၂)
သူခိုးလက် သူဝှက်လု (၃၇၃)

ယေဘုယျ

သမင်မွေးရင်း ကျားစားရင်း (၃၈၁)
စစ်မရောက်ခင် မြားကုန် (၃၉၉)
ခုလင်နေ ခုသွားမွေးချင် (၄၁၀)
ဒီယုန်မြင်လို့ ဒီချုံထွင်တယ် (၄၅၄)
အနာခံမှ အသာစံရ (၄၂၂)
ကျွမ်းကျင်ရာ လိမ္မာ (၄၃၀)
ကြာရှည်ဝါးမယ့်သွား အရိုးကြည့်ရှောင် (၄၃၈)
ညွှတ်သည့်ညွှန် အအိပ်ခက် (၄၄၃)
တန်လျှင်ဆေး လွန်လျှင်ဘေး (၄၅၂)
နှလုံးကောင်း ဝန်ကြီး (၄၅၈)
စကားများ အမှားပါ (၄၆၁)
မစားရက် လောက်တက် (၄၆၈)

စာမတတ်ခင်က မြန်မာတွေရဲ့ “ပါးစပ်စာပေ” ထဲမှာ မြန်မာစကား
ထာတွေလဲ ပါတယ်။ သူတို့ကို ရွေးထုတ်တဲ့အခါ တောင်ပေါ်သမိုင်း အ

မြန်မာသမိုင်းနိဒါန်း

နေအထားနဲ့နီးစပ်မှာကို စဉ်းစားရွေးချယ်ပါတယ်။ အပူပိုင်းအပင်နဲ့အ
ကောင် လွတ်ရမယ်။ လူပျိုအပျို ချစ်တင်းနှောတာနဲ့ဆိုင်မယ်၊ ကလေး
တွေကို ပျော်အောင် ပြောမယ်၊ လူကြီးချင်း ပညာစမ်းမယ်ဆိုတဲ့စကား
ထာ အမျိုးအစားတွေကို ရွေးပါတယ်။ အကြောင်းအရာတွေက (၁)တော
တောင်သဘာဝ (၂)နေ့စဉ်သုံးပစ္စည်းဆိုင်ရာ (၃)သားငှက် (၄)လူ့ကိုယ်
ခန္ဓာနဲ့ (၅)အပင်တွေ ဖြစ်ပါတယ်။

သူ့အပင်က တစ်ရုံကြီး

သူ့အသီးက တစ်လုံးသီး။ (ဆံပင်နဲ့ဆံထုံး)

အစာကို နှစ်ယောက်ကမြင်

ငါးယောက်ကယူ၊ သုံးဆယ်က ဝါး

ကောင်းစားတော့ တစ်ယောက်တည်း။

(မျက်စိ၊ လက်ချောင်း၊ သွားနဲ့လျှာ)

ကြည့်လေဝေးလေ၊ ဝေးလေကြည့်လေ။ (မျက်စိနဲ့နား)

ခေါင်းကြီးလို့ လည်သိမ်၊ ဖင်ပိန်တဲ့ယောက်ျား

မိုးပေါ်ပျံကာသွား၊ နတ်လား (ပုစဉ်း)

တက်လေးစင်းနဲ့ အပြင်းလှော်

မယ်တော်ရှင်မ ပေါင်းထဲက။ (လိပ်)

သွားတော့ ကွေ့ကောက် မြင့်ရာက နိမ့်ရာရောက်။ (မြစ်ချောင်း)

နှားနို့တစ်မြူ ပြည်လုံးမြူ။ (လ)

နတ်သမီးတံတွေးပေါက် ကြက်မကောက်နိုင်။ (ထရံပေါက်)

အမြင်နီး ခရီးဝေး။ (တောင်)

စည်ကြီးတီး မျက်နှာမည်းကြီးငို
သေသူရှင် ပုန်းသူပေါ်။
(မိုးကျလို့ မိုးကြိုးပစ်၊ မိုးရွာ၊ မြက်ပေါက်၊ ဖားအော်)

မတီးဘဲ မြည် (မိုးခြိမ်းသံ)

ခုတ်လို့မပြတ် သတ်လို့မသေ။ (ရေ)

အိမ်ရှိပေမယ့် လူမရှိ
လူရှိပေမယ့် အသံမကြားရ။ (သချိုဝိုင်း)

ကန်ထဲမှာရေ ရေထဲမှာမြေ
မြေခေါင်းမှာ ရွှေ။ (ဆီမီးခွက်)

ငမဲဖင် ငနီလျက်။ (အိုးနဲ့မီး)

သွားတော့ခွေခွေ နေတော့စင်းစင်း။ (ခေါင်းခု)

မြန်မာသမိုင်းနိဒါန်း

ငယ်စဉ်က ရင်ခွင်ပိုက်
ကြီးစေလိုလို့ တုတ်နဲ့ရိုက်
မာစေလိုလို့ မီးနဲ့မြှိုက်။ (အိုး)

သားကရိုက်လို့ အမေငို
ဝမ်းဗိုက်တစ်လုံး ခေါင်းတစ်လုံး။ (မောင်း)

သံသာငှက်ကြီး ရင်ပတ်တီး
အမြီးခါးလယ်မှာ။ (လင်းကွင်း)

နတ်သမီးအိမ်တိုင် ပိုးမဖောက်နိုင်
ဖောက်ပြန်တော့လဲ တစ်ပေါက်တည်း။ (အပ်)

ကျိုးကျိုးကျည် မြည်လို့လာ
အိမ်ရောက်ခါမှ မေးထောက်ကာ။ (လှည်း)

လူပျိုလှည့်
(က) (မူလစာပိုဒ် လုံးကောက် အဓိပ္ပါယ်က အချစ်နဲ့မပတ်သက်ပေမယ့်
ကာရန်ယူပြီး နောက်တစ်ပုဒ် ဆက်တော့ ရည်းစားစကား ဖြစ်လာတယ်)
ကျွန်တုံးကြောင်လျှောက်
(လွမ်းတုန်း မောင်ရောက်)။

ပဝါးပါးကိုကြက်သားထုပ်ရင် စွန်းတတ်တယ်
(တစ်ရွာသားကို ရည်းစားလုပ်ရင် လွမ်းရတယ်)။

ပိတ်ပင်မှာ ဖော့ အင်းမှာ မျှော့
(အိပ်ချင်ပါပေါ့ ဆင်းပါတော့)။

မရောင်းရ အိုးနဲ့ဖျာ
(တပေါင်းလ ခိုးလှည့်ပါ)။

အရှေ့တောင်ရိုး နေပျောက်ထိုး
ပုဆိုးဘယ်လိုကာပါ့မယ်
(ကျွန်မတို့လို အရုပ်ဆိုး ဘယ်သူအမျိုးတော်ပါ့မယ်)။

(၂)(မူလစကားမှာ ဝှက်ထားတဲ့စကား ရှိတယ်၊ ပထမစကားဝှက်ကို ဖော်
ပြီးမှ စကားလိမ်နဲ့ အနက်ကောက်)
ကန်အလှ (ကြာ)
တံငါလက်နက် (ပိုက်)
(ကြာပိုက်-ကြိုက်ပါ)။
ကောင်းကင်အလှ (ကြယ်)
လူမလိမ္မာ (မိုက်)
ကြယ်မိုက်-ကြိုက်မယ်)

ဂဏန်းသင်္ချာ စိတ်တွက်

၁။ ကင်း(စခန်း)တစ်ရာ ရောက်ပြီးမှ သစ်သီးရောင်းတဲ့နေရာ ရောက်
တယ်၊ လှည်းတစ်စီးမှာ သစ်သီးတစ်ရာပဲ တင်နိုင်တယ်၊ ကင်းတစ်ကင်း
ရောက်တိုင်း သစ်သီးတစ်လုံး အကောက်ပေးရရင် သစ်သီးကျန်အောင်
ဘယ်လိုစီမံမလဲ။

အဖြေ။ လှည်းနှစ်စီးသွား၊ လှည်းတစ်စီး သစ်သီးတစ်ရာစီတင်ခဲ့၊ ကင်းငါးဆယ်လွန်ရင် လှည်းတစ်စီးမှာ သစ်သီး တစ်ရာစီတင်ခဲ့၊ ကင်းငါးဆယ်လွန်ရင် လှည်းတစ်စီးမှာ သစ်သီးငါးဆယ်ပဲကျန်မယ်၊ သစ်သီးကျန်သမျှ လှည်းတစ်စီးတည်း ပေါင်းတင်၊ လှည်းတစ်စီးကို အလွတ်ပြန်လွှတ်၊ ကျန်တစ်စီး သစ်သီးတစ်ရာနဲ့နောက်ထပ် ကင်းငါးဆယ်ကို ဖြတ်တော့ အကောက်ပေးပြီး အိမ်အရောက်မှာ သစ်သီး ငါးဆယ် ကျန်တယ်။

၂။ အတောင်သုံးဆယ်နက်တဲ့ရေတွင်းတစ်တွင်းမှာ ဖားတစ်ကောင်ကျနေတယ်။ နေ့တိုင်းနေ့တိုင်း ဖားက နှစ်တောင် ခုန်တက်တယ်။ ဒါပေမဲ့ တစ်တောင် တစ်တောင် ပြန်ကျတယ်၊ ရေတွင်းက လွတ်အောင် ဘယ်နှစ်ရက် ခုန်ရမလဲ။

အဖြေ။ နှစ်ဆယ့်ကိုးရက်

၃။ ကြက်ဥရောင်းတဲ့အမျိုးသမီးတစ်ယောက်ဟာ မှောက်လို့ဆိုပြီး ဥအားလုံး ကြေသွားတော့ တောင်းထဲမှာ ကြက်ဥ ဘယ်နှစ်လုံးပါသလဲမေးတာကို သူက ကျွန်မကြက်ဥတွေကို နှစ်လုံးစီ၊ သုံးလုံးစီ၊ လေးလုံးစီ၊ ငါးလုံးစီ၊ ခြောက်လုံးစီပုံရင် တစ်လုံးတလေမှ အတွဲလွတ် ကျန်မနေဘူးလို့ ပြောပါတယ်။

အဖြေ။ ဥခြောက်ဆယ်

၄။ ရေကန်ထဲက ကြာရွက်ပေါ်မှာ စာကလေးတွေ ပျံလာပြီး နားဖို့ဆင်းလာကြတယ်။ ကြာတစ်ရွက် စာတစ်ကောင်နားရင် တစ်ရွက်လိုတယ်။ ကြာတစ်ရွက် စာနှစ်ကောင်နားရင် တစ်ရွက်ပိုတယ်။ ကြာ ဘယ်နှစ်ရွက် စာဘယ်နှစ်ကောင်လဲ။

အဖြေ။ စာလေးကောင်၊ ကြာရွက်သုံးရွက်

၅။ သူငယ်တစ်ယောက်(က)မှာ ခုံညင်းဒိုးနည်းနည်းရှိတယ်။ သူသူငယ်
ချင်း(ခ)ဆီက သူ့မှာရှိသလောက် ဒိုးနဲ့ဆတူ+ကို ခေတ္တငှားယူခဲ့တယ်။
နောက်သူငယ်ချင်း(ဂ)က သူ့ကို ဒိုးရှစ်ဒိုး ပေးပြန်တယ်။ ဒီသူငယ်(က)က
နောက်သူငယ်(ဃ)ကို သူ့မှာရှိသမျှ ဒိုးအားလုံးရဲ့ထက်ဝက်ကို ပေးပြီး
နောက် (ခ)ဆီက ငှားယူခဲ့သမျှ ဒိုးအားလုံးကို ပြန်ပေးလိုက်တော့ ဒီသူ
ငယ်(က)မှာ ဒိုးလေးလုံးကျန်သေးတယ်။ ဒိုးလေးလုံးကျန်ပုံကို ရှင်းပြပါ။

အဖြေ။ မူလက (က)ကို (ခ)ပေးသမျှရဲ့ထက်ဝက်သာ (က)မှာရှိ
တယ်။ ဆိုလိုတာက လေးလုံးပဲဖြစ်တယ်။

၆။ ဆင်တွေကို (၇)ကောင်စီ တစ်စု၊ (၅)ကောင်စီတစ်စု၊ (၃)ကောင်စီ
တစ်စု စုရင် အညီအမျှ စုလို့ရတယ်။ ဆင်တစ်စုစု ဘယ်နှစ်ကောင်လဲ။

အဖြေ။ ၁၀၅ ကောင်

၇။ ရေတွင်းတစ်တွင်းထဲကို ရေငင်ဖို့ ကြိုးတစ်ချောင်းကို ချကြည့်တော့
ကြိုးက ရေတွင်းအနက်ထက် တစ်တောင်ပိုတယ်။ ခေါက်တုံ့ချိုးချတော့
တစ်တောင် လိုနေပြန်တယ်။ ရေတွင်းအနက်နဲ့ ကြိုးအရှည်ကို ပြောပါ။

အဖြေ။ အနက် ၃ တောင်၊ အရှည် ၄ တောင်

၈။ မိတ်ဆွေနှစ်ယောက်ပေါင်း သစ်သီး ၃၂ လုံးရှိတယ်။ (က)က (ခ)စီ
ကို ၁၀ လုံးပေးရင် သစ်သီးအညီအမျှ တစ်ယောက်စီ ရကြမယ်။ (က)မှာ
ဘယ်လောက် (ခ)မှာ ဘယ်လောက်ရှိသလဲ။

အဖြေ။ (က)မှာ ၂၆၊ (ခ)မှာ ၆

၉။ မြေးအဘိုးသားအဖ အစုစုကို မုန့်တွေ ဝေတယ်။ အဘိုးတစ်ယောက်တည်း ထက်ဝက်တိတိ စားပစ်တယ်။ ကျန်တဲ့ထက်ဝက်ကို အဖေစားတယ်။ ကျန်သမျှရဲ့ထက်ဝက်ကို သားစားတယ်။ ကျန်သမျှကို သုံးပုံအညီအမျှ ပုံပြီး စားလိုက်ကြတယ်။ မုန့်အားလုံးကုန်ရော။ အစက မုန့်ဘယ်လောက်ရှိသလဲ။

အဖြေ။ ၂၄

၁၀။ မြေပေါ်မှာ စာကလေးတစ်ကောင်က ကောင်းကင်မှာ ပျံနေတဲ့စာတစ်အုပ်ကို “ဆူဆူညံညံတစ်ရာသံ” လို့လှမ်းပြောလိုက်တယ်။ ကောင်းကင်က စာကလေးတွေက “ဆတူ၊ ဆဝက်၊ ဆကဲ့ဘက်၊ နင်ပါပါမှ တစ်ရာလို့ ပြန်ပြောတယ်။ ကောင်းကင်မှာ ဘယ်နှစ်ကောင်လဲ။

အဖြေ။ ၃၆ ကောင်

အမှုအခင်းရဲ့အရင်းမူလက ပိုင်ဆိုင်မှုပါပဲ။ ချက်ချင်း စားသုံးမကုန်အောင် ထုတ်လုပ်နိုင်တဲ့အခါက စပြီး ပိုင်ဆိုင်မှုပြဿနာပေါ်ခဲ့တယ်။ အဲဒီအခါ အသက်အရွယ်ကြီးတဲ့သူတွေက အမှုအခင်းကို စေ့စပ်ဖျန်ဖြေပေးရင် နာယူမြဲဖြစ်လို့ အမှုအခင်းဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်တွေဟာ စာမတတ်ခင် ရှေးပဝေသဏီကပဲ ရှိခဲ့တဲ့စာပေဖြစ်တယ်။ ဒီထုံးတွေကိုပဲ တူရာတူကြောင်း စုစည်းပြီး မှတ်သားထားကြတယ်။ အရေးကြုံတဲ့အခါ အကိုးအကားပြုပြီး ဆက်ကာဆက်ကာ သုံးလာကြတယ်။ ဒီတော့ မှုခင်းဆိုင်ရာ လိုက်နာမြဲဖြစ်ထုံး(ဥပဒေ)လို့သတ်မှတ်ပြီး အစဉ်အဆက် လိုက်နာကြတယ်။ လိုက်နာသမျှကို ၁၂ ရာစု နှစ်ဝက်လောက်ရောက်ကာမှ စာနဲ့ချရေးကြတယ်။ အလေးအမြတ်ထားကြတဲ့အကြောင်းအရာတွေကို ပါဠိဘာသာနဲ့ဖတ်ရမြဲကာလဖြစ်လို့ စုဆောင်းထားတဲ့မှတ်စုကို ပါဠိနာမည်ပေးပြီး

ပါဠိစကားနဲ့ပဲ ရေးခဲ့တယ်လို့ မှတ်သားပြောဆိုကြပေမယ့် အဲဒီပါဠိဘာသာနဲ့ရေးခဲ့တဲ့မြန်မာဓမ္မသတ်ကျမ်းကို ရှာမတွေ့ပါ။ ဒါကြောင့် ပြောစကားတိုင်း ယုံဖို့ခက်တယ်။ ဒါပေမဲ့ ရိုးရာဓလေ့ဥပဒေကို ဓမ္မသတ်ကျမ်းရယ်လို့ ယနေ့အထိ ခေါ်နေကြတုန်းပဲ။ ဥပဒေကို စတင်ရေးကူးပေးခဲ့တဲ့လူဟာ အိန္ဒိယမှာ ‘မနု’လို့ပြောကြတာကို အတုယူပြီး မြန်မာ့ရိုးရာထုံးကိုလည်း “မနုဓမ္မသတ်” လို့ခေါ်ပြီး ကျမ်းစာမှာ မနုကို ကျေးဇူးရှင်ဖြစ်တယ်လို့ ထည့်သွင်းပြောလေ့ရှိပါတယ်။ အဲဒါအပြင် နောင်အခါ ဥပဒေဆိုင်ရာရှင်းစရာရှိရင် အိန္ဒိယကျမ်း(အထူးသဖြင့် ဇာတ် ၅၄၆)ထဲက ဆိုင်ရာကို ကိုးပြီးပြောကြရေးကြတော့ တစ်ခါတစ်ရံ မြန်မာဗုဒ္ဓဘာသာဓမ္မသတ်လို့တောင် ခေါ်ကြသေးတယ်။ ကျမ်းရင်းက ငယ်ငယ်ပါ။ စစ်ကဲမောင်တက်တိုးက တည်းဖြတ်ပြီး၊ ရန်ကုန်အစိုးရပုံနှိပ်တိုက်က ‘မနုရင်း’ အမည်နဲ့ထုတ်ဝေခဲ့ပါတယ်။ ကုလားကျမ်းတွေ ကိုးကားပြီး အကျယ်တဝင့် ပြောကြရေးကြတာကိုတော့ ‘မနုကျယ်’ လို့ခေါ်တယ်။ ‘မနုရင်း’ မှာပဲ ထုတ်နုတ်ဖြည့်စွက်ပြင်ဆင်တာတွေ ရှိပါတယ်။ ထုတ်နုတ်စစ်တာကို အစရှာမရပေမယ့် တစ်ချို့ဖြည့်စွက်တာနဲ့ပြင်ဆင်တာကို ဖော်ထုတ်ရနိုင်မယ်ထင်ပါတယ်။ ဖြည့်စွက်ချက်၊ ပြင်ဆင်ချက်ကို ဖတ်ရင် မူရင်းပေါ်လာမယ်။

မြန်မာ့ရိုးရာဓလေ့ဟာ ဒါပဲလို့ပြောနိုင်တယ်။ ဒီလိုပြောနိုင်သမျှကို အောက်မှာ ဖော်ပြထားပါတယ်။

(ကွင်းစကွင်းပိတ်နဲ့ဖော်ပြတဲ့ဂဏန်းတွေက တက်တိုးတည်းဖြတ်ပြီး ၁၈၇၅ က ပုံနှိပ်တဲ့ ‘မနုရင်း’ စာမျက်နှာနဲ့အပိုဒ်တွေပါပဲ။)

အမေ့ခန်းမှာ အမေ့ခံသား ငါးယောက်ရှိတယ်။ (စာမျက်နှာ ၂၁၊ အပိုဒ် ၅)

သားရင်း

ကျွန်မကမေးတဲ့ သားရင်း

မယားငယ်ကမေးတဲ့ သားရင်း
အရင်မယားကမေးတဲ့ သားရင်း
အသိအကြား မွေးစားသား
မသိမကြား မွေးစားသား

အမွေမခံသား ခြောက်ယောက်ရှိတယ်။ (၂၂၊ ၆)

သူတစ်ပါးကို ပေးပြီး သား
မိဘရင်းက ငွေနှဲ့ရောင်းတဲ့သား
မယား လင်ငယ်နေပြီး လင်ကြီးက ပြန်သိမ်းပိုက်တဲ့အခါ လင်ငယ်
နဲ့ရခဲ့တဲ့သား

မယားအမည်မခံရတဲ့မိန်းမက မွေးတဲ့သား
မိဘစကားကို ပစ်ပယ်တဲ့သား
ခိုကိုးရာမဲ့ဖြစ်လို့ ဝင်နေတဲ့သား

သမီးတောင်းတဲ့အခါ ပေးသင့်ပေးထိုက်တယ်လို့ ယူရန် အချက်ရှစ်
ချက်(၂၃-၄၊ ၈)

အမျိုးအရိုးကောင်း
ထိုက်တန်တဲ့ခန်းဝင်ပစ္စည်းပေး
အလုပ်ကိစ္စ ကူညီလုပ်ဆောင်မယ်လို့ ခံဝန်
ခက်ခဲတဲ့တာဝန်ကိုယူ
သမီးမပေးရင် ရန်လုပ်မှာကြောက်ရ
ကျွန်ခံမယ် ကတိပေး
ကျန်းမာရေးကောင်း
သမီးကလဲ ကြိုက်

မယားဆိုးခြောက်ယောက်(၂၅-၆၊ ၁၂)

ကစော်ကြိုက်
အိမ်မှုကိစ္စမလုပ်
လင်ငယ် မကြာခဏနေ
လင်ကြီးကို သေကြောင်းကြံ
အိမ်မှာနေချိန်နည်း
အိမ်ဝမှာထိုင်လေ့ရှိ

လင်ဆိုးခြောက်ယောက် မယားဆဲဆိုပိုင်ခွင့်ရှိ (၂၇၊ ၁၅)

လူငမဲ့
လူမမာ
လူချညွှနဲ့
လူမိုက်
လူပျင်း
တခြားမိန်းမတွေနဲ့ မကြာခဏဖောက်ပြန်
လူအို
ဒုက္ခိတ

ကျွန်ခနစ်မျိုး(၂၉၊ ၁၉)

ကျွန်မိဘကမေးပြီး အိမ်ထောင်တစ်ခုမှာ အစဉ်အဆက်ကျွန်ခံသူ
ငယ်ကျွန်
အမေ့ကျွန်
လက်ဆောင်ကျွန်
ခိုကိုးရာမဲ့

မြန်မာသမိုင်းနိဒါန်း

ငတ်မွတ်သူ
ဖမ်းမိဖမ်းရ

သားဆိုးကို ဆုံးမရန် အဆင့်ငါးဆင့် (၃၂၊ ၂၅)

စကားမပြော
နစ်နာအောင် ပြောပြီးဆုံးမ
ကြိုးချည်နေလှန်း
အနာအကျင်ရှိက်
အိမ်ကနှင်

လူများမယားနဲ့ဖောက်ပြန်တယ်လို့ စွပ်စွဲဖို့အကြောင်းခုနစ်ချက်(၃၅-၆၊
၂၇)

သူများမယားလက်ကို ဆွဲကိုင်နေတုန်းတွေ
လင်မရှိတဲ့အခါ အိမ်ပေါ်ရောက်နေ
လင်ရှိမယားနဲ့တိတ်တဆိတ်တွေ
လင်ရှိမယားနဲ့ အစွပ်စွဲခံရဆဲ ဆက်လက်ဆက်သွယ်နေ
သူများအိမ် လှေကားခြေရင်းမှာတွေ
သူများအိပ်ခန်းမှာတွေ

သူတစ်ပါးအကြောင်း မကောင်းပြောပေမယ့် မကောင်းကြောင်း သက်
သေပြနိုင်ရင် အပြစ်မရ (၃၈၊ ၃၁)

နင် စုန်းမ
နင် သူခိုး
နင် သူများ မြေကို ခိုးတယ်

နှင့် ဘယ်သူ ဘယ်ဝါကို သတ်တယ်

အိမ်ထောင်ခေါင်းဆောင် ယောက်ျားက အောက်ပါပြစ်ချက်တွေ ကျူး
လွန်ရင် သားမယားကို အပြစ်မတင်(၄၅၆၊ ၄၆)

သူတစ်ပါးကိုဆဲ
သူတစ်ပါးကို ရိုက်နှက်
သူတစ်ပါးကို သတ်
သူ့ဥစ္စာကိုခိုး
သူ့မယားနှင့်ဖောက်ပြန်
သူ့ဥစ္စာကို လုယူ

အကြီးအကဲသစ်ဟာ အရင်အကြီးအကဲတွေလက်ထက်က ဖြစ်ပွားခဲ့သော
အောက်ပါအမှုတွေကို မစီရင်ပိုင် (၄၉၊ ၅၂)

မရသင့်တဲ့အမြတ်အစွန်းကို ရလိုမှုစီရင်ရန်
လောင်းကစားကြွေးကို ရလိုမှုစီရင်ရန်
လင်ခိုး၊ မယားခိုးမှု အပြစ်ပေးရန်
နှုတ်ကတိပျက်မှု အပြစ်ပေးရန်
အပ်နှံငွေပစ္စည်း အလွဲသုံးစားမှု အပြစ်ပေးရန်
ခိုးမှုစီရင်ရန်
ဓားပြမှုစီရင်ရန်
မုဒိမ်းမှုစီရင်ရန်

လက်ရောက်မှုကို လူသူမရှိ၊ ချောင်ကျတဲ့နေရာမှာ ကျူးလွန်တယ်လို့စွပ်
စွဲရင် မယုံ (၆၉-၇၀၊ ၇၆)

လက်ရောက်မှုကို ကျူးလွန်တယ်ဆိုပေမယ့်-

ကျူးလွန်သူက မိန်းမ၊ ခံရသူက ယောက်ျား

ကျူးလွန်သူက လူငယ်၊ ခံရသူက လူကြီး

ကျူးလွန်သူက တစ်ယောက်တည်း၊ ခံရသူက နှစ်ယောက်ဖြစ်နေရင်
ကိုယ်စွမ်းမမျှလို့ မယုံ။ ကျူးလွန်သူသေရင် ခံရသူတွေက “ကိုယ်ခံ”

အတွက် သတ်ရပါတယ်ပြောလို့ အပြစ်မလွှတ်၊ လူသတ်မှုဖြစ်တယ်။

လက်ဝှေ့နပန်း ကျွမ်းတယ်လို့ စိန်ခေါ်ရင် နှစ်ဖက်ပြိုင်ဆိုင်ထိုးသတ်
ကြရာ ဘယ်သူသေသေ ဘာမှမဖြစ် (၈၄၊ ၈၇)

အမှုအခင်းနဲ့ပတ်သက်ပြီး ပစ္စည်းအတွက် ငွေပေးလျော်ရရင်
ပစ္စည်းတန်ဖိုးစာရင်းကို ပေးထားတယ်။ မြန်မာတွေ မြန်မာနိုင်ငံမြေပြန့်
ကို ရောက်မှ သတ်မှတ်တဲ့တန်ဖိုးတွေ ဖြစ်မယ်ထင်တယ်။

အချင်းဖြစ်ပြီးစ ယောက်ျားလေးအဖိုး ၃ ကျပ်

အချင်းဖြစ်ပြီးစ မိန်းကလေးအဖိုး ၂ ကျပ်

အဝတ်မြဲတဲ့အရွယ် ယောက်ျားလေးအဖိုး ၁၀ ကျပ်

အဝတ်မြဲတဲ့အရွယ် မိန်းကလေးအဖိုး ၇ ကျပ်

အဝတ်မြဲတဲ့အရွယ် လူပျိုပေါက်အဖိုး ၃၀ ကျပ်

ယောက်ျားငယ် အရွယ်ရောက် ၁၆ နှစ်

မိန်းမငယ် အရွယ်ရောက် ၁၅ နှစ်

(၁၀၁၊ ၁၀၆)

နှိုင်းယှဉ်နိုင်ဖို့ တန်ဖိုးငွေကို ပြောရရင် (၁၀၁-၂၊ ၁၀၇၊ ၁၀၂-၃၊ ၁၀၈)

ကြက်တစ်ကောင်အဖိုး ၀.၁၂၅

ခိုတစ်ကောင်အဖိုး ၀.၀၅

ခွေးတစ်ကောင်အဖိုး ၀.၀၅

ဆင်တစ်ကောင်အဖိုး	ကျပ် ၁၀၀.၀၀
ဆိတ်တစ်ကောင်အဖိုး	ကျပ် ၁.၀၀
တံစည်းအကြီး တစ်ချောင်းအဖိုး	၀.၁၅
တံစည်းအငယ် တစ်ချောင်းအဖိုး	၀.၁၂၅
ထဘီတစ်ထည်အဖိုး	၀.၃၇၅
ဒေါင်းတစ်ကောင်အဖိုး	၀.၂၅
ဓားမတစ်ချောင်းအဖိုး	၀.၅၀
နှားတစ်ကောင်အဖိုး	၂.၀၀
ပုဆိုးတစ်ထည်အဖိုး	၀.၅၀
ပုဆိန်တစ်လက်အဖိုး	၀.၂၅
ဘဲတစ်ကောင်အဖိုး	၀.၁၅
မြင်းတစ်ကောင်အဖိုး	ကျပ် ၅၀.၀၀
လေးတစ်စင်းအဖိုး	ကျပ် ၀.၂၅
လှေတစ်စင်းအဖိုး	ကျပ် ၁.၀၀
လှံတစ်စင်းအဖိုး	၀.၁၂၅
လှည်းတစ်စီးအဖိုး	၁.၀၀
ဝက်တစ်ကောင်အဖိုး	၀.၅၀
သန်လျက်တစ်ချောင်းအဖိုး	၁.၅၀
ရွှေ ငွေ ကြေး တန်ဖိုး အချိုး	၁:၁၀:၅၀၀

“ငြင်းခုံသံများ” ရှိရင် သက်သေမှာ ပဓာနဖြစ်ပေမယ့် သက်သေအထောက်အထား မတင်ပြနိုင်တဲ့အမှုနှင့်မျက်မြင်သက်သေ မရှိတဲ့အမှုတွေ ရှိတယ်။

မျက်မြင်သက်သေ မရှိနိုင်တဲ့နေရာတွေက (၃၀၊ ၃၁)
မှောင်မိုက်ရာ

ဆိတ်ငြိမ်ရာ

တော

မျက်မြင်သက်သေ မရနိုင်ပါဘူးလို့ ငြင်းလို့မရနိုင်တဲ့နေရာတွေက—
မြို့(ခံတပ်ရှိတဲ့နေရာ
ဈေး(ရောင်းဝယ်သူတွေဆုံရာ)
ဇရပ်(လူအများ ဝင်ထွက်နားနေတဲ့ကွန်း)
ရေချိုးဆိပ်

သက်သေမရတဲ့အခါ ကမ္ဘာလေးရပ်ထဲက တစ်ခုခုကို လုပ်ခွင့်ပေးမယ်။
မီးပြိုင်
ဆံဝါး
ခဲထောက်
ရေငုပ်

အဲဒီလေးမျိုးထဲက ပထမနှစ်မျိုးက လုပ်သူတွေ အသက်မသေနိုင်ဘူး။ နောက်နှစ်မျိုးက သေတတ်တယ်။ ဒါကြောင့် ကြီးကျယ်တဲ့အမှုမှာ ရေငုပ်ကြရတယ်။ (တင်၊ အုပ်ချုပ်ပုံ(၄) ၁၉၇၆ မှာ စာ-၂၆၄ ပိုဒ် ၅၁၅/၉)။ မှန်တဲ့လူဖက်က နတ်ကူညီမယ်လို့ ယုံတယ်။ (ရာဇသိပ္ပံသတ္တကျမ်းကြီး၊ အင်းဝမြို့သစ်၊ ဦးထွန်းဦး၊ ၁၉၂၉ စာမျက်နှာမှာ ၁၂၇-၄၂) ရေငုပ်မပြိုင် ဆိုင်ခင် နှစ်ဖက်လုံးကို အင်း လက်ဖွဲ့စတဲ့အကူအညီမလုပ်အောင် စစ်ဆေးရတယ်။ (တင်၊ အုပ်ချုပ်ပုံ(၄) ၁၉၇၆၊ စာ-၂၇၀၊ ပိုဒ် ၅၁၇/၀၁)မြန်မာတွေမှာ “ရှောင်ရန်” အချက်တွေ အများကြီးရှိတယ်။ (ဘသင်း၊ ရှေးထုံးစဉ်လာ နာနာနယနိဒ္ဒေသ၊ စာ ၁၄၇ မှ အင်းပေါ်ကြီးညှိုးကုန်းကျောင်းဆရာတော်၊ သုတသန္နိစယကျမ်း၊ ၁၉၇၃၊ စာ ၆၈-၇၁)တားမြစ်တယ်ဆို

တာလဲ ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုနဲ့အနေအစား ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ ဆုံးမ
စကားအကြံပေးစကားမျိုးတွေပါပဲ။ ရှေးရှေးက ရှိခဲ့တဲ့ တားမြစ်ချက်ကို
ဒေသကာလအလိုက် နည်းနည်းပြုပြင်တာလဲ ရှိတယ်။ ဥပမာ - ရတနာ
သုံးပါး ဆရာမိဘ မမေ့ရဆိုတာဟာ စောစောက ဆရာမိဘ မမေ့ရ ဖြစ်
ပါလိမ့်မယ်။ အခုခေတ် မြန်မာတွေက ဒါတွေ လောကီအယူအဆတွေပါ။
နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်း မဟုတ်ဘူးလို့ ပြောချင်ပြောမယ်။ ဒါပေမဲ့ သူလဲ
အနည်းနဲ့အများ လိုက်နာနေတာပါပဲ။ ဘာပဲဖြစ်ဖြစ် လိုက်နာရင် ကိုယ့်
အတွက် ကောင်းတယ်လို့ ယူဆနိုင်တာတွေ အများကြီးပါ။ ဒါအမှန်ပါ။
တစ်ချို့ကို ဒီမှာဖော်ပြပါမယ်။ လင်္ကာသံပေါက်ဆန်ဆန် ဖြစ်တာက မှတ်
ရတာ လွယ်အောင် လုပ်တဲ့သဘောပါပဲ။ စာမရေးတတ်ခင်ကပဲ သီချင်း
ရှိပြီးမဟုတ်လား။ ဒါမှမဟုတ်လဲ နောင် စာနဲ့ရေး၊ စာနဲ့လင်္ကာသံပေါက်
ဖြစ်လာမယ်လို့လဲ ယူဆနိုင်ပါတယ်။

- ၁။ အိမ်မှာ လုံးစုံ ပတ်လည်အုံ ဆီဆုံမရှိကောင်း၊
- ၂။ ပဒိုင်းခတ္တာ ပဲကြီးဝါ နီးစွာမစိုက်ကောင်း၊
- ၃။ မျောက်နှင့်ဖရုံ နီးစိုက်တုံ ဖျင်းသုဉ်းပျက်တက်ကြောင်း၊
- ၄။ အိမ်ရှေ့မှာသာ နွားထားရာ မြန်စွာပျက်စီးကြောင်း၊
- ၅။ ထဘီတဘက်လျှင် ပခုံးတင် ဆွဲငင်မရိုက်ကောင်း၊
- ၆။ သားမြေးတို့ကို သွေးသံယို မျက်လို့မရိုက်ကောင်း၊
- ၇။ ချိုကျိုးကျွံနွား ကန်ငြားဆင်မြင်း စီးနင်းခြင်း ရှောင်ကွင်းမဝယ်
ကောင်း၊
- ၈။ ချိုတည်းလူးနွား အိမ်မှာထား စီးပွားဆုတ်ယုတ်ကြောင်း၊
- ၉။ ရွာပြင်အိမ်ပြင် သေလေလျှင် ရွာအိမ်အတွင်း မသွင်းမယူရ၊
- ၁၀။ မသာပို့ရာ အလောင်းဟာ နောက်မှာထား၍ မပို့ကောင်း၊
- ၁၁။ မသာချသွား အိမ်ရှေ့ပါး ရပ်နားမပြုကောင်း၊

- ၁၂။ တံခွန်ကုက္ကား ကြက်လျှာများ စိုက်လွှားအိမ်မှာ မပြုနှင့်၊
၁၃။ အိမ်ရှေ့သမိုက် ထရံ၌ စိုက်၍ လေးကို မထားနှင့်၊
၁၄။ စားဖွယ်သောက်ရုံ ခွက်ပန်းကန် အသံမြည်အောင် မချနှင့်၊
၁၅။ ရေလဲမည်တွင် ထဘီလျှင် အိမ်ရှေ့အပြင် မလှန်းနှင့်၊
၁၆။ ခေါင်းလျှော်ပြီးလျှင် ထိုဆံပင် နေတွင် မလှန်းနှင့်၊
၁၇။ စားဖွယ်ပို့လာ ခွက်ယောက်မှာ ဆေးကာ ပြန်၍ မပေးနှင့်၊
၁၈။ ကိုယ်ဝန်ဆောင်မိန်းမ စားသမျှ ကိုယ်ကယူငင် မစားနှင့်၊
၁၉။ ကိုယ်ဝတ်တစ်သွယ် သားသူငယ် ဓားဝယ်မမြှောက်နှင့်၊
၂၀။ အုပ်ဆောင်းပချုပ် ဦးထုပ်တစ်ဖြာ ဆန်ကောမှာ ထေးဖာမသုံးနှင့်၊
၂၁။ သင်ဖြူးအိပ်ရာ ခေါင်းပေါင်းမှာ ထေးဖာမသုံးနှင့်၊
၂၂။ ရေလဲခေါင်းပေါင်း မကောင်းတစ်လီ အင်္ကျီ လည်ခွံ ပြတ်စုတ် မချုပ်
နှင့်၊
၂၃။ ဥစ္စာမာန်အား ဤသုံးပါး ကိုးစားမပြုနှင့်၊
၂၄။ လူကြီးမိဘ မိတ္တတစ်ထွေ မိုးမြေတစ်သင်း နေလမင်း မုန်းတင်း
စကား မဆိုနှင့်၊
၂၅။ သတင်းအရှိန် စည်းစိမ်ပညာ ကြီးသူမှာ ဝင်ကာ မခိုသင့်၊
၂၆။ သူ၏ဦးခေါင်း တစ်ကြောင်းကျည်ပွေ့ အရှေ့ထရံ ဤသုံးတန် ခုန်
ပျံမကျော်နှင့်၊
၂၇။ ကြိုးကြိမ်တန်းနှင့် တံခါးလက်ကတုံး သုံးခုလုံး ကုန်းကွပ်လို့ မလျှို
နှင့်၊
၂၈။ သားတစ်သီဖို့ မဲတံစို့ ထောင်လို့မထားနှင့်၊
၂၉။ ခရီးရောက်ခါ အိပ်ရာထစ ဒေါသမျက်ပွား ဤသူများ စကားလိုရာ
မမေးနှင့်၊
၃၀။ မသန့်ပြန့်တစ်ခန်း လမ်းလယ်တစ်ရပ် သူမြတ်နေရာ ဤသုံးဖြာ

တက်ကာ မနေနှင့်၊

၃၁။ နှုတ်ပိုက်ရှိငြား မိန်းမများ သွား၍မချီနှင့်၊

၃၂။ မိန်းမမေးနေ့ သီတင်းနေ့ နေ့လယ်အခါ ဤသုံးဖြာ ကာမမြူးထူး
မကျူးနှင့်၊

၃၃။ လိုမရှိခါ အင်္ဂါမမှန်(ကျောင်းကန်ဘုရား) သွားရင်တစ်ထွေ သန္ဓေ
ရင့်မာ ဤအခါ ကာမမြူးထူး မကျူးနှင့်၊

၃၄။ ဆရာမိဘ ကိစ္စတစ်ထွေ မီးနှင့်ရေ မထိလေးစား မပြုနှင့်၊

၃၅။ စလောင်းတစ်တန် ပန်းကန်တစ်သီး ဤမြေကြီး ခတ်တီးမပြုနှင့်၊

၃၆။ ထမင်းဟင်းအိုး မွှေထိုးယောက်မ လက်ကိုင်က မီးမှာပြန်ကာမထိုး
နှင့်၊

၃၇။ မီးမတောက်လျှင် စားဖို့ခွင် ပြိုင်ယှဉ်နှစ်ယောက် မမှုတ်နှင့်၊

၃၈။ ခေါင်းပေါင်းတစ်မျိုး ပုဆိုးတဘက် သစ်ရွာနားပန် ဆံပင်တစ်လတ်
ဤလေးရပ် ဖြတ်တိမပြုနှင့်၊

၃၉။ လက်ဆုံစားသူ အိမ်နေသူ ကိုယ်မှုနှုတ်ပိုက်ရှိ ဆင်မြင်းကျွဲနွားစသည်
များ ဝယ်မှားဘေးဒဏ်ထိ၊

၄၀။ အဦးသီးသစ်ဦး ဖလမိန်းမ မဆွတ်ကောင်း၊ မိန်းမဆွတ်ငြား သစ်
သီးများ ပျက်ပြားသိမ်ဖျင်းကြောင်း၊

၄၁။ သန္ဓေရင့်မာ မိတ်သဟာ မင်္ဂလာလက်ဖွဲ့ မပြုနှင့်။

နေအိမ်ဆောက်တဲ့အခါ ရှောင်ရမယ့်ကိစ္စတွေက၊

(ညှိုးကုန်းကျောင်းဆရာတော် သုတသန္တိစယ ၁၉၇၃-စာ ၂၈-၉)

၄၂။ အိမ်အမိုးတွင် ထုပ်ကိုလျှင် စွန်းတင်မထားနှင့်၊

၄၃။ ကြမ်းထက်မောက်မို တိုင်တိုကို ပိုလိုမထားနှင့်၊

၄၄။ အိမ်မဆောက်ခင် ဝင်းခတ်လျှင် ရန်ပင်ဘေးတွေ့သင့်၊

၄၅။ ကွန်းတိုင်ပေါ်တွင် ဝါးကိုဝင် ဆင်ခြင်မပြုနှင့်၊

၄၆။ ခေါင်လျှောက်ခွတင် မပြီးခင် ကြမ်းတင် မဖောက်နှင့်၊

၄၇။ ထုပ်စွန်းထက်သာ စရွေးမှာ ရှည်ကာ မထားနှင့်၊

၄၈။ အိမ်သစ်ပြီးမြောက် အနောက်တောင်ပါး နောက်မြောက်ပါး တံခါး
မပြုနှင့်၊

၄၉။ အိမ်ဆောက်ပြီးခါ၊ အောက်ဝါမြင့်မှု ထားသင့်ဟူ နေသူဥစ္စာပါး၊
အောက်ဝါနိမ့်မှု လိပ်သင့်ဟူ နေသူရောဂါများ၊

အိမ်သစ်ဆောက်ဖို့ သစ်စုဆောင်းတဲ့အခါ မလုပ်ရတာတွေ ရှိသေးတယ်။

၅၀။ သိမ်းစွန့်ခင်ပုပ်၊ နေတောအုပ်၊ သစ်ခုတ်မပြုအုပ်၊

လင်းတစုစွာ ငှက်ယုတ်မာ၊ နေရာမခုတ်အုပ်၊

၅၁။ ခုတ်ခါတွဲလဲ၊ ပေါ်မှာဆွဲ၊ ဆွဲချသစ်ဟုမှတ်၊ ဆွဲချသစ်များ၊

သုံးဆောင်ငြား၊ ပျက်ပြားသေဆုံးတတ်၊

၅၂။ ထက်ကြီးအောက်ရှုး အနေထူး၊ ဘီလူးသစ်ဟုမှတ်၊

ဘီလူးသစ်တွင် သုံးခွဲလျှင် လင်နှင့်မယား သေဆုံးတတ်၊

၅၃။ လမ်းကိုလွန်ကျူး၊ ချောင်းကိုကူး၊ လမ်းချောင်းကူးဟုမှတ်၊

လမ်းချောင်းကူးမှာ နေခဲ့ပါ၊ ငါးဖြာရန်တွေ့တတ်၊

၅၄။ ခုတ်ပြီးပေါ်တွင် နေလဲ့လျှင်၊ လူကောင်တင်ဟုမှတ်၊

လူကောင်တင်ရာ၊ သုံးခွဲပါ၊ မသာချရတတ်၊

၅၅။ ကိုင်းခက်ပေါ်တင်၊ ချိတ်ခွဲလျှင်၊ မည်တွင် သစ်မျောက်မှတ်၊

သစ်မျောက်ကိုလဲ၊ သုံးဆောင်စွဲ၊ ချွတ်လဲ့လိမ့်ကျတတ်၊

၅၆။ အလယ်ကမူ၊ ထိုသစ်မူ၊ ခေါ်ယူနပုံးမှတ်၊ နပုံးသစ်များ၊

သုံးဆောင်ငြား၊ ကြီးမားဘေးတွေ့တတ်၊

၅၇။ နွယ်ပတ်တက်သွား ထိုသစ်များ နဂါးဟူ၍မှတ်၊

နဂါးသစ်များ သုံးဆောင်ငြား၊ စီးပွားရန်တွေ့တတ်၊
 ဖွတ်တက်ဗျိုင်းနား၊ ဥပဒ်များ ထင်ရှားဖြစ်လာတတ်၊
 ဘယ်သူတွေ၊ ဘယ်လိုနေရာ၊ ဘယ်လိုပစ္စည်းနဲ့ ဘာမလုပ်နဲ့ဆိုတာ
 အလွယ်တကူ သိအောင် အကွေ့ရာစဉ်အညွှန်း လုပ်ကြည့်ပါတယ်။

ကာလကျူး	၃၂၊ ၃၃
ကိုးစား	၂၃
ကုက္ကား	၁၂
ကိစ္စ	၃၄
ကိုယ်ဝတ်	၁၉
ကိုယ်ဝန်ဆောင်မိန်းမ	၁၈၊ ၃၁၊ ၃၉
ကျူးလွန်(ကာမ)	၃၂၊ ၃၃
ကျည်ပွေ	၂၆
ကြိုးတန်း	၂၇
ကြက်လျှာ	၁၂
ကြမ်း	၄၃၊ ၄၆
ကြိမ်တန်း	၂၇
ကွန်းတိုင်	၄၅
ကျွဲရ	၃၉
ခရီး	၂၉
ခို/မှီ	၂၅
ခင်ပုပ်	၅၀
ခေါင်း	၄၆
ခေါင်းပေါင်း	၂၁၊ ၂၂၊ ၃၈
ခတ္တာ	၂

ခုန်ပျံကျော်လွှား	၂၆
ချီမ	၃၁
ချိုကျိုး/ဦး	၇
ချိုတည်လူး	၈
ချုပ်လုပ်	၂၂
ချောင်းကူးသစ်	၅၃
ခွက်	၁၄၊ ၁၇
ခွင်/စားဖို	၃၇
(ခွန်)အား	၂၃
ငှက်ယုတ်မာ	၅၀
စကားလိုရာ	၂၉
စရွေး	၄၇
စလောင်းဖုံး	၃၅
စားဖိုခွင်	၃၇
စားဖွယ်သောက်ဖွယ်	၁၄၊ ၁၇
စီးနင်း	၇
စည်းစိမ်	၂၅
စွန်	၅၀
ဆရာ	၃၄
ဆီဆုံ	၁
ဆေးကြော	၁၈
ဆင်	၇၊ ၃၉
ဆန်ကော	၂၀
ဆံပင်	၁၆၊ ၃၈

ဆုံဆီ	၁
ဆွဲချသစ်	၅၀
ဆွတ်ခူး/သစ်သီးဦး/မိန်းမ	၄၀
တဘက်	၅၊ ၃၈
တိရစ္ဆာန်/ဝယ်	၇၊ ၃၉
တီးခတ်	၃၅
တံခါး	၄၈
တံခွန်	၁၂
တံစိုး	၂၈
တံတား	၂၇
တောအုပ်	၅၀
တိုင်	၄၃၊ ၄၅
တိုင်/ကွန်း	၄၅
ထဘီ	၅၊ ၁၅
ထရံ	၁၃၊ ၂၆
ထေးဖာ	၂၀၊ ၂၁
ထိုးမွေ	၃၆
ထုပ်	၄၂၊ ၄၇
ဒေါသမျက်ပွား	၂၉
ဒဏ်/ဘေး	၃၉
ဓား	၁၉
နဂါးသစ်	၅၇
နပုံးသစ်	၅၆
နားပန်သစ်ရွက်	၃၈

နေ	၂၄
နေထိုင်	၃၁
နေသူ/အိမ်(အိမ်သူမယား)	၃၉
နေရာ/မသန့်တဲ့	၃၀
နေရာ/သူမြတ်	၃၀
နေလှန်း	၁၅၊ ၁၆
နေ့လယ်	၃၂
နေ့/သီတင်း	၃၂
နှစ်ယောက်ယှဉ်ပြိုင်	၃၇
နှုတ်ပိုက်မိန်းမ	၃၁၊ ၃၉
နှား	၇၊ ၈၊ ၃၉
နှားတင်းကုပ်	၄
နှယ်ပတ်သစ်	၅၇
ပခုံး	၅
ပခြပ်	၂၀
ပန်းကန်	၁၄
ပညာကြီးသူ	၂၅
ပဒိုင်း	၂
ပုဆိုး	၃၈
ပဲကြီး	၂
ပန်သစ်ရွက်/နား	၃၅
ဖရုံ	၃
ဖာထေး	၂၀၊ ၂၁
ဖြတ်/ဆံပင်	၃၈

ဖုတ်	၅၇
ဗျိုင်း	၅၇
ဘီလူးသစ်	၅၂
ဘေးဒဏ်	၃၉၊ ၄၄၊ ၅၆
မကောင်းစကား	၂၄
မချီ	၃၁
မထီလေးစား	၃၄
မယား	၅၂
မရှိခိုက်/အလို	၃၃
မသာ	၁၀၊ ၁၁၊ ၅၄
မသန့်တဲ့နေရာ	၃၀
မိဘ	၂၄၊ ၃၄
မီး	၃၄၊ ၃၆၊ ၃၇
မင်္ဂလာလက်ဖွဲ့	၄၁
မင်း	၂၄
မုန်းတင်းစကား	၂၄
မိုး	၂၄
မိုး/အိမ်	၄၂
မာန်/ရာထူး	၂၃
မိတ်ဆွေ	၂၄၊ ၄၁
မိန်းမ	၄၀
မိန်းမဆွတ်သောသစ်သီးဦး	၄၀
မိန်းမဓမ္မတာရာသီပေါ်ဆဲ	၃၀
မိန်းမ/နှုတ်ပိုက်(ကိုယ်ဝန်ရှိခိုက်)	၃၉

မိန်းမမေးနေ့	၄၂
မျက်ပွား/ဒေါသ	၂၉
မျောက်သစ်	၅၅
မျောက်ဥ	၃
မြေ	၂၄
မြေကြီး	၃၅
မြေး	၆
မြင်း	၇၊ ၃၉
မြင့်တဲ့နေရာ	၃၀
မေးနေ့/မိန်းမ	၃၂
မိခင်	၂၅
မုတ်/မီး	၃၇
မေ့ထိုး	၃၆
ယောက်/ခွက်	၁၇
ရာထူးမာန်	၂၃
ရေ	၃၄
ရေလဲ	၁၅၊ ၂၂
ရင်း/သန္ဓေ	၃၃
ရန်သူမျိုးငါးပါး	၁၃
ရိုက်နှက်	၅၊ ၆
ရွာ	၉
ရွာပြင်	၉
လ	၂၄
လိုရာစကား	၂၉

လူကောင်းထမ်းသစ်	၅၄
လူ/လက်ဆုံစား(မယား)	၃၉
လူသေ	၉
လေး	၁၃
လက်ကတုံး	၂၇
လက်ဆုံစား လူ(မယား)	၃၉
လက်ဖွဲ့/မင်္ဂလာ	၄၁
လင်	၅၂
လင်းတ	၅၀
လည်ခွံ/အင်္ကျီ	၂၂
လမ်းကူးသစ်	၅၃
လမ်းလယ်	၃၀
လယ်/နေ့	၃၂
လယ်/လမ်း	၃၀
လျှောက်	၄၆
လျှိုဝင်	၂၇
ဝါ	၂
ဝါး	၄၅
ဝါးအသုံးအဆောင်	၂၀
ဝင်း/အိမ်	၄၄
ဝယ်ယူ	၈
သီတင်းနေ့	၃၂
သတင်းအချိန်	၅

သမိုက်	၁၃
သား	၆၊ ၁၉
သားတစ်သိတံ	၂၈
သားသူငယ်	၁၉
သီတံသားတစ်	၂၈
သူကြီး	၂၄
သူမြတ်နေရာ	၃၀
သင်ဖြူ	၂၁
သစ်ခုတ်	၅၀
သစ်/ချောင်းကူး	၅၃
သစ်/ဆွဲချ	၅၁
သစ်/နဂါး	၅၇
သစ်/နပုံး	၅၆
သစ်/နွယ်ပတ်	၅၇
သစ်/ဘီလူး	၅၂
သစ်/မျောက်	၅၅
သစ်ရွက်/နားပန်	၃၈
သစ်/လူကောင်တင်	၅၄
သစ်သီးဦး/မိန်းမဆွတ်ခူး	၄၀
သွေး	၆
ဟင်းအိုး	၃၆
အကန်း	၇
အမိုး/အိမ်	၄၂
အရပ်/အနောက်တောင်	

အနောက်မြောက်	၄၈
အရှိုန်/သတင်း	၂၅
အလိုမရှိခိုက်	၃၃
အလောင်း	၉
အင်္ဂါလည်ခွံ	၂၂
အင်္ဂါမမှန်	၃၃
အားခွန်	၂၃
အိုး/ထမင်း	၃၆
အိုး/ဟင်း	၃၆
အောက်ဝါ/အိမ်	၄၉
အိပ်ရာ	၂၁
အိပ်ရာထ	၂၉
အိမ်နေ ၁၊ ၄၊ ၈၊ ၉၊ ၁၁၊ ၁၂၊ ၁၃၊ ၁၅၊ ၄၂၊ ၄၄၊ ၄၈၊ ၄၉	
အိမ်နေသူ(မယား	၃၉
အိမ်ပြင်	၉
အိမ်မေးတိရစ္ဆာန်	၃၉
အိမ်ရှေ့	၁၁၊ ၁၅၊ ၂၆
အိမ်ဝင်း	၄၄
ဦးချိုကျိုး	၇
ဦးထုပ်	၂၀
ဥပဒ်	၅၇
ဦးခေါင်း	၂၆
ဥစ္စာ	၂၃
အုပ်ဆောင်း	၂၀

အခုလို စာရင်းလုပ်ပြီး သဘောအချုပ်ကို ပြန်စစ်ဆေးကြည့်ရင် ရှေးအခါကပဲ မြန်မာတွေဟာ

အတုခိုးခြင်း - ဥပမာ - မိုးရွာလို့ ပျော်ရွှင်မြူးထူးသလို
မိုးခေါင်တဲ့အခါ မြူးရင် မိုးရွာမယ်လို့ထင်တယ်။

စွဲလမ်းခြင်း - မကြာခင် အကောင်းအဆိုးဖြစ်လာဖို့ ကြိုပြီးဖြစ်
တတ်တယ်၊ ကြိုပြီး ကြားတတ်တယ်၊ ကြိုပြီး အိပ်မက်တတ်တယ်လို့ယုံ
တယ်။

ထိတွေ့တာနဲ့အကျိုးရှိမယ် - ဥပမာ - အစွမ်းထက်တဲ့သူရဲပစ္စည်း
ကို ကိုယ်မှာဆောင်ထားရင် ကိုယ်လဲ သူလိုစွမ်းမယ်ထင်တယ်။

ကြီးသူရဲကူညီစောင့်ရှောက်မယ်-သေသွားတဲ့မိဘဘိုးဘွားဆရာ
သမားတွေကို ရည်မှန်းပူဇော်ရင် သူတို့ ကိုယ့်ဒုက္ခကို ကူညီဖြေရှင်းပေး
မယ်၊ မစလိမ့်မယ်လို့ယုံတယ်။

ကြိုတင် ကာကွယ်မယ်-မလုပ်နဲ့၊ မစားနဲ့လို့အတွေ့အကြုံအရ တား
မြစ်တာတွေကို လိုက်နာရင် ဘေးဥပဒ်လွတ်မယ် ယုံတယ်
ဆိုတဲ့အချက်တွေကို တွေ့ရပါတယ်။ အတွေ့အကြုံကပေးတဲ့သင်ခန်းစာ
တွေကို မှတ်ထားကြတယ်။ ဒီလိုမှတ်ထားခဲ့တာတွေကိုပဲ စာမရေးတတ်
ခင် စာပေလိုယူဆပါတယ်။

သေဆုံးခြင်း၊ သင်္ဂြိုဟ်ခြင်းဆိုင်ရာ ဓလေ့တွေကလဲ အများလိုက်နာ
ဖို့ ထုံးစံတွေ တစ်စတစ်စ များလာပြီး မလိုက်နာပြန်ရင် သေသူရော ရှင်
သူပါ မကောင်းဘူးလို့ ယုံပြန်တော့ အဲဒါတွေလဲ အသေအချာ မှတ်သား
ကြရပြီး စာမတတ်ခင်က ပေါ်ပေါက်ခဲ့တဲ့စာပေတွေ ဖြစ်လာရပြန်တယ်။

မြစ်၊ လောကဟိတရာသီ၊ ရန်ကုန်၊ ဗန္ဓုလ၊ ၁၉၅၆/၁၂ ကြိမ်ပုံနှိပ်၊
(စာ၁၉)အလောင်းကို အိမ်ခေါင်တန်းအတိုင်း ပြင်ထားပါ(စာ ၁၂၀)။
တစ်အိမ်တည်းမှာ လူမမာနှစ်ယောက်ဖြစ်နေရင် သေသူကို နောက်တစ်

နေ့ အရုဏ်မလာခင် သင်္ဂြိုဟ်ပါ။(စာ၁၀၂)။

တစ်အိမ်တည်းမှာ တစ်ယောက်သေဆုံးပြီး ဆင့်ကဲ နောက်တစ်
ယောက်သေပြန်ရင် နောက်မှသေသူကို အရင်သင်္ဂြိုဟ်ပါ။(စာ-၁၀၉)

အိမ်တစ်အိမ်မှာ မယား၊ သမီး၊ ချွေးမ၊ တူမ တစ်ဦးဦး ကိုယ်ဝန်
ဆောင်ဆဲဖြစ်နေရင် အဲဒီအိမ်က သေသူကို နောက်တစ်နေ့ အရုဏ်မလာ
ခင် သင်္ဂြိုဟ်ပါ။(စာ-၁၀၃)။

တစ်လကုန်ဆုံးတဲ့နေ့မှာ သေဆုံးရင် နေ့မကူးမီ (လမကူးမီ)အ
လောင်းကို သင်္ဂြိုဟ်ပါ။(စာ-၉၇၊ ၁၀၉)။ (နေ့မကူးစေ့၊ ငွေအကူအပံ့
မယူနဲ့၊ စာ-၉၆၊ ၉၇၊ ၁၀၂၊ ၁၀၃)။

အလောင်းမြေမကျမီ ငလျင်လှုပ်လျှင် အလောင်းကို ရိုးရာဓလေ့
ပြင်ဆင်စရာရှိတာတွေ မပြီးသေးပေမယ့် ငလျင်ငြိမ်တဲ့အခါ ချက်ချင်း
မြေနှံပါ။(စာ-၉၈)။

နေအိမ်နဲ့လွတ်ရာအရပ်မှာ သေဆုံးသူရဲ့ အလောင်းကို နေအိမ်ကို
ပြန်သယ်မလာရ။ (စာ-၉၉)။

ရွာပြင်မှာသေတဲ့ရွာသားအလောင်းကို ရွာနိမိတ်အတွင်း မသွင်းရ၊
ရွာနိမိတ်ကို သိလိုလျှင် အစွန်ဆုံးအိမ်ကို ရေအိုးကို ရေသွန်တဲ့အခါ ရေ
စီးကြောင်းအဆုံးကို ရွာနိမိတ်လိုယူ။ (စာ-၁၀၀)။

သေသူဟာ သစ်ပင်ပေါ်က လိမ့်ကျလို့ သေရင်၊ နွားကျဲမြင်းတွေ
ကိုက်လို့သေရင်၊ ဓားလှံလေးမြား ထိခိုက်တဲ့ဒဏ်ရာနဲ့သေရင် နေ့မကူးခင်
မြေမှာမြှုပ်။ (စာ-၁၀၈)၊ သေရာအရပ်မှာပဲမြှုပ်(စာ-၁၀၉)။ မတော်တ
ဆထိခိုက်လို့ သေသူကို ဘယ်လိုမြှုပ်ရမလဲလို့ နောက်တစ်မျိုး ပြောတာ
တွေလည်း ရှိသေးတယ်။(စာ-၉၃၊ ၅)။ ဒါပေမဲ့ တချို့အလောင်းကို ချင်း
ချက်အနေနဲ့ မတ်တပ်မြှုပ်ပါဆိုတဲ့အချက်ကတော့ နောင်အခါ မြန်မာတွေ
မလိုက်နာတော့ဘူးလို့ပြောရမယ်။

ရေနစ်သေဆုံးသူကို နန္ဒင်းရေဖျော်ပြီး ခြေဖျားက ခေါင်းအထိ၊ ခေါင်းက ခြေဖျားအထိ အဆန်အစုန် တစ်ကြိမ်အစုစု ခုနစ်ကြိမ် သုတ်လိမ်းပြီးနောက် ချက်ချင်းမြေမြှုပ်ပါ။ မီး မသင်္ဂြိုဟ်ရ။

မိုးကြိုးပစ်လို့သေရင် အလောင်းကို ဝက်စားကျင်းမှာ တင်ပြီး အလောင်းပြုကျလာတဲ့အထိ လှုပ်ပါ။ ပြုတ်ကျလာတဲ့အလောင်းကို ရေချိုး၊ အရှေ့တောင်ကို မျက်နှာမူပြီး မတ်တပ် မြေမှာမြှုပ်ပါ။

ကျားကိုက်လို့သေရင် ဒဏ်ရာကစပြီး ရေဆေး၊ နောက် အလောင်းကို ရေချိုးပေးပြီး မီးသင်္ဂြိုဟ်။

လိမ့်ကျလို့သေရင် မြေမှာအလောင်းကိုထားပြီး လူကြီးသူမတွေကို သုံးကြိမ်ကျော်ခိုင်းပြီးတော့ ချက်ချင်းမြေမှာ မြှုပ်ပါ။

ကိုယ့်ဘာသာသတ်သေရင် ဆံပင်ကို ဖားလျားချ၊ အရှေ့တောင်ကို မျက်နှာမူပြီး အလောင်းကို မတ်တပ်မြေမှာချက်ချင်းမြှုပ်။

မလုပ်ပါနဲ့၊ ရှောင်ပါဆိုရင် ဘေးကင်းအောင်၊ ကံကောင်းအောင် တားမြစ်တာလို့ယူဆသင့်တယ်။ အန္တရာယ်ကင်းအောင် ကာကွယ်ပေးမယ်။ ပစ်မှတ်မထိအောင် လမ်းလွှဲပေးမယ်။ ထိခိုက်ပေမယ့် မပေါက်မပြဲ အပြီးအစီးရတယ်၊ လာဘ်ရှင်တယ်၊ ကယ်ဆယ်သူ အချိန်မီရောက်လာတယ်ဆိုရင် မှော်ပညာနဲ့ဆိုင်တယ်၊ ကျန်းမာတယ်၊ အသက်ရှည်တယ်၊ ငယ်မူပြန်တယ်။ ကာမအားတိုးတယ်ဆိုရင် တိုင်းရင်းသားဆေးပညာနဲ့ဆိုင်တယ်။ အိန္ဒိယက ရုက္ခဗေဒရယ်၊ နက္ခတ္တဗေဒနဲ့နည်းစပ်တဲ့ဗေဒင်ယတြာ၊ ဓာတ်ရိုက်ဆိုတာတွေ တွင်ကျယ်လာတော့ တိုင်းရင်းသားမှော်ပညာဟာ သိသိသာသာကြီး မှေးမှိန်ပပျောက်လိုက်တယ်၊ ကောင်းမြတ်တဲ့အချိန်အခါကို နက္ခတ်ဗေဒဆရာက တွက်ယူပြီး ပြောပြလို့ သိတဲ့အခါ အဲဒီအခါ ကောင်းမှာ မိမိလုပ်ချင်တဲ့အမှုကိစ္စကို ပြုပါမှ အောင်မြင်မယ်လို့ ထင်ကြတယ်။ အခါကောင်းမှာ ဆိုင်ရာဆိုင်ရာမန္တန်လည်း ရွတ်ရသေးတယ်။ ဒီ

လိုဆိုရင် အန္တရာယ်ကင်းတယ်၊ ကံကောင်းမယ်။ အိန္ဒိယက တင်သွင်းလာ တဲ့ပေဒင်ကျမ်း ဆေးကျမ်းတွေရဲ့ အရှိန်နဲ့ တိုင်းရင်းအယူအဆ မြန်မာ တိုင်းရင်းသား ဆေးကုနည်းတွေ မှေးမှိန်သွားပေမယ့် လုံးဝပျောက်မသွား ဘူး၊ ကျန်တတ်သမျှကို ရလိုရင် လောကျမ်း(ဆေးမြီးတိုလာကျမ်း၊ ရန် ကုန်၊ ဟံသာဝတီ၊ ၁၉၅၉)ကြည့်ရမယ်ထင်ပါတယ်။ အချို့ဆေးနည်းက အမြစ်၊ အပင်၊ အခေါက်၊ အသီးအပွင့်တွေရဲ့ ဆေးဖက်ဝင်ပုံကို တကယ် သိလာလို့ ဆေးအနေနဲ့ သုံးတတ်လာကြတယ်။ တစ်ချို့ဆေးက ယုံကြည် မှုသက်သက်ဖြစ်တယ်။ ဥပမာ - ဆီမန်း၊ ရေမန်းကို သောက်ပါ၊ လိမ်းပါ ဆိုတာမျိုး ဖြစ်ပါတယ်။ (ကတိုးဆရာမြင့်၊ လောကဟိတရာသီကျမ်း၊ ရန် ကုန်၊ ဗန္ဓုလ၊ ၁၉၅၆/၁၂ ကြိမ်မြောက်၊ ပုံနှိပ်၊ စာ-၉၊ ၁၂)

- ၁။ ခေါင်းခဲသော် အခံမခက်လော၊ မန်ကျည်းမှည့်ကို ဆားနှင့်ဖျော်၍ ရှူသော်၊ မပျောက်လော။
- ၂။ ရင်ဘတ်နာသော် အခံမခက်လော၊ ကောက်ညှင်းကို စား၍ ရေချိုး သော် မပျောက်လော။
- ၃။ ချောင်းဆိုးသော် အခံမခက်လော၊ လွှစာမှုန့်ကို ဟင်းခါးချက်၍ သောက်သော် မပျောက်လော။
- ၄။ မျက်စိနာသော် အခံမခက်လော၊ နှမ်းလှော်၍ ရှူသော် မပျောက် လော။
- ၅။ အနာပေါက်သော် မခံမခက်လော၊ ထန်းလျက်ကို စားသော် မပျောက်လော။
- ၆။ ခြေကျဉ်သော် မခက်လော၊ သံတူနှင့်နှက်သော် မပျောက်လော။
- ၇။ ကိုက်ခဲသော် မခက်လော၊ မြေနီလူးသော် မပျောက်လော။
- ၈။ အင်ပျဉ်ထသော် မခက်လော၊ ချက်မှာ ဆားပုံသော် မပျောက်လော
- ၉။ လေချုပ်သော် မခက်လော၊ မောင်းကျည်ပွေနှင့်နှက်သော်မပျောက်

လော။

၁၀။ စား၍ အရသာပျောက်သော် မခက်လော၊ ပုစွန်ချဉ်ကိုစားသော်
မပျောက်လော။

၁၁။ ကြမ်းပိုး ကိုက်သော် မခက်လော၊ ဖွတ်ထမ်းထမ်းပိုးကို အိပ်ရာ
အောက်က ထားသော် မပျော်လော။

၁၂။ မိန်းမရာသီလွန်သော် မသေလော၊ ဆီးသီးကို စား၍ ရေချိုးသော်
မပျောက်လော။

၁၃။ မိန်းမ မီးမဖွားနိုင်သော် မခက်လော၊ ပေါက်ပန်းဖြူ အကိုင်း သင့်
ရာ လက်ဝဲလက်ယာကိုင်းစေသော် မဖွားလော။

၁၄။ (မိန်းမ)မီးမဖွားနိုင်သော် မခက်လော၊ ပုစွန်လက်မကို သွေး၍
သောက်သော် မပျောက်လော။

၁၅။ မိန်းမ မီးဖွား၍ သားအိမ်တကျည်းလွှဲသော် မသေလော၊ ဖားပြုတ်
ခြောက်ကို မီးဖုတ်၍ ခြေမှာသုတ်သော် မဖွားလော။

၁၆။ မိန်းမတို့ နို့မသက်သော် မခက်လော၊ နွားသားနှင့်ချဉ်ပေါင်နီရွက်
ကို ဟင်းခါးချက်၍ သောက်သော် မထွက်လော။

၁၇။ ငါးခူ ငါးကျည်းစူးသော် မခက်လော၊ ဆီးဖြူသီးကို စားသော်
မပျောက်လော။

၁၈။ ဝမ်းကိုက်သော် အခံမခက်လော၊ ထန်းလျက်နဲ့ဆားကို စားသော်
မပျောက်လော။

၁၉။ သူငယ်ထုံးကို စားမိသော် မငိုလော၊ ဒွာရကို ရေဆေးသော်မပျောက်
လော။

၂၀။ နားအူသော် မခက်လော၊ ဆီကို ကျပ်သော် မပျောက်လော။

နောက်တစ်နေရာက ဆေးနည်းတွေ ထပ်ရပါသေးတယ်။(ကျော်
ရင်၊ ဆေးမြီတိုလာကျမ်း၊ ရန်ကုန်ဟံသာဝတီ၊ ၁၉၅၉)

၂၁။ မြားဆိပ်သင့်သော် မခက်လော၊ လက်ဘက်ကို ဝအောင် စားသော်
မပျောက်လော။

၂၂။ ထိတ်လန့်သော် မခက်လော၊ ဖရဲသီးစားသော် မပျော်လော။

၂၃။ ယစ်သောက်လွန်းသော် မခက်လော၊ ကေရာဇ်မြစ်ကို သွေး၍တိုက်
သော် မပျောက်လော။

၂၄။ ဘောက်ရှိသော် မယားလော၊ ပဲ့အောင်ဖျောက်၍ လူသေလိမ်းသည့်
ဆီနုနှင့် အကျန်နှင့်ဆွတ်သော် မပျောက်လော။

၂၅။ အိပ်၍မပျော်သော် မခက်လား၊ ညနေအေးတိုင်း လမ်းလျှောက်
သော် မပျောက်လော။

၂၆။ စိတ်နောက်သော် မခက်လား၊ ဆီးယိုကိုစားသော် မပျောက်လော။

၂၇။ ဓားလှံထိပြတ် စူးရှလတ်သော် မခက်လား၊ သမန်းကျား၊ ဝက်ချေး၊
ပနဲ၊ ကျွဲနပေါင်း၊ မြင်းစင်္ဂနီ ဤအမြစ် လေးပါး အလေး ငရုတ်
ကောင်း ပေါင်းကြိမ်၍ အုံသော် မပျောက်လော။

ဆေးနည်းအစုစု ၂၆၀ ရှိတယ်။(ကျော်ရင်၊ ဆေးမြီးတိုလာကျမ်း၊
စာမျက်နှာ ၅၁) ဒီမှာ ရေးထည့်လိုက်သည့်နည်းတွေ အောက်စာရင်းပါ
ရောဂါဝေဒနာတွေအတွက် ဖြစ်ပါတယ်။

ကိုက်ခဲ	၇
ကြမ်းပိုးကိုက်	၁၁
ခေါင်းခဲ	၁
ချောင်းဆိုး	၃
ခြေကျဉ်	၆
ငါးခု၊ ငါးကျည်းစူး	၁၇
စား၍အရသာပျက်	၁၀
စိတ်နောက်	၂၆

ထိတ်လန့်	၂၂
ဓားလှံထိပြတ်စူးရှ	၂၇
နားအူ	၂၀
ဘောက်ထ	၂၄
မိန်းမနို့မသက်	၁၆
မိန်းမမီးဖွားပြီး သားအိမ်တကျည်းလွဲ	၁၅
မိန်းမမီးမဖွားနိုင်	၁၃၊ ၁၄
မိန်းမရာသီလွန်	၁၂
မျက်စိနာ	၄
မြားဆိပ်သင့်	၂၁
ရင်ဘတ်နာ	၂
ယစ်(မူး)လွန်	၂၃
လေချုပ်	၉
ဝမ်းကိုက်	၁၈
သူငယ်ထုံးစား	၁၉
အနာပေါက်	၅
အင်ပျဉ်ထ	၈
အိပ်မပျော်	၂၅

မြန်မာနိုင်ငံအလယ်ပိုင်း မြေပြန့်ကို မြန်မာတွေ မရောက်မီ သူတို့ အနေအစား အဝတ်နဲ့ယုံကြည်ပုံစံတွေကို ရသ၍ စစ်ဆေးဖော်ထုတ် နိုင်ဖို့ ပုံပြင်၊ စကားပုံ၊ စကားထာ၊ ရိုးရာထုံးနည်းဥပဒေ၊ ဆောင်ရန်၊ ရှောင်ရန်၊ အိမ်မှု၊ ဆေးခန်းလာကျမ်းတွေကို တင်ပြပြီး ဒါတွေပဲ စာမတတ်ခင် က မြန်မာစာပေပါလို့ တင်ပြပါတယ်။

ဒီနည်းကလွဲလို့ တစ်ခြားနည်းကလဲ မသိပါ။ မြန်မာတွေ စာရေး

တတ်တဲ့အခါ ဘာတွေရေးသလဲဆိုတာကို ဆက်လက် လေ့လာရန် ရှိပါ
တယ်။

သမိုင်းဆိုသည်မှာ ရှိရှိသမျှ ဖြစ်ဖြစ်ခဲ့သမျှ
လူ့အတွေ့အကြုံများကို စုစည်းပြီး
မှတ်တမ်းတင်ထားခြင်းဖြစ်သည်။
အတိတ်ဖြစ်ရပ်များကို မှတ်တမ်းတင်ပြီး
သဘောအဓိပ္ပာယ် ကောက်ချက်ယူသည်။
ဖြစ်စဉ်ရှည်ကြီးထဲက သဘောအဓိပ္ပာယ်များ
ကောက်ယူခြင်းပင် ဖြစ်သည်။

သမိုင်းတွင် ကောင်းခဲ့ ဆိုးခဲ့သည်များရှိပြီး
အဘယ့်ကြောင့် ကောင်းသည် ဆိုးသည်
သဘောအဓိပ္ပာယ်၊ သဘောသမ္ဘာ ရှိသင့်သည်။
အနည်းဆုံးအားဖြင့် ကိစ္စတစ်ခုကို
လုပ်သည့်အခါ မည်သည်ကိုအခြေခံပြီး
မည်သည့်စိတ်ကူးဖြင့် လုပ်သည့်အခါမျိုးတွင်
သဘောသမ္ဘာရှိသင့်သည်။

စာရေးဆရာက သမိုင်းအချက်အလက်များကို
ရှာရာတွင် ဘာကြောင့်ဖြစ်သလဲ၊
ဘယ်လိုဖြစ်သလဲ၊
ဘယ်လိုရလဒ်ရှိသလဲဆိုသည့်
အချက်များကိုသိရှိခြင်းဖြင့် တစ်နည်းအားဖြင့်
သမိုင်းကိုတတ်ထားခြင်းအားဖြင့် မအ၊နိုင်၊
မညံ့နိုင်၊ အညာမခံရနိုင်ဟု ဆိုထားသည်။

မျက်နှာပုံးဒီဇိုင်း သိန်းဇော်

